

PÁPEŽSKÁ RADA PRE NAPOMÁHANIE JEDNOTY KREŠŤANOV

DIREKTÓRIUM NA VYKONÁVANIE PRINCÍPOV

A NORIEM O EKUMENIZME

25. marca 1993

Spolok svätého Vojtecha Trnava 1994

© Konferencia biskupov Slovenska 1994

OBSAH

PREDHOVOR

Dôvody na prepracovanie

Adresáti direktória

Vytýčenie cieľa direktória

Usporiadanie direktória

I. ÚSILIE O JEDNOTU KREŠŤANOV

Cirkev a jej jednota v Božom pláne

Cirkev ako spoločenstvo

Roztržky medzi kresťanmi a znovunastolenie jednoty

Ekumenizmus v živote kresťanov

Rozličné roviny ekumenických stykov

Komplexnosť a rozmanitosť ekumenických situácií

Sekty a nové náboženské hnutia

II. USPORIADANIE SLUŽBY PRE JEDNOTU KREŠŤANOV V KATOLÍCKEJ CIRKVI

Úvod

Diecézny poverenec pre ekumenizmus

Ekumenická komisia alebo ekumenický sekretariát v diecéze

Ekumenické komisie synod východných katolíckych cirkví a biskupských konferencií

Ekumenické štruktúry v iných cirkevných súvislostiach

Inštitúty zasväteného života a spoločenstvá apoštolského života

Organizácie veriacich

Pápežská rada pre napomáhanie jednoty kresťanov

III. EKUMENICKÉ VZDELÁVANIE V KATOLÍCKEJ CIRKVI

Potreba a ciele ekumenického vzdelávania

Prispôsobenie vzdelávania konkrétnej situácii ľudí

A. VZDELÁVANIE VŠETKÝCH VERIACICH

Prostriedky vzdelávania

Prostredia priaznivé pre vzdelávanie

B. VZDELÁVANIE SPOLUPRACOVNÍKOV V PASTORAČNEJ SLUŽBE

1. Ordinovaní nositelia cirkevných úradov

a) Študijné vzdelávanie

a-1) Ekumenický rozmer rôznych učebných látok

a-2) Ekumenická dimenzia teologických disciplín vo všeobecnosti

a-3) Ekumenická dimenzia jednotlivých teologických disciplín

a-4) Špeciálny kurz ekumenizmu

b) Ekumenická skúsenosť

2. Vzdelávanie neordinovaných nositeľov úradov a spolupracovníkov

a) Študijné vzdelávanie

b) Ekumenická skúsenosť

C. ŠPECIÁLNE VZDELÁVANIE

Úloha cirkevných fakúlt

Úloha katolíckych univerzít

Úloha špeciálnych inštitútov pre ekumenizmus

D. ĎALŠIE VZDELÁVANIE

IV. SPOLOČENSTVO ŽIVOTA A DUCHOVNEJ AKTIVITY MEDZI POKRSTENÝMI

A. SVIATOSŤ KRSTU

B. ÚČASŤ NA DUCHOVNÝCH AKTIVITÁCH A BOHATSTVE

Všeobecné princípy

Spoločná modlitba

Účasť na liturgii nie sviatostnej

Spoločenstvo na sviatostnom živote predovšetkým na Eucharistii

a) Spoločenstvo na sviatostnom živote s členmi rozličných východných cirkví

b) Spoločenstvo na sviatostnom živote s kresťanmi iných cirkví a cirkevných

spoločenstiev

Účasť na iných prostriedkoch duchovného života a duchovnej aktivity

C. MIEŠANÉ MANŽELSTVÁ

V. EKUMENICKÁ SPOLUPRÁCA, DIALÓG A SPOLOČNÉ SVEDECTVO

Formy a štruktúry ekumenickej spolupráce

Rady cirkví a Rady kresťanov

Ekumenický dialóg
Spoločná práca s Bibliou
Spoločné liturgické texty
Ekumenická spolupráca v oblasti katechizácie
Spolupráca na vysokých školách
V seminároch a v prvom cykle
Na vyšších inštitútoch a v teologickom výskume
Pastoračná spolupráca vo zvláštnych situáciách
Spolupráca v misijnej činnosti
Ekumenická spolupráca v dialógu s ostatnými náboženstvami
Ekumenická spolupráca v sociálnom a kultúrnom živote
a) spolupráca pri spoločnom skúmaní sociálnych a etických otázok
b) Spolupráca v oblasti rozvoja ľudských potrieb a ochrany stvorenia
c) Spolupráca v oblasti medicíny
d) Spolupráca v oblasti médií
Poznámky

PREDHOVOR

1. Hľadanie jednoty kresťanov bolo jedným zo základných želaní II. vatikánskeho koncilu. Ekumenické direktórium, ktoré sa požadovalo už v čase Koncilu a bolo zverejnené v dvoch častiach, prvá v r. 1967, druhá v r. 1970¹ „poskytlo vzácne služby na orientáciu, koordináciu a rozvinutie ekumenických úsilí“.²

Dôvody na prepracovanie

2. Okrem zverejnenia Direktória sa uverejnili početné ekumenicky významné dokumenty od autorít na to oprávnených.³

Vyhlásenie nového *Kódexu cirkevného práva* pre latinskú cirkev (1983) a *Kódexu kánonov východných cirkví* (1990) utvorilo v oblasti ekumenizmu čiastočne novú právnu situáciu pre veriacich katolíckej cirkvi.

Práve tak nedávno zverejnený *Katechizmus katolíckej cirkvi* zahrnul i ekumenickú dimenziu do základného učenia viery pre všetkých veriacich Cirkvi.

3. Ďalej, od čias Koncilu sa zintenzívnili bratské vzťahy k cirkvám a cirkevným spoločenstvám, ktoré nežijú v plnom spoločenstve s katolíckou cirkvou. Nastúpili sa cesty dialógu a pribudlo ich čo do počtu. Vo svojom príhovore na plenárnom zasadnutí Sekretariátu pre jednotu (1988), ktoré sa zaoberalo prepracovaním dokumentu, skonštatoval Svätý Otec, že „šírka ekumenického hnutia, stále väčší počet dokumentov dialógu, naliehavo pociťovaná nevyhnutnosť väčšej účasti celého Božieho ľudu na tomto hnutí a v dôsledku toho i presná informácia o učení s ohľadom na správne angažovanie sa, to všetko vyžaduje, aby sa

neodkladne urobili úpravy zodpovedajúce dnešnému stavu.“⁴ V tomto duchu a vo svetle tohto vývoja sa direktórium prepracovalo.

Adresáti direktória

4. Toto direktórium sa obracia na pastierov katolíckej cirkvi, ale týka sa i všetkých veriacich, ktorí sú povolani pod vedením svojich biskupov modliť sa a pracovať za jednotu kresťanov. Biskupi jednotlivito za svoje diecézy a kolegiálne za celú Cirkev, podriadení autorite Svätej stolice sú zodpovední za prípravu ekumenickej práce a za jej uvedenie do praxe.⁵

5. Rovnako treba dúfať, že direktórium bude nápomocné aj členom cirkví a cirkevných spoločenstiev, ktoré nežijú v plnom spoločenstve s katolíckou cirkvou. Spoločne s katolíckimi nesú starosť o solídnu ekumenickú prácu. Bude pre nich výhodné, keď budú poznať líniu, ktorú si želajú uskutočňovať tí, čo sú v katolíckej cirkvi zodpovední za ekumenickú prácu, ako aj kritériá, ktoré sú v Cirkvi oficiálne platné. Pomôže im to zhodnotiť katolícke iniciatívy na všetkých rovinách a primerane na ne reagovať; rovnako im to pomôže lepšie pochopiť katolícke odpovede na ich vlastné iniciatívy. Poznamenajme, že direktórium nemá v úmysle zaoberať sa vzťahmi katolíckej cirkvi k sektám a novým náboženským hnutiam.⁶

Vytýčenie cieľa direktória

6. Nové vydanie direktória má byť prostriedkom v službe cirkvi, a najmä tých, ktorí sa v katolíckej cirkvi bezprostredne zúčastňujú na ekumenickej práci. Direktórium by chcelo túto prácu motivovať, ujasňovať a v osobitných prípadoch podľa kompetencií prislúchajúcich Pápežskej rade dávať záväzné smernice.⁷ Vo svetle skúseností Cirkvi v rokoch od koncilu a zohľadňujúc súčasnú ekumenickú situáciu, zhŕňa všetky doterajšie normy, ktoré boli vydané na uskutočňovanie a podporu rozhodnutí koncilu, a aktualizuje ich, ak je to potrebné. Spevňuje štruktúry, ktoré sa rozvinuli na podporu a vedenie ekumenickej práce na všetkých rovinách Cirkvi. S plným zohľadňovaním kompetencie autorít na rozmanitých rovinách poskytuje direktórium orientácie a normy všeobecného významu, aby sa usmernila katolícka účasť na ekumenickej práci. Jeho používanie povedie k ustálenosti a súladu rozmanitých prístupov v partikulárnych cirkvách⁸ alebo skupinách partikulárnych cirkví, ekumenicky činných v rozmanitých lokálnych danostiach. To zaručí, že ekumenická práca všade v katolíckej cirkvi bude v súhlase s jednotou viery a nariadení, ktoré navzájom spájajú katolíkov.

V našich dňoch sa tu a tam vyskytuje nejaká tendencia k nejasnosti v učení. V oblasti ekumény, ako aj v iných oblastiach je dôležité vyhýbať sa nesprávnostiam, ktoré by mohli viesť alebo prispieť k indiferentizmu v učení. Nerešpektovanie smerníc Cirkvi v tejto oblasti vytvára prekážku pokroku v autentickom hľadaní úplnej jednoty kresťanov. Je úlohou miestneho biskupa a biskupských konferencií, ako i synod katolíckych východných cirkví usilovať sa o starostlivú aplikáciu princípov a noriem obsiahnutých v Ekumenickom direktóriu a v pastoračnej zodpovednosti dávať pozor na to, aby sa z ich strany vyhlo možným odklonom.

Usporiadanie direktória

7. Ekumenické direktorium sa začína predstretím ekumenického angažovania sa celej katolíckej cirkvi (I. kapitola). Potom nasleduje predstavenie prostriedkov, ktoré katolícka cirkev používa, aby toto angažovanie sa uviedla do praxe. Koná to organizáciou a vzdelávaním jej vlastných členov (II. a III. kapitola). Na takto organizovaných a zaškolených členov sú usmernené uzávery IV. a V. kapitoly o ekumenickej práci.

I. Úsilie o jednotu kresťanov

Ekumenické angažovanie sa katolíckej cirkvi na základe princípov učenia II. vatikánskeho koncilu.

II. Usporiadanie služby pre jednotu kresťanov v katolíckej cirkvi

Osoby a štruktúry, ktoré sú určené na podporu ekumenizmu na všetkých rovinách, a normy, ktoré ich prácu usmerňujú.

III. Ekumenické vzdelávanie v katolíckej cirkvi

Cieľové skupiny formovania; cieľ, rámec a metódy formovania v ich učebných a praktických aspektoch.

IV. Spoločenstvo života a duchovného pôsobenia medzi pokrstenými

Spoločenstvo s inými kresťanmi, ktoré vzniká na základe spojenia sviatostným krstom, a normy na spoločnú modlitbu, ako aj duchovné pôsobenie, ktoré v osobitných prípadoch zahŕňa v sebe sviatostné spoločenstvo.

V. Ekumenická spolupráca, dialóg a spoločné svedectvo

Princípy, rozdielne formy a normy spolupráce medzi kresťanmi z pohľadu dialógu a spoločného svedectva vo svete.

8. Týmto sa predkladajú normy, ktoré upravujú vzťahy k iným kresťanom, ako i rozličné formy spolupráce, ktoré sa praktizujú, a to v čase výrazne narastajúcej sekularizácie, ktorá vyzýva kresťanov spoločne konať v nádeji na Božie kráľovstvo. Tak sa dá vyvážené a koherentne sledovať Kristom požadovaná jednotu, a to v línii a podľa princípov, ktoré postavil II. vatikánsky koncil.

I. ÚSILIE O JEDNOTU KREŠŤANOV

9. Ekumenické hnutie by rado dalo odpoveď na dar Božej milosti vyzývajúci všetkých kresťanov veriť v tajomstvo Cirkvi podľa Božieho plánu, ktorý prostredníctvom Ducha Svätého chce viesť ľudstvo ku spáse a k jednote v Kristovi. Toto hnutie pozýva k nádeji, že sa splní Ježišova modlitba, „aby všetci boli jedno“.⁹ Volá ich k tej láske, ktorá je novým prikázaním Ježiša Krista a tým darom, ktorým Duch Svätý zjednocuje všetkých veriacich. II.

vatikánsky koncil jednoznačne vyzval katolíkov, aby sa obrátili na všetkých ostatných kresťanov s láskou, ktorá sa usiluje aktívne pracovať na tom, aby sa v pravde prekonalo všetko, čo rozdeľuje. V nádeji a modlitbe majú usilovne podporovať jednotu kresťanov. Pri tom ich poháňa viera v tajomstvo Cirkvi a osvecuje ich tak, že ich ekumenické konanie je inšpirované a vedené opravdivým pochopením Cirkvi ako „sviatosti čiže znaku a prostriedku dôverného spojenia s Bohom a jednoty celého ľudského pokolenia“.¹⁰

10. Nielen učenie katolíckej cirkvi o ekumenizme, ale i povzbudenie na nádej a pozvanie na lásku dostávajú oficiálny výraz v dokumentoch II. vatikánskeho koncilu, najmä v *Lumen gentium* a *Unitatis redintegratio*. Neskoršie dokumenty o ekumenickej práci v Cirkvi, vrátane *Ekumenického direktória* (1967 a 1970) stavajú na teologických, duchovných a pastoračných princípoch, ktoré boli predstavené v koncilových dokumentoch. Ony len prehĺbili jednotlivé témy načrtnuté v koncilových dokumentoch, ďalej rozvinuli teologickú terminológiu a ustanovili podrobnejšie normy konania, ktoré však všetky spočívajú na učení samého koncilu. To všetko ponúka komplex učenia, ktoré táto kapitola predstavuje v prehľade. Tieto náukové obsahy tvoria základ tohto direktória.

Cirkev a jej jednota v Božom pláne

11. Koncil umiestňuje tajomstvo Cirkvi do stredu tajomstva Božej múdrosti a dobroty, ktorá spája celú ľudskú rodinu, a v skutočnosti celé stvorenie, do jednoty so sebou.¹¹ Preto poslal Boh svojho jediného Syna na svet; bol povýšený na kríž, potom vošiel do slávy a vylial Ducha Svätého, skrze ktorého povolal a spojil ľud Novej zmluvy, ktorým je Cirkev, do jednoty viery, nádeje a lásky. Aby túto svätú Cirkev ustanovil na všetkých miestach až do konca časov, zveril úrad učenia, vedenia a posväcovania kolégiu Dvanástich, ktorému určil hlavu Petra. Je vôľou Ježiša Krista, aby tento ľud rástol a jeho spoločenstvo sa stále zdokonaľovalo verným kázaním Radostnej zvesti, udeľovaním sviatostí a vedením v láske, čo vykonávajú Apoštolí a ich nástupcovia pod vedením Ducha Svätého.¹² Koncil predstavuje Cirkev ako nový Boží ľud, ktorý v sebe zjednocuje mužov a ženy všetkých národov a kultúr v celom bohatstve ich rozmanitosti; oni, vystrojení rozmanitými darmi prírody a milosti, si majú vzájomne slúžiť a byť si vedomí toho, že sú vyslaní do sveta, aby mu doniesli spásu.¹³ Prijímajú vo viere Božie slovo, v Krista sú pokrstení, pobirmovaní v jeho tŕičnom Duchu a spoločne slávia Eucharistiu, sviatosť jeho Tela a Krvi:

„Duch Svätý, ktorý prebýva vo veriacich a naplňuje i vedie celú Cirkev, uskutočňuje toto podivné spoločenstvo veriacich a tak úzko spája všetkých v Kristovi, že je základom jednoty Cirkvi. On rozdeľuje milosti a služby (porov. 1 Kor 12, 4-11) a obohacuje Cirkev Ježiša Krista rozličnými darmi, aby náležite pripravil svätých na dielo služby, na budovanie tela Kristovho (Ef 4, 12).“¹⁴

12. Božiemu ľudu v spoločenstve viery a sviatostí slúžia vysvätení nositelia úradu: biskupi, kňazi a diakoni.¹⁵ Tak sa trojnásobným zväzkom viery, sviatostného života a hierarchického úradu zjednocuje a celý Boží ľud uskutočňuje to, čo (ústne) podanie viery, počnúc Novým

zákonom¹⁶ stále nazýva koinonia (spoločenstvo). To je kľúčový pojem, ktorý inšpiroval ekleziológiu II. vatikánskeho koncilu¹⁷ a ktorému prikladali veľký význam posledné výroky učiteľského úradu.

Cirkev ako spoločenstvo

13. Spoločenstvo, v ktoré veria a dúfajú kresťania, je vo svojej najhlbšej skutočnosti jednota s Otcom skrze Krista v Duchu. Od Turíc je v Cirkvi dané a prijíma sa spoločenstvo svätých. Dovŕši sa v sláve neba, ale uskutočňuje sa už aj na zemi v Cirkvi, zatiaľ čo je na ceste k dovŕšeniu. Všetci tí, ktorí zjednotení vo viere, nádeji a láske, vo vzájomnej službe, v spoločnom učení a sviatostiach žijú pod vedením svojich pastierov,¹⁸ majú účasť na spoločenstve, ktoré tvorí Božia cirkev. Toto spoločenstvo sa konkrétne uskutočňuje v partikulárnych cirkvách, z ktorých každá sa zhromažďuje okolo svojho biskupa. V každej z nich „je skutočne prítomná a živá jedna, svätá, katolícka a apoštolská Kristova cirkev“.¹⁹ Toto spoločenstvo je podľa svojej prirodzenosti univerzálne.

14. Spoločenstvo medzi cirkvami sa udržiava a vyjadruje osobitným spôsobom v spoločenstve ich biskupov. Spoločne tvoria kolégium, ktoré spočíva na nástupnosti kolégia Apoštolov. Toto kolégium má za hlavu rímskeho biskupa ako nástupcu Petra.²⁰ Tak biskupi zaručujú, že Cirkev, ktorej služobníkmi sú, ďalej vedú ako jednu Kristovu cirkev, ktorá je založená na viere a úrade Apoštolov. Oni koordinujú duchovné sily a dary veriacich a ich spoločenstiev na výstavbu Cirkvi a na plné vykonávanie jej poslania.

15. Každá partikulárna cirkev, zjednotená v sebe a v spoločenstve jednej, svätej, katolíckej a apoštolskej cirkvi, je vyslaná v mene Krista a v sile Ducha prinášať radostnú zvesť o Božom kráľovstve stále väčšiemu počtu ľudí a ponúkať im toto spoločenstvo s Bohom. Všetci, ktorí túto zvesť prijímajú, vstupujú do spoločenstva so všetkými tými, ktorí túto zvesť už prijali a tvoria spolu s nimi autentickú Božiu rodinu. Práve svojou jednotou vydáva táto rodina svedectvo o tomto spoločenstve s Bohom. V tomto poslaní Cirkvi sa napĺňa Ježišova modlitba; keď on sa modlil: „Aby všetci boli jedno ako ty, Otče, vo mne a ja v tebe, aby aj oni boli v nás, aby svet uveril, že si ma ty poslal.“²¹

16. Spoločenstvo vnútri partikulárnych cirkví a medzi nimi (navzájom) je Boží dar. Treba ho prijímať s radostnou vdakou a starostlivo pestovať. Osobitne ho majú chrániť tí, ktorí sú ako pastieri povolaní do služby v Cirkvi. Jednota cirkvi sa uskutočňuje v rámci bohatej rozmanitosti. Táto rozmanitosť v Cirkvi je dimenziou jej katolicity. Občas môže práve bohatstvo tejto mnohotvárnosti viesť k napätiam v spoločenstve. Ale napriek takým napätiam Duch ďalej pôsobí v Cirkvi tým, že vedie k stále hlbšej jednote kresťanov v ich rozmanitosti.

17. Katolíci sú pevne presvedčení, že jedna Kristova cirkev pretrváva v katolíckej cirkvi „vedenej nástupcom Petra a s ním spojenými biskupmi“.²² Oni vyznávajú, že plnosť zjavenej pravdy, sviatostí a úradu, ktorú dal Kristus na budovanie svojej Cirkvi a na vykonávanie jej poslania, sa nachádza v katolíckom spoločenstve Cirkvi. Katolíci zaiste vedia, že oni osobne

naplno nevyužili ani nevyužívajú prostriedky milosti, ktorými Kristus vybavil svoju Cirkev. Napriek tomu všetkému katolíci nikdy nestrácajú dôveru v Cirkev. Ich viera im dáva istotu, že zostane „dôstojnou nevestou svojho Pána; a pôsobením Ducha Svätého sa neprestáva obnovovať, kým skrze kríž nepríde ku svetlu, ktoré nepozná súmrak“.²³ Keď preto katolíci používajú slová „cirkev“, „iné cirkvi“, „iné cirkvi a cirkevné spoločenstvá“ atď., aby nimi označili tých, ktorí nežijú v plnom spoločenstve s katolíckou cirkvou, musí sa stále mať ohľad na toto pevné presvedčenie a vyznanie viery.

Roztržky medzi kresťanmi a znovunastolenie jednoty

18. Predsa však z času na čas sa ľudská nerozumnosť a ľudská hriešnosť vzpričili Duchu Svätému, ktorý chce jednotu, a oslabili silu lásky, ktorá prekonáva napätia v živote Cirkvi. Od začiatku Cirkvi sa vyskytovali trieštenia. Potom sa vynorili vážnejšie rozpory a cirkevné spoločenstvá na Východe už zrazu neboli v plnom spoločenstve s Rímskou stolicou alebo s cirkvou Západu.²⁴ Neskôr vyvolali ešte hlbšie roztržky iné kresťanské spoločenstvá. Tieto zlomy súvisia s otázkami učenia alebo ordinovania a so samou prirodzenosťou Cirkvi.²⁵ Dekrét II. vatikánskeho koncilu o ekumenizme uznáva, že roztržky vznikli „často nie bez viny ľudí na oboch stranách“.²⁶ Zaiste, akokoľvek veľmi mohla ľudská vina poškodiť spoločenstvo, predsa ho nezničila. V skutočnosti plnosť jednoty Kristovej cirkvi sa zachovala v katolíckej cirkvi, kým iné cirkvi a cirkevné spoločenstvá, hoci nežijú v plnom spoločenstve s katolíckou cirkvou, v skutočnosti si uchovali isté spoločenstvo s ňou. Koncil konštatuje, že táto jednota „podľa našej viery neodhateľne zotrúva v katolíckej cirkvi a dúfame, že sa bude prehlbovať čím ďalej tým viac až do skončenia vekov“.²⁷ Koncilové dokumenty na jednej strane vymenúvajú prvky, ktoré sú spoločné katolíckej cirkvi a východným cirkvám²⁸, a na druhej strane tie, ktoré sú spoločné katolíckej cirkvi a iným cirkvám a cirkevným spoločenstvám,²⁹ „lebo Duch Kristov sa ich nezdráha používať ako nástroje spásy“.³⁰

19. Predsa však ani jeden kresťan a ani jedna kresťanka by sa nemali uspokojiť s týmito nedokonalými formami spoločenstva. Ony nezodpovedajú vôli Krista a oslabujú jeho Cirkev pri vykonávaní jej poslania. Milosť Božia uviedla do činnosti členov mnohých cirkví a cirkevných spoločenstiev, najmä v priebehu tohto storočia, aby sa usilovali o prekonanie roztržiek pochádzajúcich z minulosti a aby prostredníctvom modlitby, ľútosti a vzájomnej prosby o odpustenie hriechov nejednotnosti v minulosti a prítomnosti znova vybudovali spoločenstvo lásky, a to stretaniami majúcimi za cieľ praktickú spoluprácu a teologický dialóg. To sú ciele a aktivity hnutia, ktoré sa odvtedy nazýva ekumenickým hnutím.³¹

20. Katolícka cirkev na II. vatikánskom koncile sa sama slávnostne zaviazala pracovať na prospech jednoty kresťanov. Dekrét *Unitatis redintegratio* vysvetľuje, ako sa uskutoční jednota, ktorú chce pre svoju Cirkev Kristus: „verným ohlasovaním Evanjelia, vysluhovaním sviatostí a láskavým vedením Apoštolov a ich nástupcov, na čele s Petrovým nástupcom“, ako aj ich vedením v láske; definuje túto jednotu tak, že pozostáva „vo vyznávaní jednej viery, v spoločnom uctievaní Boha a v bratskej svornosti Božej rodiny“.³² Táto jednota, ktorá podľa svoje prirodzenosti požaduje plné viditeľné spoločenstvo všetkých kresťanov, je konečným

cieľom ekumenického hnutia. Koncil potvrdzuje, že táto jednota nijako nevyžaduje vzdať sa bohatej rozmanitosti v špiritualite, vo zvykoch a obyčajach, v liturgických rítoch a teologickom predstavovaní zjavenej pravdy, aká vyrástla medzi kresťanmi, pokiaľ táto rozmanitosť ostáva verná apoštolskej tradícii.³³

21. Od čias II. vatikánskeho koncilu sa ekumenická práca viedla rozličnými dokumentami a iniciatívami Svätej stolice a v partikulárnych cirkvách dokumentami a iniciatívami biskupov, synod katolíckych východných cirkví a biskupských konferencií. Poukázať treba aj na pokrok, ktorý sa docielil použitím rozmanitých foriem ekumenického dialógu a rozmanitými podobami ekumenickej spolupráce. Ekumenizmus – podľa výpovede biskupskej synody z r. 1985 – sa „hlboko a nezmazateľne vtlčil do povedomia Cirkvi“.³⁴

Ekumenizmus v živote kresťanov

22. Ekumenické hnutie je Božia milosť, ktorú Otec daroval ako odpoveď na Ježišovu modlitbu³⁵ a na prosebné modlitby Cirkvi, inšpirované Duchom Svätým.³⁶ Uskutočňuje sa síce v rámci všeobecného poslania Cirkvi zjednotiť ľudstvo v Kristovi, ale jeho špecifickou oblasťou je znovunastolenie jednoty medzi kresťanmi.³⁷ Práve tí, ktorí sú pokrstení na meno Kristovo, sú tým povolaní, aby sa angažovali v úsilí o jednotu.³⁸ Spoločenstvo v krste je zamerané na plné cirkevné spoločenstvo. Žiť svoj krst, to znamená byť pojatý do Kristovho poslania všetko v jednote priviesť dovedna.

23. Katolíci sú pozvaní, zodpovedajúc pokynom svojich pastierov, v solidarite a vd'ačnosti odpovedať na úsilia, ktoré vznikajú v mnohých cirkvách a cirkevných spoločenstvách a v rozličných organizáciách, v ktorých spolupracujú, aby sa znova dosiahla jednota kresťanov. Kde sa vôbec alebo takmer vôbec ekumenicky nepracuje, pokúsia sa katolíci túto prácu podnietiť. Kde ekumenická práca naráža na odpor alebo prekážky na základe sektárskych postojov alebo aktivít, ktoré medzi tými, čo vyznávajú meno Kristovo, vedú k ešte väčším roztržkám, majú byť (katolíci) trpezliví a vytrvalí. Niekedy môžu miestni biskupi,³⁹ synody katolíckych východných cirkví⁴⁰ a biskupské konferencie pokladať za potrebné chopiť sa osobitných opatrení, aby prekonali nebezpečenstvá *indiferentizmu* alebo *prozelytizmu*.⁴¹ To môže byť nevyhnutné najmä v prípadoch mladých cirkví. Vo všetkých svojich stretaniach s príslušníkmi iných cirkví a cirkevných spoločenstiev budú si katolíci počínať čestne, múdro, s vecnými poznatkami. Táto pripravenosť postupovať krok za krokom a s veľkou svedomitosťou, nevyhýbajúc sa ťažkostiam, je zároveň zárukou toho, že sa nepodľahne pokušeniam indiferentizmu a prozelytizmu, ktoré narúšajú ducha pravého ekumenizmu.

24. Bez ohľadu na miestnu situáciu majú katolíci konať spoločne a v súlade so svojimi biskupmi, aby boli schopní vziať na seba zodpovednosť za ekumenizmus. Predovšetkým by mali poznať svoju vlastnú cirkev a byť schopní predostrieť jej učenie, predpisy a princípy ekumenizmu. Čím lepšie si poznajú svoje, tým skôr to môžu v diskusiách s inými kresťanmi vysvetliť a primerane odôvodniť. Mali by mať aj náležité poznanie iných cirkví a cirkevných spoločenstiev, s ktorými sú v styku. Starostlivo sa majú zohľadniť rozmanité podmienky

ekumenického angažovania sa, ktoré sú objasnené v dekréte II. vatikánskeho koncilu o ekumenizme.⁴²

25. Pretože ekumenizmus so všetkými svojimi ľudskými a morálnymi požiadavkami je tak hlboko zakorenený v tajomnom pôsobení Otcovej prozreteľnosti skrze Syna v Duchu Svätom, siaha až do hĺbok kresťanskej spirituality. Vyžaduje „obrátenie srdca a svätosť života, spolu so súkromnými a verejnými modlitbami za jednotu kresťanov“, ktorú dekrét II. vatikánskeho koncilu o ekumenizme nazýva „duchovným ekumenizmom“ a hľadá naň ako na „dušu celého ekumenického hnutia“.⁴³ Všetci tí, ktorí sú si vedomí vnútorného zjednotenia s Kristom, musia sa zjednocovať aj s jeho modlitbou, a to osobitne s jeho modlitbou za jednotu. Všetci tí, ktorí žijú v Duchu, musia sa dať premeniť láskou, ktorá na prospech jednoty „všetko znáša, všetko verí, všetko dúfa, všetko vydrží“.⁴⁴ Všetci tí, ktorí žijú v duchu pokánia, budú mať cit pre hriech rozdelenia a budú sa modliť za odpustenie a obrátenie. Všetci tí, ktorí sa usilujú o svätosť, budú schopní spoznať jej plody aj mimo viditeľných hraníc svojej vlastnej cirkvi.⁴⁵ Budú vedení k pravému poznaniu Boha, ktorý jediný je schopný zhromaždiť všetko do jednoty, lebo on je Otcom všetkých.

Rozličné roviny ekumenických stykov

26. Možnosti a požiadavky ekumenických stykov vo farnosti, v diecéze, v oblasti regionálnej alebo národnej organizácie diecéz sa neprejavujú rovnakým spôsobom ako v rovine univerzálnej Cirkvi. Ekumenizmus vyžaduje včlenenie Božieho ľudu do cirkevných štruktúr podľa poriadku vlastného každej z týchto rovín.

27. V diecéze zomknutej okolo biskupa, vo farnostiach a rozličných skupinách i spoločenstvách sa jednota kresťanov buduje a prejavuje dennodenne:⁴⁶ muži a ženy počúvajú vo viere Božie slovo, modlia sa, slávia sviatosti, navzájom si slúžia a ohlasujú radostnú zvesť o vykúpení tým, ktorí ešte neveria. Keď však členovia tej istej rodiny patria k rozličným cirkvám a cirkevným spoločenstvám, keď nemôžu prijímať spolu so svojím manželom (so svojou manželkou) alebo s deťmi a priateľmi, potom je zrejma citeľná bolesť z rozdelenosti a mala by vyvolávať silnejší impulz na modlitbu a ekumenické konanie.

28. Skutočnosť, že partikulárne cirkvi, ktoré patria do katolíckeho spoločenstva, sa stretávajú v zodpovedajúcich organických útvaroch, ako sú synody východných katolíckych cirkví alebo biskupské konferencie, poukazuje na spoločenstvo, ktoré existuje medzi týmito cirkvami. Tieto zhromaždenia môžu veľmi uľahčiť rozvoj účinných ekumenických vzťahov s cirkvami toho istého regiónu, ktoré nie sú v plnom spoločenstve s nami. Tak ako majú spoločnú kultúrnu a občiansku tradíciu, majú aj spoločné cirkevné dedičstvo, ktoré pochádza z čias pred rozdelením. Pretože synody katolíckych východných cirkví a biskupské konferencie sú skôr ako partikulárna cirkev schopné reprezentatívnejšie sa zaoberať regionálnymi a národnými záujmami ekumény, môžu vytvoriť zariadenia, ktoré slúžia na to, aby na príslušnom území umožnili vytvoriť prostriedky a úsilia a aby ich koordinovali tak, že budú

podporovať aktivity partikulárnych cirkví a pomôžu im ísť v ekumenických aktivitách jednotným katolíckym smerom.

29. Prináleží kolégiu biskupov a Apoštolskej stolici v poslednej inštancii rozhodnúť o tom, ako to môže zodpovedať požiadavkám plného spoločenstva.⁴⁷ Na tejto rovine sa zhromažďujú a zhodnocujú ekumenické skúsenosti všetkých partikulárnych cirkví. Prostriedky potrebné na službu spoločenstvu na univerzálnej rovine a medzi partikulárnymi cirkvami, ktoré patria k tomuto spoločenstvu a preň pracujú, sa môžu usporiadať tak, že sa dajú pokyny, ktoré slúžia na to, aby sa ekumenickým aktivitám v celej Cirkvi určil istý poriadok a boli usmernené do správnych koľají. Často je to práve táto rovina Cirkvi, na ktorú sa obracajú iné cirkvi a cirkevné spoločenstvá, keď chcú nadviazať ekumenické vzťahy s katolíckou cirkvou. A práve na tejto rovine treba urobiť posledné rozhodnutia na znovunastolenie spoločenstva.

Komplexnosť a rozmanitosť ekumenických situácií

30. Ekumenické hnutie sa usiluje o poslušnosť Božiemu slovu, vnuknutiu Ducha Svätého a autorite tých, ktorí sú svojím úradom určení stanoviť, že Cirkev zostáva verná apoštolskej tradícii, v ktorej sa prijíma Božie slovo a dar Ducha Svätého. Je tu úsilie o spoločenstvo, ktoré patrí k najvnútornejšej podstate tajomstva Cirkvi; preto je v ekumenickom konaní osobitným spôsobom potrebná apoštolská služba biskupov. Situácie, pred ktorými stojí ekumenizmus, sú často celkom nové a odlišné podľa miesta a času. Preto treba povzbudzovať iniciatívy veriacich na poli ekumenizmu. Ale od tých, ktorí majú konečnú zodpovednosť za učenie a nariadenia v Cirkvi, sa vyžaduje starostlivé a neprestajné rozlišovanie.⁴⁸ Je jej úlohou pobádať k zodpovedným iniciatívam a zaisťovať, aby sa vykonali, zodpovedajúc katolíckym princípom ekumenizmu. Musia znova dodať dôveru tým, ktorí by mohli byť sklúčení a mierniť nerozumnú veľkorysosť tých, ktorí nevenujú náležitú pozornosť skutočným prekážkam na ceste znovuzjednotenia. Pápežská rada na podporu jednoty kresťanov, ktorá má za úlohu a je zodpovedná za pokyny a rady v starostlivosti s ohľadom na ekumenické podujatia, ponúka tú istú službu Cirkvi ako celku.

31. Spôsoby a metódy ekumenického konania, na ktoré sa podujímame v istej oblasti, budú stále ovplyvňované osobitným charakterom miestnej ekumenickej situácie. Voľba primeraného ekumenického angažovania sa patrí osobitným spôsobom biskupovi, ktorý musí zohľadňovať špecifickú zodpovednosť a požiadavky, ktoré sú charakteristické pre jeho diecézu. Nie je možné, aby sme sa tu zaoberali rozmanitosťou situácií, ale skôr treba podať nejaké všeobecné pozorovania.

32. Ekumenické úlohy v krajine prevažne katolíckej sú rozdielne od úloh v krajine s vysokým počtom alebo s väčšinou ortodoxných kresťanov, anglikánov alebo protestantov. A zas iné sú úlohy v krajinách, kde žije väčšina nekatolícka. Účasť katolíckej cirkvi na ekumenickom pohybe v krajinách s veľkou katolíckou menšinou je bezpodmienečná, ak má byť ekumenizmus hnutím, ktoré zahŕňa celú Cirkev.

33. Práve tak budú celkom iné ekumenické úlohy, keď naši kresťanskí partneri prislúchajú väčšinou k jednej alebo viacerým východným cirkvám alebo spoločenstvám pochádzajúcim z reformácie. Každá má svoju vlastnú dynamiku a svoje vlastné osobitné možnosti. Vyskytuje sa však ešte mnoho iných faktorov – politických, sociálnych, kultúrnych, geografických a etnických –, ktoré môžu ekumenickým úvahám vtláčať ich vlastný charakter.

34. Osobitné miestne danosti budú vždy určovať odlišný charakter ekumenických úloh. Je dôležité, aby sa katolícki kresťania všade na svete vzájomne podporovali v tomto spoločnom úsilí modlitbou a vzájomným povzbudzovaním, a to tak, aby sa jednota kresťanov v jej mnohorakých aspektoch mohla hľadať v poslušnosti voči príkazu nášho Pána.

Sekty a nové náboženské hnutia

35. Náboženská tvárnosť nášho sveta sa povážlivo zmenila v posledných desaťročiach a v jeho jednotlivých častiach sa stal najpozoruhodnejším vývojom nárast siekt a nových náboženských hnutí, ktorých záujem o pokojné vzťahy ku katolíckej cirkvi je slabý, alebo tie vzťahy vôbec nejestvujú. V roku 1989 štyri dikastéria Rímskej kúrie spoločne uverejnili správu⁴⁹, ktorá obracia pozornosť na základný rozdiel, aký sa musí robiť medzi sektami a novými náboženskými hnutiami na jednej strane a medzi cirkvami a cirkevnými spoločenstvami na strane druhej. Ďalšie štúdie z tejto oblasti sa rozvíjajú.

36. Situácia, čo sa týka siekt a nových náboženských hnutí, je komplexná a veľmi rozdielna podľa kultúrneho kontextu. V istých krajinách narastajú sekty v kultúrnej klíme, ktoré je v základe náboženská. Na iných miestach prekvitajú v spoločenstvách, ktoré sú v narastajúcej miere sekularizované, ale zároveň ľahkoverné a poverčivé. Niektoré sekty sú od svojho pôvodu a prirodzenosti nie kresťanské, iné sú eklektické, zas iné sa označujú za kresťanské a mohli sa odštiepiť od kresťanských spoločenstiev, alebo dokonca ešte byť v spojení s kresťanstvom. Samozrejme, že prislúcha biskupovi, synodám katolíckych východných cirkví a biskupským konferenciám rozhodovať o tom, ako najlepšie odpovedať na výzvu, ktorú na istom území predkladajú sekty. Ale treba zdôrazniť, že princípy predložené v tomto direktóriu o duchovnom spoločenstve alebo o praktickej spolupráci, sa týkajú len tých cirkví a cirkevných spoločenstiev, s ktorými katolícka cirkev nadviazala ekumenické vzťahy. Ako sa čitateľovi tohto direktória ujasní, jedinou bázou na takéto spoločenstvo a spoluprácu je na obidvoch stranách uznanie nejakého, čo aj nedokonalého, už jestvujúceho spoločenstva. Otvorenosť a vzájomný rešpekt sú logickými dôsledkami takéhoto uznania.

II. USPORIADANIE SLUŽBY PRE JEDNOTU KREŠŤANOV V KATOLÍCKEJ CIRKVI

Úvod

37. Svojimi partikulárnymi cirkvami je katolícka cirkev prítomná na mnohých miestach a v mnohých regiónoch, kde spoločne žije s inými cirkvami a cirkevnými spoločenstvami. Takéto oblasti majú svoje rozdielne duchovné, etnické, politické a kultúrne svojráznosti. V mnohých prípadoch sa v týchto oblastiach vyskytuje najvyššia náboženská autorita iných cirkví alebo cirkevných spoločenstiev: tieto oblasti zodpovedajú často teritóriu synody katolíckych východných cirkví alebo niektorej biskupskej konferencie.

38. Preto niektorá katolícka partikulárna cirkev alebo viaceré partikulárne cirkvi, ktoré úzko spolupracujú, môžu byť v priaznivej situácii na nadväzovanie kontaktov na tejto rovine s inými cirkvami a cirkevnými spoločenstvami. Môžu s nimi vstúpiť do plodných ekumenických vzťahov, ktoré slúžia rozsiahlejším ekumenickým pohybom.⁵⁰

39. II. vatikánsky koncil zveril ekumenické úlohy osobitným spôsobom „biskupom na celom zemskom okruhu, aby ich horlivo podporovali a múdro viedli.“⁵¹ Tieto pokyny, ktoré už často uskutočňovali jednotliví biskupi, synody východných katolíckych cirkví a biskupské konferencie, našli svoje miesto i v zákonníkoch.

Pre latinskú cirkev platí to, čo určuje CIC, kánon 755:

„§ 1. Úlohou celého biskupského kolégia a osobitne Apoštolskej stolice je pestovať a viesť u katolíkov ekumenické hnutie; cieľom ekumenického hnutia je znovunastolenie jednoty všetkých kresťanov; silou Kristovej vôle je Cirkev viazaná podporovať ju.“

„§ 2. Rovnako je úlohou biskupa a, podľa právnych úprav, biskupských konferencií podporovať túto jednotu a podľa potreby alebo stavu vecí vydať praktické normy s ohľadom na predpisy najvyššej authority Cirkvi.“

Pre katolícke východné cirkvi to určuje CCEO, kánony 902-904 § 1:

Kánon 902: „Ekumenizmus alebo podporovanie jednoty kresťanov sa týka Cirkvi ako celku; všetci veriaci, predovšetkým pastieri, sa musia modliť za túto plnú jednotu Cirkvi, ktorú si Pán žela, a musia múdro pracovať na jej účasťou na ekumenickom diele, ktoré navodila milosť Ducha Svätého.“

Kánon 903: „Katolícke východné cirkvi majú osobitnú povinnosť podporovať jednotu všetkých východných cirkví predovšetkým modlitbou, príkladným životom, vernosťou s ohľadom na staré ctihodné duchovné dedičstvo východných cirkví, lepším vzájomným poznávaním sa, spolupracou a bratským oceňovaním vonkajšieho i vnútorného života.“

Kánon 904, § 1: „Podľa práva vlastného každej jednotlivej cirkvi sa majú starostlivo podporovať iniciatívy ekumenického hnutia osobitnými ustanoveniami partikulárneho práva; popri tom vedie rímska Apoštolská stolica hnutie za celú Cirkev.“

40. Vo svetle tejto osobitnej kompetencie na podporu a vedenie tejto ekumenickej práce patrí do zodpovednosti jednotlivých diecéznych biskupov, synod východných katolíckych cirkví alebo biskupských konferencií predkladať normy, ktorými sa dajú viesť zmienené osoby alebo komisie v činnosti im pridelenej a strážiť používanie týchto noriem. Ďalej treba zohľadňovať, aby tí, na ktorých sa prenáša zodpovednosť za ekumenizmus, vlastnili spoľahlivé poznanie katolíckych princípov ekumenizmu a starostlivo boli pripravení na svoje úlohy.

Diecézny poverenec pre ekumenizmus

41. V diecéze má biskup vymenovať kompetentnú osobu za poverenca pre ekumenické otázky. Mohol by byť poverený dávať podnety diecéznej komisii pre ekumenizmus a koordinovať jej aktivity, ako sa to ďalej uvádza pod č. 44, alebo aby sám vykonával tieto aktivity, keď takáto komisia nejestvuje. Ako úzky spolupracovník biskupa a s jeho primeranou podporou bude táto osoba podporovať rozličné iniciatívy na modlitby za jednotu kresťanov, bude dbať o to, aby ekumenický postoj bol charakteristickou črtou práce v diecéze, bude vystopovávať osobitné požiadavky a informovať o tom diecézu. Tento poverenec je tiež zodpovedný za to, aby reprezentoval katolícke spoločenstvo v jeho vzťahoch k iným cirkvám a cirkevným spoločenstvám a k ich vedeniu a bude podporovať kontakty medzi uvedenými spoločenstvami a miestnym biskupom, medzi klérom a laikmi na najrozmanitejších rovinách. Ako poradca v ekumenických otázkach bude slúžiť biskupovi a iným orgánom diecézy a oboznamovať dušpastierov a biskupské organizácie s ekumenickými skúsenosťami a iniciatívami. Tento poverenec bude hľadiť, aby udržiaval kontakty s poverencami alebo komisiami iných diecéz. Ba v oblastiach, kde sú katolíci v prevahe, alebo v diecézach, ktoré nemajú dostatok personálu a prostriedkov, odporúča sa vymenovanie jedného takéhoto biskupského poverenca, aby uvedené aktivity vykonával, ako je to len možné alebo primerané.

Ekumenická komisia alebo ekumenický sekretariát v diecéze

42. Navyše môže diecézny biskup popri poverencovi zriadiť komisiu alebo sekretariát, ktoré majú za úlohu uvádzať do praxe pokyny a orientácie, ktoré sa vyskytujú, a vôbec podporovať ekumenickú prácu vo svojej diecéze.⁵² Kde si to vyžadujú okolnosti, môžu si rozličné diecézy spoločne utvoriť takúto komisiu alebo sekretariát tohto druhu.

43. Komisia alebo sekretariát má odzrkadľovať celok diecézy a spoločne zhromažďovať klerikov, mužov i ženy z reholí a laikov s rozmanitými kompetenciami, najmä takých, ktorí majú vecné znalosti o ekumenizme. Je želateľné, aby medzi členov komisie alebo sekretariátu patrili zástupcovia kňazskej rady, pastoračnej rady a diecéznych i regionálnych seminárov.

Táto komisia má spolupracovať s ekumenickými ustanovizňami alebo dielami, ktoré už jestvujú, alebo by sa mali zrodiť, a nárokovať si ich pomoc, kdekoľvek sa na to ponúka príležitosť. Má ochotne pomáhať poverencovi pre ekumenizmus a byť k dispozícii aj pri iných dielach v diecéze a pri osobných iniciatívach na vzájomnú výmenu informácií a myšlienok. Osobitnú dôležitosť majú vzťahy k farským spoločenstvám a farským ustanovizňam, k iniciatívam, ktoré vykonávajú inštitúty zasväteného života a spoločenstvá apoštolského života, ako aj k hnutiam a združeniam laikov.

44. Popri iných jej pridelených úlohách má komisia:

- a) uvádzať do praxe rozhodnutia diecéznych biskupov na uskutočňovanie učenia a smerníc II. vatikánskeho koncilu o ekumenizme, ako i dokumentov vydaných po koncile Svätou stolicou, synodami katolíckych východných cirkví a biskupskými konferenciami;
- b) pestovať vzťahy k oblastnej ekumenickej komisii (pozri ďalej) a uspôsobovať jej odporúčania a rady miestnym pomerom. Keď to vyžaduje situácia, odporúča sa odoselať Pápežskej rade na podporu jednoty kresťanov správy o skúsenostiach a dosiahnutých výsledkoch práve tak, ako aj iné užitočné informácie;
- c) podporovať duchovný ekumenizmus podľa princípov uvedených v koncilovom dekréte o ekumenizme a v iných častiach tohto direktória o verejnej a súkromnej modlitbe za jednotu kresťanov;
- d) ponúkať pomoc a povzbudenie prostredníctvom takých podujatí, ako sú pracovné krúžky a semináre na ekumenické vzdelávanie, či už sú pre klerikov alebo laikov, aby sa vo všetkých životných aspektoch primeraným spôsobom uskutočňovala ekumenická dimenzia, a pritom dbať osobitne na to, ako sú seminaristi pripravovaní na ekumenickú dimenziu kázne, katechézy, iných foriem vyučovania, ako aj na pastoračnú činnosť (napr. dušpastiersku starostlivosť o manželstvá z rozdielnych konfesí) atď.;
- e) podporovať dobré vzťahy a lásku medzi katolíkmi a inými kresťanmi, s ktorými ešte nemáme plné cirkevné spoločenstvo, a to podľa podnetov a smerníc uvedených ďalej pod č. 205-218;
- f) podnecovať a viesť s nimi rozhovory a konzultácie, pričom treba uvážiť, že ich treba prispôbovať rozmanitosti účastníkov a tém dialógu;⁵³
- g) navrhovať ľudí, ktorí majú náležité znalosti vecí, aby viedli dialóg na rovine diecézy s inými cirkvami a cirkevnými spoločenstvami;
- h) v spolupráci s inými diecéznymi grémiami a inými kresťanmi podporovať, pokiaľ je to možné, spoločné svedectvo kresťanskej viery, ako aj spoluprácu v takých oblastiach, ako je výchova, verejná a súkromná morálka, sociálna spravodlivosť, kultúrne záležitosti, veda a umenie;⁵⁴

i) navrhovať biskupom výmenu pozorovateľov a hostí pri príležitostiach dôležitých konferencií, synod, pri uvádzaní do úradu vedúcich osobností náboženského života a im podobných.

45. Vo vnútri diecéz majú byť farské obce pobádané, aby sa na svojej rovine zúčastňovali na ekumenických iniciatívach a, kde je to možné, utvárali skupiny s poverením, aby takého aktivity vykonávali (pozri ďalej č. 67); majú zostať v úzkom kontakte s diecéznymi autoritami a vymieňať si s nimi a inými farskými obcami a inými skupinami informácie a skúsenosti.

4. Ekumenické komisie synod východných katolíckych cirkví a biskupských konferencií

46. Každá synoda katolíckych východných cirkví a každá biskupská konferencia primerane k svojim vlastným ustanovizniam si má zriadiť biskupskú ekumenickú komisiu, pozostávajúcu z expertov, z mužov práve tak ako zo žien, ktorí sú volení z kléru, spomedzi rehoľníkov a rehoľníčok i laikov. Ak je to možné, komisiu má podporovať stály sekretariát. Komisia, ktorej spôsob práce určujú štatúty synody alebo biskupskej konferencie, má dostať poverenie prispievať k orientácii v ekumenických záležitostiach a stanoviť konkrétne cesty konania v súlade s platným cirkevným zákonodarstvom, cirkevnými pokynmi a legitímnym zvykovým právom, ako aj s konkrétnymi možnosťami príslušného regiónu. Má zohľadniť všetky okolnosti miesta a osôb svojho regiónu, ale i záujmy univerzálnej Cirkvi. Kde veľkosť biskupskej konferencie nedovoľuje zriadenie biskupskej komisie, má byť vymenovaný prinajmenšom jeden biskup, ktorý má prevziať zodpovednosť za ekumenické úlohy vymenované pod č. 47.

47. Funkciou tejto komisie budú prípady uvedené vyššie pod č. 44, pokiaľ spadajú do právomoci synod východných katolíckych cirkví alebo biskupských konferencií. Okrem toho sa má podujat' na ďalšie úlohy, na ktoré sa tu uvádza niekoľko príkladov:

- a) uvádzať do praxe príslušné normy a inštrukcie vydané Svätou stolicou;
- b) poskytovať radu a pomoc biskupom, ktorí chcú vo svojich diecézach zriadiť ekumenickú komisiu, podnecovať spoluprácu medzi diecéznymi poverencami pre ekumenizmus a biskupskými komisiami tým, že napr. organizujú periodické stretania poverencov pre ekumenizmus a zástupcov diecéznych komisií;
- c) pobádať ostatné komisie biskupských konferencií a synod východných katolíckych cirkví a pomáhať im, kde je to vhodné, prispôbiť sa ekumenickej dimenzii v ich práci a v ich verejných vyhláseniach atď.;
- d) podporovať spoluprácu kresťanov, napríklad poskytovaním duchovnej a materiálnej pomoci, kde je to možné, nielen už existujúcim ekumenickým inštitúciám, ale aj iniciatívam, ktoré treba podporovať na poli učenia a výskumu alebo dušpastierskej činnosti a prehľbovania kresťanského života podľa princípov uvedených v ekumenickom dekrétu koncilu pod č. 9-12;

e) vyvolávať k životu konzultácie a dialógy na národnej alebo územnej rovine (na rozdiel od diecéznej roviny) s vedením cirkví a s cirkevnými radami a utvárať primerané štruktúry pre tieto dialógy;

f) vymenúvať odborníkov, ktorí by sa mali s oficiálnymi cirkevnými poverencami zúčastňovať na konzultáciách a dialógoch s odborníkmi rozmanitých cirkví a cirkevných spoločenstiev a s vyššie spomenutými organizáciami;

g) udržiavať vzťahy a aktívnu spoluprácu s ekumenickými štruktúrami, ktoré boli zriadené inštitútmi zasväteného života a spoločenstvami apoštolského života, ako aj inými katolíckymi organizáciami na príslušnom území;

h) organizovať výmenu pozorovateľov a hostí pri príležitosti významných cirkevných zhromaždení a podobných udalostí na národnej alebo územnej rovine;

i) podávať správy biskupom konferencie i synody o vývine dialógov, ktoré sa konajú na príslušnom území; sprístupňovať tieto informácie Pápežskej rade na podporu jednoty kresťanov, aby mohla prenášať vzájomnú výmenu rád, skúseností a výsledkov z dialógov na iné dialógy na rozmanitých rovinách cirkevného života;

j) udržiavať vôbec vzťahy v ekumenických záležitostiach medzi synodami katolíckych východných cirkví alebo biskupských konferencií a Pápežskou radou pre napomáhanie jednoty kresťanov v Ríme, ako aj ekumenickými komisiami iných územných konferencií.

Ekumenické štruktúry v iných cirkevných súvislostiach

48. Nadnárodné ustanovizne, ktoré vznikajú v rozmanitých podobách na záruku spolupráce a pomoci medzi biskupskými konferenciami, majú rovnako utvárať štruktúry, ktoré prepožičiavajú ich práci ekumenickú dimenziu. Obsah a forma ich aktivít sú určené štatútmi a rokovacím poriadkom každej z týchto ustanovizní a konkrétnymi možnosťami príslušného teritória.

49. Vnútri katolíckej cirkvi sú isté spoločenstvá a organizácie, ktoré svojím príspevkom k apoštolátnemu životu Cirkvi zaujímajú osobitné postavenie. Hoci bezprostredne netvorí súčasť vyššie opísaných ekumenických štruktúr, má ich práca veľmi často významnú ekumenickú dimenziu, ktorá by mala byť pričlenená k primeraným štruktúram, ako to zodpovedá základným cieľom organizácie. Medzi tieto spoločenstvá a organizácie patria inštitúty zasväteného života, spoločenstvá apoštolského života a rozličné organizácie katolíckych veriacich.

Inštitúty zasväteného života a spoločenstvá apoštolského života

50. Zatiaľ čo úloha znovunastolenia jednoty kresťanov sa týka⁵⁵ celej Cirkvi, klerikov i laikov, majú príslušníci rehoľných rádov, kongregácií a spoločenstiev apoštolského života na základe ich charakteristických úloh v Cirkvi a dosahu ich pôsobnosti v živote celkom osobitné možnosti na podporu ekumenického myslenia a konania. Podľa ich osobitných

chariziem a konštitúcií – niektoré z nich sú staršie ako rozčesnutie medzi kresťanmi – vo svetle ducha a zacielenia ich zariadení sa povzbudzujú v rámci ich konkrétnych možností a v medziach ich životných pravidiel k takýmto postojom a činnostiam:

- a) pestovať vedomie ekumenického významu ich osobitného spôsobu života, pretože obrátenie srdca, osobná svätosť, verejná a súkromná modlitba a nezištná služba Cirkvi a svetu sú dušou ekumenického hnutia;
- b) prispievať k pochopeniu ekumenického povolania všetkých kresťanov ku svätosti života, pričom ponúkajú príležitosti podporovať duchovné vzdelávanie, kontempláciu, adoráciu a chválu Božiu, ako i službu blížnemu;
- c) s ohľadom na okolnosti miesta a osôb usporadúvať stretnutia kresťanov rozličných cirkví a cirkevných spoločenstiev, aby sa pestovala liturgická modlitba, duchovné zamyslenia, exercície a hlbšie pochopenie kresťanského duchovného dedičstva;
- d) udržiavať vzťahy ku kláštorom a komunitám spoločného života iných kresťanských spoločenstiev, aby sa vymieňali duchovné a duševné dobrá a skúsenosti v apoštolskom živote; lebo rast náboženských chariziem v týchto spoločenstvách môže byť cenným príspevkom pre celé ekumenické hnutie. Tak sa môže vzbudzovať plodné duchovné zápolenie;
- e) usmerňovať ich početné a rozličné výchovné zariadenia s ohľadom na ekumenickú prácu primerane princípom, ktoré sa ešte neskôr predložia v tomto direktóriu;
- f) v spoločných podujatiach spolupracovať s inými kresťanmi za sociálnu spravodlivosť, hospodársky rozvoj, pokrok v zdravotníctve a vzdelávaní, na ochranu tvorstva a za pokoj i zmierenie medzi národmi a spoločenstvami;
- g) „Nakoľko to dovoľujú okolnosti, má byť ekumenické konanie zamerané tak, aby „katolíci s bratmi od nich odlúčenými podľa smerníc dekrétu o ekumenizme bratsky spolupracovali v spoločnom vyznávaní viery v Boha a Ježiša Krista pred národmi, pokiaľ je to možné rovnako v spolupôsobení v sociálnych a technických, ako aj kultúrnych a náboženských veciach, pričom je nevyhnutné vyhýbať sa čo i len zdaniu indiferentizmu a zmiešavania, ako i nezdravej rivalite. Základom pre túto spoluprácu nech je predovšetkým Kristus, ich spoločný Pán. Nech ich jeho meno zbližuje navzájom!“⁵⁶

Pri vykonávaní týchto činností budú dbať na normy, ktoré vydal diecézny biskup, synody východných katolíckych cirkví alebo biskupské konferencie pre ekumenickú prácu a budú v nich vidieť jeden prvok ich spolupráce v rámci apoštolátu príslušného teritória. Budú udržiavať úzke kontakty s rozličnými diecéznymi alebo národnými ekumenickými komisiami a, keď je to účelné, s Pápežskou radou pre napomáhanie jednoty kresťanov.

51. Pri uskutočňovaní tejto ekumenickej činnosti sa veľmi odporúča, aby si rozličné inštitúty zasväteného života a spoločenstvá apoštolského života zriadili na úrovni svojho ústredného vedenia nejakého poverenca alebo komisiu poverenú podporovať a uskutočňovať ich ekumenickú angažovanosť. Úlohou týchto poverencov alebo komisií bude podporovať

ekumenické vzdelávanie všetkých členov a špeciálnu ekumenickú formáciu tých, ktorí sú poradcami v ekumenických otázkach pre authority svojich inštitútov a spoločenstiev na univerzálnej i lokálnej rovine, najmä aby aktivity vyššie uvedené (č. 50) uskutočňovali a stáli za nimi.

Organizácie veriacich

52. Organizácie katolíckych veriacich istého teritória alebo národa, ako aj tie, čo majú internacionálny charakter, ktorých účelom je napríklad duchovná obnova, zasadzovanie sa za mier a sociálnu spravodlivosť, výchova v rozmanitých oblastiach, hospodárska pomoc pre krajiny a inštitúcie atď., mali by rozvíjať ekumenické aspekty svojich činností. Mali by sa starať o to, aby sa primerane zohľadnili ekumenické dimenzie ich práce, a to by malo, ak je to nevyhnutné, byť vyjadrené aj v ich štatútoch a štruktúrach. Pri vykonávaní svojich ekumenických činností by mali mať spojenie s teritoriálnymi a lokálnymi komisiami a, kde to okolnosti odporúčajú, aj s Pápežskou radou pre napomáhanie jednoty kresťanov, aby si vymieňali užitočné skúsenosti a rady.

Pápežská rada pre napomáhanie jednoty kresťanov

53. Na rovine univerzálnej Cirkvi má Pápežská rada pre napomáhanie jednoty kresťanov, ktorá je dikastériom Rímskej kúrie, právomoc a úlohu podporovať plné spoločenstvo všetkých kresťanov. Apoštolská konštitúcia *Pastor bonus* (1988) určuje v článku 136, že rada na jednej strane podporuje ekumenického ducha a ekumenické konanie vnútri katolíckej cirkvi a na druhej pestuje vzťahy s inými cirkvami a cirkevnými spoločenstvami.

a) Pápežská rada sa zaoberá správnou interpretáciou princípov ekumenizmu a prostriedkov na ich praktické uskutočňovanie; vykonáva rozhodnutia II. vatikánskeho koncilu ohľadne ekumenizmu; povzbudzuje národné a medzinárodné skupiny, ktoré podporujú jednotu kresťanov a povzbudzuje ich i poskytuje pomoc, aby koordinovali svoju prácu.

b) Organizuje oficiálne dialógy s inými cirkvami a cirkevnými spoločenstvami na medzinárodnej rovine; deleguje katolíckych pozorovateľov na konferencie a stretnutia týchto ustanovizní alebo iných ekumenických organizácií a pozýva pozorovateľov z ich strany na stretnutia katolíckej cirkvi, keď sa to pokladá za účelné.

54. Aby tieto funkcie splnila, uverejňuje Pápežská rada z času na čas smernice a pokyny, ktoré sú použiteľné pre celú katolícku cirkev. Okrem toho udržiava kontakty so synodami východných cirkví a biskupskými konferenciami a s ich ekumenickými komisiami, s biskupmi a s vnútrocirkevnými katolíckymi organizáciami. Koordinácia aktivít katolíckej cirkvi ako celku vyžaduje, aby tieto kontakty boli vzájomné. Je preto vhodné, aby Rada bola informovaná o dôležitých iniciatívach, ktoré sa konajú na rozličných rovinách cirkevného života. To je osobitne nevyhnutné, keď tieto iniciatívy majú medzinárodné implikácie, tak napríklad, keď sa organizujú dôležité dialógy s inými cirkvami a cirkevnými spoločenstvami na nejakej národnej alebo územnej rovine. Vzájomná výmena informácií a rád je na osoh

ekumenickým aktivitám na medzinárodnej rovine práve tak, ako na všetkých iných rovinách cirkevného života. Všetko, čo posilňuje rast harmónie a koherentného ekumenického angažovania sa, utužuje rovnako aj spoločenstvo vnútri katolíckej cirkvi.

III. EKUMENICKÉ VZDELÁVANIE V KATOLÍCKEJ CIRKVI

Potreba a ciele ekumenického vzdelávania

55. „Starostlivosť o znovuoobnovenie jednoty je vecou celej Cirkvi, veriacich aj pastierov. Týka sa každého podľa jeho schopností, v každodennom kresťanskom živote aj pri teologických a historických výskumoch.“⁵⁷ So zreteľom na podstatu katolíckej cirkvi budú katolíci vo vernosti pokynom II. vatikánskeho koncilu nachádzať prostriedky, ako prispieť na ekumenické vzdelávanie každého člena Cirkvi aj celého spoločenstva, ku ktorému patria. Jednota všetkých v Kristovi bude takto výsledkom spoločného rastu a dozrievania. Božie volanie na „vnútorné obrátenie sa“⁵⁸ a „obnovu v Cirkvi“⁵⁹, ktorá je tak podstatná pri hľadaní jednoty, totiž nikoho nevyklučuje.

Z tohoto dôvodu sú všetci veriaci vyzvaní na to, aby sa usilovali podporovať rastúce spoločenstvo s inými kresťanmi. Na to však môžu prispieť v osobitnej miere tie údy Božieho ľudu, ktoré sú činné vo vzdelávaní – napríklad vedúci učitelia vyšších vzdelávacích zariadení a špecializovaných inštitútov. Tí, ktorí sú činní v pastoračnej práci, predovšetkým farári a iní ordinovaní nositelia cirkevných úradov, majú plniť svoju úlohu v tejto oblasti. Patrí k zodpovednosti každého biskupa, synod katolíckych východných cirkví a biskupských konferencií prijať všeobecné smernice o ekumenickom vzdelávaní.

Prispôsobenie vzdelávania konkrétnej situácii ľudí

56. Ekumenizmus vyžaduje nový postoj a pružnosť v metódach úsilia o jednotu. Treba zohľadniť rôznosť ľudí, úloh, situácií ba aj osobitný charakter partikulárnych cirkví a spoločenstiev, ktorú sú s nimi na ceste hľadania jednoty. V dôsledku toho ekumenické vzdelávanie vyžaduje pedagogiku, ktoré odpovedá konkrétnej situácii života ľudí a skupín, ako aj požiadavke postupného pokroku v úsilí o stálu obnovu a zmenu správania.

57. Nie iba učitelia, ale všetci, ktorí sú pastoračne činní, budú postupne získavať vzdelanie v zmysle týchto zásad:

- a) Od začiatku je potrebné poznanie Svätého písma a vierouky spolu s vedomosťami z dejín a ekumenických daností vo vlastnej krajine.
- b) Poznanie dejín rozdelení a úsilí o zmierenie, ako aj vieroučného postoja iných cirkví a cirkevných spoločenstiev umožní analyzovať problémy v ich spoločensko-kultúrnych súvislostiach a rozlíšiť vo výrazových podobách viery to, čo je legitímnou rôznosťou a čo nie je zlučiteľné s katolíckou vierou.

c) Tento prístup zohľadní výsledky a objasnenia, ktoré vznikli z teologických dialógov a vedeckých štúdií. Je dokonca žiadúce, aby kresťania spoločne písali históriu rozdelení a úsilí pri hľadaní jednoty.

d) Takto sa obmedzí nebezpečenstvo subjektívnych interpretácií, či už pri vysvetľovaní katolíckej viery, alebo v spôsobe, ako katolícka cirkev chápe vieru a život iných cirkví a cirkevných spoločenstiev.

e) V rovnakej miere, ako pokračuje ekumenické vzdelávanie, sa stáva zrejším, ako nerozdeliteľne je spojená starostlivosť o jednotu katolíckej cirkvi so starostlivosťou o spoločenstvo s inými cirkvami a cirkevnými spoločenstvami.

f) Starostlivosť katolíkov o túto jednotu a toto spoločenstvo zahŕňa aj to, že im prehĺbenie vzťahov s východnými a súčasne s reformovanými kresťanmi leží na srdci.

g) Učebná metóda, ktorá zodpovedá potrebnému ďalšiemu vývoju, dovoľuje diferencovať a rozdeľovať látku a jej obsah po krokoch odpovedajúcich rôznym fázam v poznaní vierouky a ekumenickým skúsenostiam.

Tak všetci, ktorí sú pastoračne činní, sa budú verne pridzriavať svätej a živej tradícii, ktorá je prameňom podnetov v Cirkvi. Mali by byť schopní vážiť si a prijať pravdu, kdekoľvek ju našli. „Každá pravda, nech prichádza od kohokoľvek, je od Svätého Ducha.“⁶⁰

A. VZDELÁVANIE VŠETKÝCH VERIACICH

58. Starostlivosť o jednotu podstatne patrí k chápaniu Cirkvi. Ekumenické vzdelávanie sa usiluje o to, aby všetci kresťania boli oduševnení ekumenickým duchom, nech majú akékoľvek poslanie a úlohu vo svete a spoločnosti. V živote kresťana, ktorý je naplnený Kristovým duchom, má dar, o ktorý Kristus prosil pred svojím utrpením, teda „milosť jednoty“, prvoradý význam. Táto jednotu je predovšetkým jednotou s Kristom v jedinom pohybe lásky k Otcovi a k blížnemu. Po druhé je hlbokým a aktívnym spoločenstvom veriaceho s univerzálnou Cirkvou v rámci partikulárnej cirkvi, ku ktorej patrí.⁶¹ Po tretie je plnosťou viditeľnej jednoty, o ktorú sa usilujeme s kresťanmi iných cirkví a cirkevných spoločenstiev.

Prostriedky vzdelávania

59. Počúvanie a štúdium Božieho slova. Katolícka cirkev vždy chápala Sväté písmo spolu s tradíciou za „najvyššiu smernicu svojej viery“. Sú pre jej deti „pokrmom duše a čistým, nevysychajúcim prameňom duchovného života“.⁶² Naši bratia a sestry z iných cirkví a cirkevných spoločenstiev majú hlbokú úctu a lásku voči Svätému písmu. Vedie ich k vytrvalému a usilovnému štúdiu svätých kníh.⁶³ Božie slovo, jedno a to isté pre všetkých kresťanov, bude preto čoraz viac posilňovať cestu jednoty v tej miere, v akej sa k nemu budú kresťania bližovať vnútornou zbožnosťou a horlivým štúdiom.

60. Kázeň. Osobitná starostlivosť sa musí venovať kázni bez ohľadu na to, či je v rámci liturgickej bohoslužby alebo nie. Ako zdôrazňuje pápež Pavol VI.: „Ako nositelia evanjelizácie nesmieme dávať tým, ktorí veria v Krista, obraz rozhádaných a rozdelených ľudí, ale obraz vierou vyzretých ľudí, ktorí sú schopní napriek všetkým konkrétnym napätiam stretávať sa pri spoločnom a úprimnom hľadaní pravdy.“⁶⁴ Rôzne obdobia liturgického roka ponúkajú vhodné príležitosti na rozvíjanie tém o kresťanskej jednote, na povzbudenie k štúdiu, uvažovaniu a modlitbe.

V kázni sa má ukázať tajomstvo jednoty Cirkvi a stále viac sa má podporovať jednota kresťanov. Pri kázňach sa treba vyhnúť každému nepresnému a nesprávnemu použitiu Svätého písma.

61. Katechéza. Katechéza neznamena iba sprostredkovanie náuky, ale aj uvádzanie do celého kresťanského života, s plnou účasťou na sviatostiach Cirkvi. Ako ukázal pápež Ján Pavol II. vo svojom apoštolskom liste *Catechesi Tradendae* (č. 32-33), môže toto sprostredkovanie prispieť k skutočnému ekumenickému postoju pri zachovaní týchto pokynov:

a) Najprv sa má s láskou a primeranou pevnosťou vysvetliť celé učenie katolíckej cirkvi s osobitným dôrazom na poriadok a hierarchiu právd⁶⁵ a bez použitia výrazov a spôsobov podania, ktoré by mohli znamenať prekážku pre dialóg.

b) Keď sa hovorí o iných cirkvách a cirkevných spoločenstvách, je dôležité vysvetľovať ich náuku presne a spoľahlivo. Medzi prvkami, ktoré tvoria a udržujú Cirkev živú, sa nájdu viaceré – dokonca mnohé a veľmi cenné – aj mimo viditeľných hraníc katolíckej cirkvi.⁶⁶ Duch Ježišov sa preto nezdráha použiť tieto spoločenstvá ako prostriedok spásy. Tak sa zdôrazňujú aj tie pravdy viery, ktoré majú rôzne kresťanské konfesie spoločné. To pomôže katolíkom prehliadnúť si vieru aj spoznať iných kresťanov a vážiť si ich, a tak uľahčí spoločné hľadanie cesty k plnej jednote v plnej pravde.⁶⁷

c) Katechéza bude mať vtedy ekumenický rozmer, keď vzbudí a bude posilňovať pravú túžbu po jednote. Ba viac, keď podnieti vážne úsilie, vrátane snahy v pokore si objasňovať veci, aby sa odstránili skutočné prekážky, nie pohodlným vynechávaním a popúšťaním vo viere, ale nasmerovaním na dokonalú jednotu, ktorú chce Pán s použitím prostriedkov, ktoré On chce.⁶⁸

d) Katechéza bude mať ekumenický rozmer vtedy, keď sa pousiluje pripraviť deti, mládež a dospelých na život v kontakte s inými kresťanmi tak, aby sa stali presvedčenými katolíckymi a súčasne vyrastali v úcte k viere iných.⁶⁹

e) To sa môže stať vtedy, keď sa budú zohľadňovať možnosti, ktoré vznikajú rozlišovaním medzi pravdami viery a spôsobom ich vyjadrenia;⁷⁰ vzájomným úsilím spoznávať a naučiť sa vážiť si hodnoty rôznych teologických tradícií; jasným ukázaním toho, že dialóg vytvoril nové vzťahy, ktoré môžu viesť k spolupráci a mieru, ak sa správne chápu.⁷¹

f) Na apoštolskú exhortáciu *Catechesi Tradendae* by sa mal brať zreteľ pri vypracovaní nových katechizmov, ktoré sa pripravujú v miestnych cirkvách pod autoritou biskupov.

62. Liturgia. Liturgia je významným príspevkom k jednote všetkých, ktorí veria v Krista, lebo je „prvým a nevyhnutným prameňom, z ktorého majú veriaci čerpať skutočne kresťanského ducha“. ⁷² Je slávnosťou a prostriedkom jednoty. Tam, kde je správne chápaná a každý sa na nej plne zúčastňuje, „prispieva v najvyššej miere k tomu, aby sa život veriacich stal výrazom a zjavením Kristovho mystéria a samotnej podstaty pravej Cirkvi“. ⁷³

a) Keďže svätá Eucharistia je „podivuhodnou sviatosťou, ktorou sa jednota Cirkvi naznačuje a uskutočňuje“ ⁷⁴, je veľmi dôležité dbať na to, aby sa slávila dôstojne, a veriaci, ktorí sa na nej zúčastňujú, „nech sa naučia prinášať nepoškvrnenú obeť nielen rukami kňaza, ale spolu s ním a tak obetovať samých seba. Prostredníctvom Kristovým nech deň po deň prehlbujú svoju jednotu s Bohom a medzi sebou, aby bol napokon Boh všetko vo všetkých.“ ⁷⁵

b) Bolo by dobré v súlade s pokynmi tohto direktória verne sa pridržovať modlitby za jednotu. To by mohlo byť v tie časy, keď to liturgia naznačuje, napríklad pri bohoslužbách slova alebo pri východných bohoslužbách, ktoré sa nazývajú „Litia“ a „Moleben“, alebo najmä pri všeobecnej modlitbe alebo litániách „Ektenie“ počas omše, ako aj pri slúžení votívnej omše za jednotu Cirkvi, zakaždým s vhodnými formulármi.

Účinné ekumenické vzdelávanie možno dosiahnuť aj tým, že sa modlitba za jednotu v určité obdobie zosilní ako napríklad v modlitbovom týždni za jednotu kresťanov (18.-25. január) alebo v týždni medzi Nanebovstúpením a Turícami, aby Svätý Duch posilnil Cirkve v jej jednote a apoštolskosti jej univerzálneho poslania spásy.

63. Duchovný život. V ekumenickom hnutí je nevyhnutné dať prednosť obráteniu srdca, duchovnému životu a jeho obnove. „Toto obrátenie srdca a túto svätosť života, spolu so súkromnými a verejnými modlitbami za jednotu kresťanov treba pokladať za dušu celého ekumenického hnutia. Možno to právom nazvať duchovným ekumenizmom.“ ⁷⁶ Ak jednotliví kresťania vedú skutočne duchovný život, ktorého stredom je Kristus Spasiteľ a ktorého cieľom je sláva Boha Otca, môžu stále a všade mať v hlbokom zmysle účasť na ekumenickom hnutí tým, že svojím životom prinášajú svedectvo o Kristovom evanjeliu. ⁷⁷

a) Katolíci si majú vážiť aj určité prvky a hodnoty, pramene duchovného života, ktoré sú prítomné v iných cirkvách a cirkevných spoločenstvách a ktoré patria k jednej Kristovej cirkvi: Sväté písmo, sviatosti a iné sväté úkony, viera, nádej a láska a iné dary Ducha. ⁷⁸ Tieto hodnoty priniesli plody napríklad v mystickej tradícii východného kresťanstva a v duchovných pokladoch mníšskeho života, v bohoslužbe a zbožnosti anglikánov, v evanjelickej modlitbe a v rozmanitých formách protestantskej spirituality.

b) Táto úcta nemá ostať iba teoretická. Ak to osobitné podmienky dovoľia, mala by sa doplniť o praktické poznanie iných tradícií duchovnosti. Preto môže mať spoločná modlitba a určitý spôsob účasti na verejnej bohoslužbe alebo formách zbožnosti iných kresťanov pozitívny vplyv, ak je v súlade s platnými pokynmi. ⁷⁹

64. Iné iniciatívy. Je skúsenosťou, že spolupráca v sociálnych a charitatívnych iniciatívach, ako sú školy, nemocnice alebo väznice, má pozitívny vplyv. To platí aj o práci za mier vo svete alebo v oblastiach, kde je ohrozený, ako aj za ľudské práva a náboženskú slobodu.⁸⁰

Tieto aktivity môžu, ak sa správne vykonávajú, ukázať účinnosť sociálneho uskutočňovania evanjelia a praktickú silu ekumenickej citlivosti. Pravidelné zamyslenie sa nad kresťanským základom takýchto aktivít, skúmanie ich kvality a plodnosti, ako aj náprava ich nedostatkov budú tiež pôsobiť výchovne a posilňujúco.

Prostredia priaznivé pre vzdelávanie

65. Sú to tie prostredia, na ktorých krok za krokom rastie ľudská i kresťanská zrelosť, ako aj vedomie spolupatričnosti a spoločenstva. Osobitný význam majú v tejto súvislosti rodina, farnosť, škola, rôzne skupiny, združenia a cirkevné hnutia.

66. Rodina, ktorú II. vatikánsky koncil nazýva „domácou cirkvou“⁸¹, je prvotným miestom, na ktorom sa denne nacvičuje alebo zoslabuje jednota prostredníctvom stretávania sa ľudí, ktorí sú síce dosť odlišní, ale v spoločensťve lásky sa predsa navzájom prijímajú. Je aj miestom, kde sa treba starať o to, aby nevznikali predsudky, ale aby sa vo všetkom hľadala pravda.

a) Vedomie jej kresťanskej identity a poslania pripravuje rodinu, aby bola spoločensťvom pre iných, spoločensťvom, ktoré je otvorené nielen voči Cirkvi, ale aj voči ľudskej spoločnosti, aby bola pripravená na dialóg a spoločenskú angažovanosť. Ako Cirkev má byť miestom, na ktorom sa ďalej odovzdáva radostná zvesť a z ktorého radostná zvesť vychádza. *Lumen gentium* č. 11 naozaj konštatuje: „V tejto akoby domácej cirkvi rodičia nech sú slovom a príkladom prvými hlásateľmi viery pre svoje deti.“

b) Rodiny, ktoré vznikli z medzikonfesijných sobášov, majú povinnosť ohlasovať Krista podľa všetkých záväzkov, ktoré majú spoločne z krstu. Okrem toho majú neľahkú úlohu usilovať sa o jednotu Cirkvi.⁸² „Spoločný krst a dynamická sila milosti poskytuje manželom takýchto manželstiev základňu a zdôvodnenie pre vyjadrenie vzájomnej jednoty v oblasti mravných a duchovných hodnôt.“⁸³

67. Farské spoločensťvo ako jednotka Cirkvi zhromaždená okolo Eucharistie má byť miestom skutočného ekumenického svedectva a má sa k nemu hlásiť. Preto je jednou z veľkých úloh farnosti, aby vychovávala svojich členov v ekumenickom duchu. To vyžaduje starostlivosť o obsah a formu kázne, najmä homílie, a o katechézu. Vyžaduje to aj pastoračný program, k čomu patrí aj osoba poverená napomáhaním a plánovaním ekumenických aktivít, ktorá má pracovať v úzkej súčinnosti s duchovným farnosťi. Bude sa starať o rôzne formy spolupráce s miestnymi spoločensťvami iných kresťanov. To predpokladá, že farnosť nebude rozdelená vnútornou polemikou, ideologickou polarizáciou alebo vzájomnými výčitkami medzi kresťanmi, ale že každý bude slúžiť pravde v láske podľa svojho ducha a povolania.⁸⁴

68. *Škola*, bez ohľadu na druh a stupeň, má dávať náboženskému vyučovaniu ekumenický rozmer a má spôsobom sebe vlastným zaučať srdce i ducha v ľudských a náboženských hodnotách tým, že bude vychovávať k dialógu, mieru a medziľudským vzťahom.⁸⁵

a) Duch lásky, úcty a dialógu vyžaduje vylúčenie predsudkov a spôsobov vyjadrovania, ktoré skresľujú obraz iných kresťanov. To platí osobitne pre katolícke školy, kde má mládež vyrastať vo viere, modlitbe a v pevnom rozhodnutí uskutočňovať kresťanské poslanstvo jednoty v praxi. Treba sa postarať o to, aby sa mládež viedla ku skutočnému ekumenizmu podľa učenia katolíckej cirkvi.

b) Tam, kde je to možné, sa má v spolupráci s učiteľmi iných predmetov, napríklad dejín a umenia, vyučovať takým spôsobom, aby sa o ekumenických problémoch rokovalo v duchu dialógu a jednoty. Z tohto dôvodu je žiaduce, aby učitelia boli správne a dostatočne oboznámení s pôvodom, dejinami a učením iných cirkví a cirkevných spoločenstiev, predovšetkým tých, ktoré sa nachádzajú v ich krajine.

69. *Skupiny, združenia a cirkevné hnutia.* Kresťanský život, predovšetkým život partikulárnych cirkví, sa v priebehu dejín obohatil o množstvo výrazových foriem, programov a spôsobov zbožnosti, podľa darov milosti, ktoré Svätý Duch daroval Cirkvi na jej budovanie. Ony zvyrazňujú jasné rozlišovanie úloh pri službe spoločenstvu.

Členovia takýchto skupín, hnutí a združení majú byť preniknutí pravým ekumenickým duchom. Ich úsilie nech sa uskutočňuje na základe dôkladného vzdelania a vo svetle kresťanskej múdrosti a rozumnosti, aby žili vo svete svoje poslanie vyplývajúce z krstu⁸⁶ posilňovaním katolíckej jednoty cez dialóg a vzájomné spoločenstvo s rôznymi hnutiami a združeniami, ako aj hľadaním spoločenstva s inými cirkvami a cirkevnými spoločenstvami a nimi inšpirovanými hnutiami a skupinami.

B. VZDELÁVANIE SPOLUPRACOVNÍKOV V PASTORAČNEJ SLUŽBE

1. Ordinovaní nositelia cirkevných úradov

70. K prvoradým povinnostiam každého budúceho ordinovaného nositeľa cirkevného úradu patrí formovanie vlastnej osobnosti a to tak, aby mohol podľa možnosti slúžiť svojmu poslaniu, totiž pomáhať iným stretnúť sa s Kristom. Z tohto dôvodu musí každý kandidát rozvinúť všetky ľudské kvality, ktoré ho robia vierohodným a prístupným pre iných. Musí preto stále skúmať svoj spôsob reči a svoju schopnosť k dialógu, aby získal pravý ekumenický postoj. To, čo je podstatné pre biskupa, ktorý má v miestnej cirkvi úlohu učiteľa a pastiera, alebo pre kňaza, ktorý sa stará o veriacich, nie je menej dôležité pre diakona a osobitným spôsobom pre stáleho diakona, ktorý je povolaný, aby slúžil spoločenstvu veriacich.

71. Keď nositeľ úradu preberá iniciatívu alebo organizuje stretnutia, musí konať prezieravo a vo vernosti Cirkvi. Má zohľadniť rozličné zodpovednosti a pridržať sa príkazov, ktoré duchovní pastieri Cirkvi na základe svojho poslania vytvorili pre ekumenické hnutie

v univerzálnej Cirkvi aj v každej miestnej cirkvi, aby sa spolupráca pri uskutočňovaní kresťanskej jednoty diala bez predsudkov a nevhodných iniciatív.

a) Študijné vzdelávanie

72. Biskupské konferencie sa majú presvedčiť, či študijné plány každej učebnej látky zohľadňujú ekumenický rozmer a či zahŕňajú špecifické štúdium ekumenizmu. Majú sa tiež presvedčiť, či študijné plány sú v zhode so smernicami tohto direktória.

a-1) Ekumenický rozmer rôznych učebných látok

73. Ekumenická činnosť „môže byť len bezvýhradne a úprimne katolícka, a teda verná pravde, ktorú sme prijali od Apoštolov a Otcov, a v súlade s vierou, ktorú katolícka cirkev vždy vyznávala.“⁸⁷

74. Študenti sa musia naučiť rozlišovať medzi zjavenými pravdami, ktoré všetky vyžadujú tú istú poslušnosť viery, medzi spôsobmi, akými sa tieto pravdy vyjadrujú, a teologickými náukami.⁸⁸ Čo sa týka formulácií zjavených právd, treba zohľadniť to, čo medzi iným hovorí vyhlásenie *Mysterium Ecclesiae* č. 5 Kongregácie pre náuku viery: „Aj keď sa pravdy, ktoré Cirkev chce naozaj učiť prostredníctvom dogmatických formulácií, odlišujú od premenlivých pojmov určitej epochy a môžu byť vyjadrené aj bez nich, predsa sa môže stať, že tieto pravdy sú aj učiteľským úradom Cirkvi vyjadrené slovami, ktoré tiež nesú náznaky takejto pojmovej podmienenosti. Po týchto úvahách treba povedať, že dogmatické formulácie učiteľského úradu Cirkvi boli od začiatku vhodné na to, aby sa nimi odovzdávala zjavená pravda, a ostávajú naďalej vhodné na jej odovzdávanie tým, ktorí ich správne chápú.“⁸⁹ Študenti by sa preto mali naučiť rozlišovať medzi „samotným pokladom viery alebo pravdami nášho učenia“⁹⁰ a spôsobom, akým sú tieto pravdy formulované, medzi ohlasovanými pravdami a rôznymi možnosťami ich uchopiť a postaviť do jasnejšieho svetla, medzi apoštolskou tradíciou a čisto cirkevnými tradíciami. Súčasne sa majú naučiť uznávať a rešpektovať trvalú hodnotu dogmatických formulácií. Od začiatku filozofického vzdelávania sa majú študenti pripravovať na to, aby uznávali legitímnu rozmanitosť v teológii, ktorá vzniká rozmanitosťou rečí a metód, ktoré teológovia používajú pri vníkaní do Božských tajomstiev. Z toho vyplýva, že rôzne teologické formulácie sú často skôr komplementárne ako protirečivé.

75. Okrem toho sa má stále dbať na „hierarchiu právd“ katolíckeho učenia. Tieto pravdy vyžadujú súhlas viery, ale nemajú v rovnakej miere ústredný význam v tajomstve zjavenom Ježišom Kristom, lebo sú so základom kresťanskej viery spojené rôznym spôsobom.⁹¹

a-2) Ekumenická dimenzia teologických disciplín vo všeobecnosti

76. Ekumenická otvorenosť je podstatnou dimenziou prípravy budúcich kňazov a diakonov: „Posvätná teológia a iné predmety, najmä v odbore histórie, sa majú podávať aj z ekumenického hľadiska, aby čoraz vernejšie zodpovedali skutočnému stavu vecí.“⁹² Ekumenický rozmer teologického vzdelávania sa nemá obmedziť na rôzne kategórie vyučovania. Keďže hovoríme o interdisciplinárnom – a nie iba „pluridisciplinárnom“ –

vyučovaní, bude zahŕňať spoluprácu medzi príslušnými profesormi a vzájomné zladovanie. V každom predmete, aj v základných, sa majú zdôrazniť tieto aspekty:

a) tie prvky kresťanského dedičstva pravdy a svätosti, ktoré sú spoločné všetkým kresťanským cirkvám a cirkevným spoločenstvám, aj keď sa niekedy teologicky vyjadrujú rôznym spôsobom;

b) bohatstvá liturgie, spirituality a učenia, ktoré sú vlastné určitému spoločenstvu, ale ktoré môžu pomôcť kresťanom k hlbšiemu pohľadu na podstatu cirkvi;

c) body v otázkach viery a morálky, ktoré sú dôvodom nejednoty, ktoré však povzbudzujú k hlbšiemu skúmaniu Božieho slova a môžu viesť k rozlišovaniu medzi skutočnými a zdanlivými rozpormi.

a-3) Ekumenická dimenzia jednotlivých teologických disciplín

77. V každej teologickej disciplíne nás má ekumenický princíp viesť k tomu, aby sme uvažovali o spojení medzi príslušnou témou a tajomstvom jednoty Cirkvi. Ďalej má učiteľ naučiť svojich študentov vernosti voči celej autentickej kresťanskej tradícii v otázkach teológie, spirituality a cirkevného poriadku. Ak študenti budú porovnávať svoje vlastné dedičstvo s bohatstvom iných kresťanských tradícií na Východe i Západe, či už v ich starom alebo modernom spôsobe vyjadrenia, hlbšie si uvedomia túto plnosť.⁹³

78. Toto porovnávacie štúdium je dôležité vo všetkých tematických oblastiach: štúdium Svätého písma, spoločného prameňa viery všetkých kresťanov; štúdium apoštolskej tradície, ako sa nachádza u cirkevných otcov a iných cirkevných spisovateľov Východu aj Západu; liturgia, ktorá vedecky porovnáva rôzne formy bohoslužby a ich význam z hľadiska náuky a spirituality; dogmatika a morálna teológia, predovšetkým v otázkach, ktoré vznikajú z ekumenického dialógu; cirkevné dejiny, ktoré majú starostlivo skúmať jednotu Cirkvi a príčiny rozdelenia; cirkevné právo, ktoré musí zreteľne rozlišovať medzi prvkami Božského práva a cirkevného práva, ktoré sa môžu meniť podľa času, kultúry a miestnej tradície; a nakoniec pastoračné a misijné vzdelávanie, ako aj pre sociologické štúdie, pri ktorých treba venovať pozornosť situácii v modernom svete, spoločnej pre všetkých kresťanov. Tak sa lepšie a úplnejšie vyjadri plnosť Božieho zjavenia, a budeme môcť lepšie plniť poslanie pre svet, ktoré Kristus zveril svojej Cirkvi.

a-4) Špeciálny kurz ekumenizmu

79. Aj keď ekumenický rozmer má preniknúť celé teologické vzdelávanie, je veľmi dôležité, aby sa na vhodných miestach v prvej časti štúdia vykonal vlastný kurz ekumenizmu. Takýto kurz má byť povinný. Celkom všeobecne by mohol mať tento kurz takýto obsah, prispôbený okolnostiam:

a) pojmy katolicity, organickej a viditeľnej jednoty Cirkvi, „oikumene“, ekumenizmus z katolíckeho pohľadu, od jeho historického pôvodu až po jeho dnešný význam;

b) vieroučné základy ekumenického konania s osobitným zohľadnením už existujúcich väzbov spoločenstva medzi cirkvami a cirkevnými spoločenstvami;⁹⁴

c) dejiny ekumenizmu, ktoré zahŕňajú aj stáročné dejiny rozdelení a mnohých pokusov o obnovenie jednoty, ich úspechy a zlyhania a rovnakým spôsobom aj súčasný stav hľadania jednoty;

d) cieľ a metóda ekumenizmu, rôzne spôsoby únie a spolupráce, nádej na opätovné obnovenie jednoty, podmienky jednoty, pojem plnej a dokonalej jednoty;

e) „inštitucionálny aspekt“ a súčasný život rôznych kresťanských spoločností; tendencie v náuke, pravé dôvody rozdelenia, misijné snahy, spiritualita, formy bohoslužby, potreba lepšieho poznania východnej teológie a spirituality;⁹⁵

f) niekoľko špecifických problémov, ako napríklad spoločné bohoslužby, prozelytizmus a irenizmus, náboženská sloboda, konfesijne miešané manželstvá, úloha laikov, a najmä žien v Cirkvi;

g) duchovný ekumenizmus, osobitne význam modlitby za jednotu kresťanov a iné formy približovania sa k tej jednote, za ktorú sa Kristus modlil.

80. Na vytvorenie študijného plánu sa navrhuje:

a) Bolo by dobré, keby sa všeobecné uvedenie do ekumenizmu robilo veľmi skoro, aby študenti boli už od začiatku senzibilizovaní pre ekumenický rozmer ich teologického štúdia.⁹⁶ Tento úvod by sa mal venovať základným otázkam ekumenizmu.

b) Špeciálna časť výuky o ekumenizme by sa uskutočnila na konci prvej časti teologického štúdia alebo ku koncu štúdia v seminári, aby študenti mohli získané široké vedomosti o ekumenizme zapojiť do syntézy s ich teologickým vzdelaním.

c) Študijné texty a príručky sa majú starostlivo vyberať. Náuku iných kresťanov o dejinách, teológii a spiritualite majú zobrazovať vecne správne, aby sa umožnilo čestné a objektívne oboznámenie sa s ňou a podnietilo ďalšie prehĺbenie katolíckeho učenia.

81. V rámci pokynov o spolupráci medzi katolíckymi zariadeniami a centrami iných kresťanov môže byť užitočné pozvať referentov a odborníkov iných tradícií.⁹⁷ Ak by v rámci jedného seminára alebo inštitútu vznikli osobitné problémy, je úlohou diecézneho biskupa, aby na základe noriem určených biskupskou konferenciou a po zvážení ľudských a odborných kvalít budúcich referentov z iných cirkví a cirkevných spoločností rozhodol, aké iniciatívy v rámci zodpovednosti akademických autorít treba uskutočniť. Pri takejto kultúrnej výmene sa má zabezpečiť uchovanie katolíckeho charakteru týchto inštitútov rovnako, ako ich právo a povinnosť vzdelávať svojich kandidátov a zastávať katolícke učenie podľa noriem Cirkvi.

b) Ekumenická skúsenosť

82. Aby vedenie k ekumenizmu počas štúdia nebolo odrezané od života, ale aby bolo zakorenené v živej skúsenosti spoločnosti, môže byť užitočné so zachovaním noriem katolíckej cirkvi organizovať na univerzálnej aj lokálnej úrovni stretnutia a diskusie s inými kresťanmi. Pozývať sa majú zástupcovia iných spoločností, ktorí sú na to odborne aj nábožensky pripravení a majú ekumenického ducha potrebného pre čestný a konštruktívny

dialóg. Môžu sa uskutočňovať aj stretnutia so študentmi iných cirkví a cirkevných spoločenstiev.⁹⁸ Vzdelávacie zariadenia sa ale natoľko odlišujú, že nie je možné určiť žiadne jednotné pravidlá. Skutočnosť vyžaduje celkom odlišné nuansy podľa odlišnosti krajín a regiónov, alebo odlišností vzťahov medzi katolíckou cirkvou a inými cirkvami a cirkevnými spoločenstvami na úrovni ekleziológie, spolupráce a dialógu. Požiadavka postupných krokov a prispôsobovania je veľmi dôležitá a nevyhnutná. Predstavení musia používať všeobecné princípy a prispôsobovať ich zvláštnosti situácie a okolnostiam.

2) Vzdelávanie neordinovaných nositeľov úradov a spolupracovníkov

a) Študijné vzdelávanie

83. Okrem ordinovaných nositeľov úradov jestvujú aj iní uznávaní spolupracovníci v pastorácii: katechéti, učitelia a iní laickí spolupracovníci. Na ich vzdelávanie založili miestne cirkvi vedecké alebo pastoračné inštitúty alebo iné centrá štúdiá a ďalšieho vzdelávania. Tu platia rovnaké študijné plány a normy ako pre teologické inštitúcie, ale prispôsobené úrovni účastníkov a ich štúdiu.

84. Za predpokladu legitímnej rozmanitosti chariziem a pôsobenia kláštorov, inštitútov zasväteného života a spoločenstiev apoštolského života je veľmi dôležité, aby „všetky inštitúty sa zúčastňovali na živote Cirkvi a súhlasne so svojim vlastným charakterom si osvojovali a podľa možnosti napomáhali jej podujatia a zámery napríklad v oblasti... ekumenickej“.⁹⁹

Ich vzdelávanie by malo mať ekumenický rozmer od noviciátu, a potom pokračovať na ďalších stupňoch. *Ratio formationis* každého inštitútu by malo odpovedajúc študijným plánom ordinovaných nositeľov úradov zdôrazňovať ekumenickú dimenziu rôznych predmetov aj zahŕňať špeciálny kurz ekumenizmu, ktorý by bol prispôbený miestnym okolnostiam a situáciám. Súčasne je dôležité, aby zodpovedná autorita inštitútu dbala o vzdelávanie odborníkov na ekumenizmus, ktorí sú zodpovední za ekumenickú angažovanosť inštitútu.

b) Ekumenická skúsenosť

85. Na uskutočnenie tohto štúdiá v praxi je užitočné povzbudzovať ku kontaktu a výmene medzi katolíckymi kláštorami a katolíckymi náboženskými spoločenstvami a inými cirkvami a cirkevnými spoločenstvami. Má sa to diať vo forme výmeny informácií, duchovnej pomoci, niekedy aj materiálnou pomocou alebo v podobe kultúrnej výmeny.¹⁰⁰

86. Vzhľadom na význam úlohy laikov v Cirkvi a v spoločnosti je potrebné povzbudzovať laikov zodpovedných za ekumenizmus, aby rozvíjali kontakty a výmenu s inými cirkvami a cirkevnými spoločenstvami, zohľadňujúc normy dané direktóriom.

C. ŠPECIÁLNE VZDELÁVANIE

87. Význam vzdelávania pre dialóg. Ak zohľadníme vplyv vyšších vzdelávacích centier, je len samozrejmé, že cirkevné fakulty a iné vyššie študijné zariadenia majú veľmi dôležitú úlohu pri príprave ekumenického dialógu, pri jeho priebehu a pri pokroku v jednote kresťanov, ktorému tento dialóg slúži. Pedagogická príprava na dialóg má vyhovovať týmto požiadavkám:

- a) osobná a opravdivá angažovanosť žitá vo viere, lebo bez nej tento dialóg nie je dialógom medzi sestrami a bratmi, ale iba čisto akademické cvičenie;
- b) hľadanie nových ciest a prostriedkov ďalšieho budovania vzťahov a obnovovania jednoty založené na ešte väčšej vernosti evanjeliu a autentickom vyznávaní kresťanskej viery v pravde a láske;
- c) presvedčenie, že ekumenický dialóg nemá súkromný charakter medzi osobami alebo osobitnými skupinami, ale že je včlenený do úsilia celej Cirkvi a v dôsledku toho sa musí viesť v súlade s jej učením a pokynmi jej duchovných pastierov;
- d) pripravenosť uznať, že údy rôznych cirkví a cirkevných spoločenstiev nám môžu pomôcť lepšie spoznať aj vyjadriť učenie a život ich vlastných spoločenstiev;
- e) úcta pred osobným svedomím a osobným presvedčením každého, kto vyjadruje aspekt alebo učenie svojej vlastnej cirkvi a jej osobitný spôsob chápania Božieho zjavenia;
- f) uznanie skutočnosti, že všetci nie sú rovnako pripravení na účasť na dialógu v dôsledku rozdielnej úrovne vzdelania, zrelosti, ducha a duchovného vývoja.

Úloha cirkevných fakúlt

88. Apoštolská konštitúcia *Sapientia Christiana* presne udáva, že už v prvej časti štúdia na teologických fakultách sa má študovať fundamentálna teológia so zohľadnením aj ekumenických otázok.¹⁰¹

V nasledujúcom úseku štúdia sa taktiež majú „starostlivo rozoberať ekumenické otázky podľa noriem, ktoré dala zodpovedná cirkevná autorita.“¹⁰²

Inými slovami: Javí sa zmysluplné ponúkať špeciálne kurzy o ekumenizme, ktoré sa okrem prvkov uvedených v čl. 79 môžu venovať aj:

- a) súčasnému stavu vzťahov medzi Katolíckou cirkvou a inými cirkvami a cirkevnými spoločenstvami, ktorý spočíva v štúdiu zverejnených výsledkov dialógu;
- b) štúdiu dedičstva a tradícií iných kresťanov Východu a Západu;
- c) významu Ekumenickej rady cirkví pre ekumenické hnutie a súčasný stav vzťahov medzi Katolíckou cirkvou a touto radou;
- d) úloha cirkevných rád na národnej a nadnárodnej úrovni, čo dosiahli a ich ťažkosti.

Okrem toho sa nesmie zabúdať na to, že ekumenická dimenzia sa má zohľadňovať v celom teologickom učení a výskume.

Úloha katolíckych univerzít

89. Aj ony sú povolané k tomu, aby zabezpečili spoľahlivé ekumenické vzdelanie. Niekoľko príkladov vhodných opatrení, ktoré môžu použiť:

- a) povzbudzovať ekumenický rozmer v učebných a výskumných metódach, ak ide o vhodnú látku;
- b) usporiadať kolokviá a študijné dni venované ekumenickým otázkam;
- c) organizovať konferencie a stretnutia, aby sa spoločne urobila štúdia, práca alebo sociálna aktivita. Pritom sa má vytvoriť čas pre reflexiu kresťanských princípov sociálneho konania a používaných prostriedkov. Tieto príležitosti, pri ktorých iba katolíci, alebo možno katolíci a iní kresťania spoločne konajú, by mali povzbudzovať k spolupráci s inými vyššími inštitútmi, ktoré sú v blízkosti;
- d) v univerzitných časopisoch a novinách vyhradiť miesto pre správy o ekumenických aktivitách a pre hlbšie štúdie, predovšetkým také, ktoré komentujú spoločné dokumenty dialógov medzi cirkvami.
- e) V kolégiách spojených s univerzitami sa majú vzťahy medzi katolíkmi a inými kresťanskými študentmi výslovne odporúčať. Pod dobrým vedením sa môžu mladí ľudia vďaka dobrým vzťahom naučiť žiť spoločne v prehĺbenom ekumenickom duchu a byť vernými svedkami svojej kresťanskej viery.
- f) Je dôležité dávať osobitnú váhu modlitbe za jednotu, nie iba v týždni na to určenom, ale aj pri iných príležitostiach počas roka. Podľa miestnych podmienok a zúčastnených osôb, ako aj so zohľadnením smerníc pre spoločné bohoslužby možno spoločne plánovať exercície, ktoré má viesť skúsený duchovný vodca.
- g) Pre spoločné svedectvo sa otvára široké pole, predovšetkým pre sociálne alebo dobročinné akcie. Študenti by na ne mali byť dobre pripravení a povzbudení – nie iba študenti teológie, ale rovnako aj iných fakúlt, napríklad právnickej, sociologickej, ekonomickej. Svojím spoluúčinkovaním pomáhajú ľahšie uskutočňovať takéto iniciatívy.
- h) Duchovným vodcom študentov, profesorom a študijným poradcom bude ležať na srdci, aby si svoje úlohy plnili v ekumenickom duchu, predovšetkým tým, že zorganizujú niektoré menované iniciatívy. Táto úloha od nich vyžaduje dôkladnú znalosť učenia Cirkvi, odborné vedomosti v akademických disciplínach, pravý rozhlád a cit pre mieru. Všetky tieto vlastnosti by im mali dovoliť pomôcť ich študentom, aby uviedli svoj vlastný život viery do súladu s otvorenosťou voči druhým.

Úloha špeciálnych inštitútov pre ekumenizmus

90. Aby Cirkev mohla plniť ekumenické úlohy, potrebuje veľký počet expertov v tejto oblasti: duchovní, rehoľníci, laici, ženy a muži. Sú potrební aj v prevažne katolíckych krajinách.

a) Táto úloha vyžaduje špeciálne inštitúty vybavené:

- primeranou dokumentáciou o ekumenizme, predovšetkým o prebiehajúcich dialógoch a programoch do budúcnosti;
- schopný učiteľský zbor, ktorý je dobre vzdelaný v katolíckom učení a súčasne v ekumenizme;

b) Tieto zariadenia sa majú angažovať predovšetkým v ekumenickom výskume v spolupráci – nakoľko je to možné – s expertami iných teologických tradícií a ich veriacimi; majú organizovať ekumenické stretnutia, napríklad konferencie a kongresy; majú byť spojené s národnými ekumenickými komisiami a Pápežskou radou pre napomáhanie jednoty kresťanov, aby stále poznali najnovší stav medzikonfesných dialógov a už uskutočnené pokroky.

c) Takto vzdelaní experti môžu byť spolupracovníkmi ekumenického hnutia v Katolíckej cirkvi, či už ako členovia alebo vedúci ekumenických zariadení na diecéznej, národnej alebo medzinárodnej úrovni, ako profesori ekumenizmu v cirkevných inštitúciách a centrách alebo tým, že povzbudzujú pravého ekumenického ducha a ekumenický spôsob konania vo vlastnom okolí.

D. ĎALŠIE VZDELÁVANIE

91. Vzdelávanie v učení a praxi sa neobmedzuje na čas vzdelávania k povolaniu, ale vyžaduje od ordinovaných nositeľov cirkevných úradov a všetkých, ktorí sú činní v pastorácii, plynulú aktualizáciu, lebo ekumenické hnutie sa vyvíja.

Keď biskupi a rehoľní predstavení realizujú predpísaný program pre ďalšie vzdelávanie kléru, či už stretnutiami alebo kongresmi, exercíciami, dňami rozjímania alebo dňami štúdia pastorálnych problémov, musia venovať starostlivú pozornosť ekumenizmu na základe nasledujúcich hľadísk:

a) Systematické poučovanie kňazov, diakonov, rehoľníkov a laikov o aktuálnom stave ekumenického hnutia v takej forme, aby mohli vniesť ekumenický rozmer do kázne, do vyučovania náboženstva, modlitby a celého kresťanského života. Ak je to možné a javí sa to zmysluplné, bolo by dobré z času na čas pozvať predstaviteľa inej cirkvi, aby sa hovorilo o jeho vlastnej tradícii alebo možno o pastoračných problémoch, ktoré sú často spoločné.

b) Tam, kde je to možné, sa so súhlasom diecézneho biskupa môže katolícky klérus a všetci, ktorí sú činní v pastorácii v diecéze, zúčastniť na medzikonfesijných stretnutiach, ktoré si kladú za úlohu zlepšiť vzájomné vzťahy a s podporou všetkých riešiť spoločné pastoračné problémy. Uskutočnenie takýchto iniciatív by sa isteže uľahčilo utvorením miestnych a regionálnych rád alebo združení pre klérus, alebo vstúpením do podobných už existujúcich združení.

c) Teologické fakulty, študijné domy, semináre a iné vzdelávacie zariadenia môžu prispieť vo veľkom rozsahu k ďalšiemu vzdelávaniu, či už ponukou študijných kurzov

pre všetkých, ktorí sú v pastoračnej službe, alebo spoluúčinkovaním v iných odborných disciplínach či učebných podujatiach iných inštitúcií formou personálnej alebo materiálnej podpory kurzov.

d) Navyše sú veľmi užitočné tieto prostriedky: presné informácie médiám miestnej cirkvi a, ak je to možné, štátu, informačná výmena s masmediálnymi službami iných cirkví a cirkevných spoločenstiev, usporiadané a trvalé vzťahy s ekumenickými komisiami na diecéznej alebo národnej úrovni, aby sa všetkým katolíkom v pastorácii dala k dispozícii presná dokumentácia o vývoji ekumenického hnutia.

e) Je zjavne správne využiť rôzne formy duchovných stretnutí na prehĺbenie spoločných aj osobitných prvkov spirituality. Tieto stretnutia dávajú príležitosť rozmýšľať o jednote a modliť sa za zmierenie všetkých kresťanov. Účasť členov rozmanitých cirkví a cirkevných spoločenstiev pri nich môže uľahčiť vzájomné porozumenie a rast duchovnej spolupatričnosti.

f) Je žiadúce, aby sa v pravidelných časových odstupoch vykonávalo hodnotenie ekumenických aktivít.

IV. SPOLOČENSTVO ŽIVOTA A DUCHOVNEJ AKTIVITY MEDZI POKRSTENÝMI

A. SVIATOSŤ KRSTU

92. Sviatosťou krstu sa človek celkom včleňuje do Krista a jeho Cirkvi. Ňou sa znovuzrodí k účasti na Božom živote.¹⁰³ Krst tým utvára sviatosťné puto jednoty medzi všetkými, ktorí sú ním znovuzrodení. Krst je začiatkom, lebo smeruje k naplneniu života v Kristovi. Tým je zameraný na vyznanie viery, na plné začlenenie do ekonómie spásy a na eucharistické spoločenstvo.¹⁰⁴ Použil ho Ježiš a získavame ním účasť na tajomstve jeho smrti a vzkriesenia. Zahŕňa obrátenie, vieru, odpustenie hriechov a dar milosti.

93. Krst sa udeľuje vodou a slovami, ktoré jednoznačne vyjadrujú, že akt krstu sa vykonáva v mene Otca, Syna a Svätého Ducha. V dôsledku toho je pre Kristových učeníkov veľmi dôležité, aby krst všetci udeľovali týmto spôsobom a aby rôzne cirkvi a cirkevné spoločenstvá sa čím viac zhodli na jeho význame a platnom udeľovaní.

94. Veľmi dôrazne sa odporúča, aby sa dialóg o význame a platnom slávení krstu konal medzi autoritami katolíckej Cirkvi a ostatných cirkví a cirkevných spoločenstiev na úrovni diecéz a biskupských konferencií. Týmto spôsobom sa umožní vydanie spoločných vyhlásení o vzájomnom uznaní krstu, ako aj o postupe v prípadoch, kde by bola platnosť jednotlivých krstov neistá.

95. Aby sa dospelo k takejto dohode, treba vziať do úvahy tieto body:

a) Krst ponorením alebo pokropením sprevádzaný trojičnou formulou, je sám osebe platný. Z toho vyplýva, že sviatosť sa musí považovať za platnú, ak rituály, liturgické knihy alebo platné zvyklosti cirkvi alebo cirkevného spoločenstva predpisujú jeden z týchto spôsobov, s výnimkou prípadov, keď sú vážne dôvody pochybovať o tom, že hodnostári dodržali pravidlá ich vlastného spoločenstva alebo cirkvi.

b) Nedostatočná viera nositeľa cirkevného úradu ohľadom krstu nikdy nespôsobila neplatnosť krstu. Dostatočný úmysel krstiaceho nositeľa úradu sa musí predpokladať, pokiaľ nie sú vážne dôvody sa domnievať, že nechcel vykonať to, čo robieva Cirkev.

c) Keď sa vyskytnú pochybnosti, či bola vôbec použitá voda a ako bola použitá,¹⁰⁵ vyžaduje úcta voči sviatosti a úcta voči týmto cirkevným spoločenstvám starostlivé skúmanie zaužívanej praxe skôr, než sa rozhodne o platnosti krstu.

96. Ak sa naskytne príležitosť a spôsob odpovedajúci miestnym podmienkam, môžu katolíci v spoločnej slávnosti s inými kresťanmi sláviť pripomienku krstu, ktorý ich spája. Pritom si s nimi obnovia zrieknutie sa hriechu a záväzok viesť rozhodný kresťanský život, ktorý prijali svojím krstným sľubom. Zaväzujú sa spolupracovať s milosťou Svätého Ducha, aby prispeli na uzdravenie rozdelenia medzi kresťanmi.

97. Aj keď sa človek krstom začleňuje do Krista a jeho Cirkvi, konkrétne sa to deje v celkom určitej cirkvi alebo cirkevnom spoločenstve. Preto krst nemôžu udeľovať súčasne dvaja nositelia cirkevného úradu, ktorí patria k rôznym cirkvám alebo cirkevným spoločenstvám. Je vhodné spomenúť, že v katolíckej liturgickej a teologickej tradícii sa krst udeľoval vždy jediným celebrantom. Z pastoračných dôvodov a za mimoriadnych okolností môže miestny ordinár rozhodnúť, že sa na slávnosti zúčastní cirkevný hodnostár inej cirkvi alebo cirkevného spoločenstva a prevezme čítanie alebo modlitbu atď. Opačný prípad je možný len vtedy, keď krst udeľovaný iným spoločenstvom neodporuje katolíckym princípom a katolíckej disciplíne.¹⁰⁶

98. Podľa katolíckeho chápania majú byť aj krstní rodičia v liturgickom a kánonickom zmysle členmi cirkvi alebo cirkevného spoločenstva, v ktorom sa krst udeľuje. Krstní rodičia preberajú nielen zodpovednosť za kresťanskú výchovu pokrsteného (birmovanca) ako príbuzní alebo priatelia, ale sú prítomní ako zástupcovia spoločenstva veriacich, sú tiež ručiteľmi viery pokrsteného a jeho žiadosti o cirkevné spoločenstvo.

a) Napriek tomu môže byť pokrstený, ktorý je z iného cirkevného spoločenstva, na základe spoločného krstu a dobrých rodinných alebo priateľských vzťahov prijatý ako **krstný svedok**, ale iba spoločne s katolíckym krstným rodičom.¹⁰⁷ Katolík smie urobiť to isté pre krstenca v inom cirkevnom spoločenstve.

b) Kvôli úzkemu spoločenstvu, ktoré je medzi katolíckou cirkvou a pravoslávnyimi východnými cirkvami, je dovolené s dostatočným dôvodom pripustiť pravoslávneho veriaceho za krstného rodiča katolíckeho dieťaťa alebo dospelého, ak súčasne má aj

katolíckeho krstného rodiča. Predpokladom je dostatočné zabezpečenie katolíckej výchovy krstného a zistenie vhodnosti výberu krstného rodiča.

Byť krstným rodičom na krste v pravoslávnej východnej cirkvi nie je katolíkovi zakázané, ak je na krst pozvaný. V takomto prípade má povinnosť starostlivosti o kresťanskú výchovu na prvom mieste krstný rodič, ktorý je členom cirkvi, v ktorej sa krst koná.¹⁰⁸

99. Každý kresťan má právo z dôvodov svedomia slobodne sa rozhodnúť pre vstup do plného spoločenstva s katolíckou cirkvou.¹⁰⁹ Úloha prípravy človeka, ktorý chce byť prijatý do plného spoločenstva s katolíckou cirkvou, je svojou podstatou odlišná od ekumenického pôsobenia.¹¹⁰ Obrad kresťanskej iniciácie pre dospelých predpokladá istú formulu na prijatie týchto osôb do plného spoločenstva katolíckej cirkvi. Predsa však môže katolícka autorita v prípadoch, ako je konfesiónálne miešané manželstvo považovať za potrebné skúmať, či už prijatý krst bol vykonaný platne. Pri tomto skúmaní treba zachovať nasledujúce odporúčania:

a) Platnosť krstu, ako sa slávi v rôznych východných cirkvách, je mimo pochybnosti. Preto stačí zistiť fakt krstu. V týchto cirkvách sviatosť birmovania (pomazania) udeľuje kňaz platne spolu s krstom. Tak sa často stáva, že sa v kánonickom krstnom liste nespomína birmovanie. To neodôvodňuje pochybnosť, či bola platne udelená sviatosť birmovania.

b) Prv než sa skúma platnosť krstu kresťana z inej cirkvi alebo cirkevného spoločenstva, je potrebné sa presvedčiť, či jestvuje dohoda o krste (ako sa uvádza v č. 94) s príslušnou miestnou alebo regionálnou cirkvou alebo cirkevným spoločenstvom a či sa krst vykonal podľa tejto dohody. Treba však upozorniť na to, že chýbajúca formálna dohoda o krste automaticky nespochybňuje platnosť krstu.

c) Ak jestvuje oficiálne cirkevné potvrdenie, niet dôvodu pochybovať o platnosti krstu týchto kresťanov z inej cirkvi alebo iného cirkevného spoločenstva, iba ak v konkrétnom prípade šetrenie dáva vážny dôvod k pochybnostiam vo veci matérie, použitej krstnej formuly, úmyslu dospelého krstenca alebo nositeľa úradu, ktorý krstil.¹¹¹

d) Keď aj po starostlivom skúmaní trvajú pochybnosti o správnom udelení krstu a v dôsledku toho sa považuje za potrebný podmienený krst, má katolícky nositeľ úradu vyjadriť úctu k učeniu, podľa ktorého sa krst môže udeliť iba raz. Vysvetlí krstencovi, prečo je krstený podmiennečne a čo znamená obrad podmiennečného krstu. Tento obrad podmiennečného krstu sa má vykonať súkromne, a nie verejne.¹¹²

e) Je žiadúce, aby synody katolíckych východných cirkví a biskupské konferencie prijali pokyny na prijatie pokrstených kresťanov z iných cirkví a cirkevných spoločenstiev do plného spoločenstva s katolíckou cirkvou, pričom zohľadnia to, že to nie sú katechumeni, ako aj mieru znalosti a praxe kresťanskej viery, ktorú majú.

100. Podľa obradu kresťanskej iniciácie pre dospelých sa majú tí, ktorí vyznávajú Krista po prvýkrát vo svojom živote, za normálnych okolností pokrstiť na Veľkú noc. Keď sa v rámci

tejto slávnosti prijímajú do plného spoločenstva už pokrstení, musí sa jasne rozlišovať medzi nimi a tými, ktorí ešte nie sú pokrstení.

101. Podľa súčasného stavu našich vzťahov s cirkevnými spoločenstvami, ktoré vznikli z reformácie 16. storočia, ešte dosiaľ sa nedosiahla dohoda o význame, sviatostnom charaktere, ani o spôsobe udeľovania sviatosti birmovania. Preto veriaci z týchto spoločenstiev, ktorí chcú vstúpiť do plného spoločenstva katolíckej cirkvi, musia prijať sviatosť birmovania podľa učenia a obradu katolíckej cirkvi, skôr než môžu mať účasť na eucharistickom spoločenstve.

B. ÚČASŤ NA DUCHOVNÝCH AKTIVITÁCH A BOHATSTVE

Všeobecné princípy

102. Kresťanov možno povzbudzovať k účasti a poskytovaniu účasti iným na duchovných aktivitách a bohatstvách, to znamená deliť sa o to duchovné dedičstvo, ktoré majú spoločne, spôsobom a v miere, ktorá odpovedá stavu rozdelenia.¹¹³

103. Výraz „účasť na duchovných aktivitách a bohatstve“ zahŕňa také okolnosti, ako spoločná modlitba, spoločenstvo na liturgii v prísnom zmysle, ako sa uvedie v č. 116, ako aj spoločné využívanie cirkevných priestorov a potrebných liturgických predmetov.

104. Duchovné delenie sa má riadiť týmito princípmi:

a) Napriek vážnym rozdielom, ktoré bránia plnému cirkevnému spoločenstvu, je jasné, že všetci, ktorí sú krstom začlenení do Krista, majú veľa spoločných prvkov kresťanského života. Tak existuje medzi kresťanmi skutočné, aj keď nedokonalé spoločenstvo, ktoré možno vyjadriť rôznymi spôsobmi, ako spoločnou modlitbou a spoločnou liturgickou bohoslužbou¹¹⁴, ako sa bližšie vysvetlí v nasledujúcich paragrafoch.

b) Podľa katolíckeho učenia je katolícka cirkev vybavená plnou zjavenou pravdou a všetkými prostriedkami spásy. Tento dar sa nemôže stratiť.¹¹⁵ Mnoho prvkov a darov, ktoré má katolícka cirkev (napríklad napísané Božie slovo, život milosti, viera, nádej a láska, atď.) však môže byť aj mimo jej viditeľných hraníc. Cirkvi a cirkevné spoločenstvá, ktoré nemajú plné spoločenstvo s katolíckou cirkvou, v žiadnom prípade nestrácajú svoj význam a hodnotu v tajomstve spásy, lebo Kristov Duch sa nezdráha použiť ich ako prostriedky spásy.¹¹⁶ Rozmanite a podľa okolností môžu slávnosti každej cirkvi alebo cirkevného spoločenstva živiť život milosti v jej členoch a dávať prístup do spoločenstva spásy.¹¹⁷

c) V dôsledku toho musí účasť na duchovných aktivitách a bohatstvách odrážať tento dvojitý fakt:

1. skutočné spoločenstvo v živote Svätého Ducha, ktoré jestvuje medzi kresťanmi už teraz a ktoré sa vyjadruje v ich modlitbe a liturgickej bohoslužbe;

2. neúplnosť tohto spoločenstva v dôsledku rozdielov vo viere a spôsobe myslenia, ktoré sú nezlučiteľné s neobmedzenou vzájomnou účasťou na duchovných daroch.

d) Uznanie tejto komplexnej skutočnosti robí nevyhnutným utvorenie noriem spoločného duchovného konania, ktoré zohľadňuje rozdielnosť cirkevných daností, ktoré sú vo vzťahu k zúčastneným cirkvám a cirkevným spoločenstvám, takým spôsobom, aby si kresťania cenili spoločné duchovné bohatstvá a tešili sa z nich, ale dbali aj na nevyhnutnosť, že ešte treba prekonať jestvujúce rozdelenia.

e) Keďže spoločné slávenie Eucharistie je viditeľným znakom plného spoločenstva viery, bohoslužby a spoločného života katolíckej cirkvi, ktoré sa vyjadruje prostredníctvom nositeľov úradov Cirkvi, nie je dovolené sláviť Eucharistiu s duchovnými iných cirkví alebo cirkevných spoločenstiev.¹¹⁸

105. Účasť na duchovných aktivitách a bohatstvách by sa mala zakladať na určitej vzájomnosti, lebo ak sa koná v stanovených hraniciach a v duchu dobrej vôle a lásky k blížnemu, je príspevkom k rastu súladu medzi kresťanmi.

106. Čo sa týka tejto účasti, zodpovedným katolíckym autoritám a autoritám iných spoločenstiev sa odporúčajú porady, aby sa zistili možnosti legitímnej vzájomnosti podľa učenia a tradície rôznych spoločenstiev.

107. Katolíci majú liturgickému a sviatostnému poriadku iných cirkví a cirkevných spoločenstiev preukazovať úprimnú úctu, rovnako ako oni si žiadajú tú istú úctu voči katolíckej disciplíne. Jedným z cieľov vyššie spomínaných porád by malo byť lepšie vzájomné pochopenie disciplíny každej zo strán a navyše zhoda v spôsobe, ako sa majú riešiť situácie, v ktorých disciplína jednej cirkvi spochybňuje alebo protirečí disciplíne inej cirkvi.

Spoločná modlitba

108. Tam, kde je to vhodné, katolíci sa majú schádzať podľa smerníc, daných katolíckou cirkvou, na spoločnú modlitbu s kresťanmi patriacimi k iným kresťanským cirkvám a cirkevným komunitám. Také spoločné modlitby sú nepochybne účinným prostriedkom na vyprosenie milosti zjednotenia a sú autentickým zvýraznením pút, ktoré spájajú katolíkov s inými kresťanmi.¹¹⁹ Spoločná modlitba, sama osebe, je cestou, ktorá vedie k duchovnému zmiereniu.

109. Spoločná modlitba sa odporúča katolíkom a iným kresťanom z toho dôvodu, aby takto spoločne predostreli pred Božou tvárou svoje spoločné starosti a potreby, napríklad sociálne problémy, pokoj, vzájomnú lásku medzi ľuďmi, dôstojnosť rodiny, následky chudoby, hlad a neznášanlivosť, atď. Pre tieto potreby sa využívajú príležitosti, keď, podľa okolností, nejaký národ, kraj alebo komunita chce Bohu spoločne vzdávať vďaky alebo vyprosovať jeho pomoc. Je na to vhodný deň národného sviatku, národného nešťastia alebo verejného smútku, ako aj deň určený na oslavu pamiatky občanov, ktorí položili život za vlasť. Odporúča sa tiež

vykonať túto spoločnú modlitbu na zhromaždeniach, ktoré združujú kresťanov na štúdium alebo aktivitu.

110. Predsa však spoločná modlitba by sa mala zamerať predovšetkým na zjednotenie kresťanov. Môže sa koncentrovať napríklad na tajomstvo Cirkvi a na jej jednotu, na krst ako na sviatostné puto jednoty a na obnovu osobného i spoločenského života ako na cestu potrebnú na uskutočnenie jednoty. Túto spoločnú modlitbu odporúčame predovšetkým v „Týždni modlitieb za jednotu kresťanov“ alebo v období od Nanebovstúpenia Pána po Zoslanie Ducha Svätého.

111. Takáto modlitba by sa mala pripraviť v duchu vzájomného súhlasu, za účasti predstaviteľov všetkých kresťanských cirkví, cirkevných spoločenstiev a ostatných kresťanských skupín. Takéto zoskupenie by potom malo určiť úlohu jednotlivých členov spoločenstva, vybrať témy a state zo Svätého písma, ako aj piesne a modlitby, ktoré sa použijú pri spoločnej pobožnosti.

a) Na takejto slávnosti majú odznieť všetky čítania, modlitby a piesne, ktoré vyjadrujú to, čo je spoločné všetkým kresťanom vo viere a v duchovnom živote. Takáto spoločná modlitba má obsahovať povzbudenie, príhovor a biblickú meditáciu, ktorá sa vezme zo spoločného kresťanského dedičstva, a preto upevní vzájomné porozumenie a zjednotenie.

b) Je potrebné dbať na to, aby vydania Svätého písma, ktoré sa použijú, boli prijateľné pre všetkých a aby to boli verné preklady originálnych textov.

c) Je žiadúce, aby štruktúra týchto slávností zohľadňovala rôzne modely spoločných modlitieb v súhlase s liturgickou obnovou mnohých cirkví a cirkevných spoločenstiev a aby venovala osobitnú pozornosť ich spoločným hymnám, vybraným textom z lekciónárov a liturgickým modlitbám.

d) Pri príprave spoločných slávností katolíckej cirkvi a členov východných cirkví treba zachovať liturgickú disciplínu každej z týchto cirkví v súhlase s tým, čo sa hovorí nižšie pod číslom 115.

112. Hoci kostol je miestom, kde cirkevná komunita zvyčajne slávi svoju liturgiu, spoločné slávnosti, o ktorých sme hovorili, sa môžu konať v kostole niektorej zo spomínaných kresťanských komunít so súhlasom všetkých zúčastnených. Je potrebné, aby miesto, ktoré sa vyberie, vyhovovalo všetkým zúčastneným, aby mohlo byť vyhovujúcim spôsobom zariadené a aby podporovalo duchovné sústreďenie.

113. Tí, ktorí majú určitú úlohu počas slávnosti, môžu, so súhlasom všetkých zúčastnených, použiť rúcho zodpovedajúce ich cirkevnej hodnosti i charakteru slávnosti.

114. V určitých prípadoch môže byť prospešné pod vedením osobností majúcich osobitnú formáciu a skúsenosť zúčastniť sa na spoločných rekolekciách a duchovných cvičeniach, na študijných skupinách, na oboznamovaní sa s duchovnými tradíciami i na dlhšie trvajúcich

združeníach za účelom prehĺbenia spoločného duchovného života. Tu vždy treba venovať serióznú pozornosť jednak tomu, čo sa povedalo o skutočných vieroučných rozdieloch, ktoré existujú, ako i o náuke a o disciplíne katolíckej cirkvi v oblasti sviatostí.

115. Keďže nedeľná bohoslužba je základ a stred liturgie celého roka¹²⁰, katolíci s výnimkou práva východných cirkví¹²¹ musia sa zúčastniť na sv. omši v nedeľu a v zasvätené sviatky.¹²² Z tohto dôvodu sa ekumenické bohoslužby nemajú organizovať na nedeľu a ak sa katolíci v nedeľu a vo sviatok zúčastnia na ekumenických bohoslužbách alebo bohoslužbách iných cirkví a cirkevných komunít, zostáva im povinnosť účasti na sv. omši.

Účasť na liturgii nie sviatostnej

116. Pod výrazom „liturgická bohoslužba“ rozumie sa bohoslužba vykonávaná podľa predpisov, nariadení a zvykov určitej cirkvi alebo cirkevnej komunity pod vedením nositeľa úradu alebo delegáta tejto cirkvi alebo cirkevnej komunity. Táto liturgická bohoslužba nemusí mať sviatostný charakter, ale môže byť aj bohoslužbou jednej alebo viacerých sviatostí. Teraz budeme hovoriť o liturgii nesviatostnej.

117. Za určitých okolností oficiálna modlitba niektorej cirkvi môže byť použitá na slávenie ekumenickej bohoslužby. Účasť na takých bohoslužbách, ako je ranná alebo večerná modlitba, na špeciálnych vigíliách, atď., umožní osobám patriacim k iným liturgickým tradíciám – katolíkom, anglikánom a protestantom – lepšie pochopiť modlitbu iných komunít a hlbšie prežívať tradície, ktoré sa často vyvinuli zo spoločných koreňov.

118. Pri liturgických slávnostiach, usporiadaných inými cirkvami alebo cirkevnými komunitami, rád sa katolíkom zúčastniť sa na speve žalmov, hymien, ktorú sú spoločné s cirkvou, ktorá ich pozvala. Ak ich hostitelia vyzvú, môžu čítať liturgické texty i kázať.

119. Pri asistencii na takejto liturgickej slávnosti treba venovať zvláštnu pozornosť citlivosti kňazov a veriacich všetkých kresťanských komunít, ako aj miestnym zvykom, ktoré sa môžu meniť podľa času, osôb a ostatných okolností. Pri katolíckych liturgických slávnostiach zástupcovia iných cirkví a cirkevných komunít môžu, ak je to potrebné, na liturgii prijať miesto a liturgickú poctu, aká im prináleží podľa ich postavenia a ich úlohy. Katolícki kňazi, pozvaní na liturgickú slávnosť inej cirkvi alebo cirkevnej komunity môžu, ak je to prijateľné pre tých, ktorí ich pozvali, obliecť si rúcho a vziať si insígnie, označujúce ich úlohu v Cirkvi.

120. Po rozumnom uvážení miestneho ordinára pohrebne obrady katolíckej cirkvi možno vykonať pri pohrebe členov nekatolíckej cirkvi alebo cirkevnej komunity s podmienkou, že sa to neprotiví vôli zomrelého, ďalej vtedy, keď predstaviteľ cirkvi zomrelého to nemôže vykonať¹²³ a keď to neodporuje všeobecným právnym dispozíciám.¹²⁴

121. Požehnania, vysluhované katolíkom, môžu byť udelené aj iným kresťanom na ich žiadosť, v súhlase s povahou a s predmetom požehnania. Verejné modlitby za iných

kresťanov, živých i mŕtvych, za ich potreby a na úmysly iných cirkví, cirkevných komunit a ich duchovných vodcov môžu byť vysluhované počas litánií a v priebehu iných foriem liturgickej služby, ale nie počas svätej omše. Podľa starej kresťanskej tradície je možné citovať v eucharistickej modlitbe iba mená osôb patriacich do cirkvi, ktorá slávi eucharistiu.

Spoločenstvo na sviatostnom živote, predovšetkým na Eucharistii

a) Spoločenstvo na sviatostnom živote s členmi rozličných východných cirkví

122. Medzi katolíckou cirkvou a východnými cirkvami, ktoré netvorí úplnú jednotu s katolíckou cirkvou, jestvuje vždy úzke spojenie v oblasti viery.¹²⁵ Navyše „slávením Eucharistie v každej z týchto cirkví buduje sa a vzrastá Božia cirkev“ a „tieto cirkvi, hoci oddelené, majú platné sviatosti, predovšetkým vzhľadom na apoštolskú postupnosť, majú platne svätených kňazov a Eucharistiu...“.¹²⁶ Toto poskytuje podľa koncepcie katolíckej cirkvi ekleziologický a sviatostný základ pre vytvorenie určitého spoločenstva s týmito cirkvami v oblasti liturgie, ba i Eucharistie, za priaznivých okolností a so schválením cirkevnej vrchnosti.¹²⁷ Predsa sa však uznáva, že východné cirkvi, vzhľadom na ich vlastnú ekleziologickú koncepciu, môžu mať disciplínu v materii viac obmedzujúcu, čo ostatní musia rešpektovať. Je potrebné, aby duchovní pastieri starostlivo poučili veriacich, aby oni dobre poznali zvláštne dôvody takého spoločenstva v oblasti liturgie a v rôznych cirkevných disciplínach.

123. Keď to vyžaduje nevyhnutnosť alebo opravdivé duchovné dobro a keď je možné vyhnúť sa každému nebezpečenstvu indiferentizmu alebo omylu, je dovolené každému katolíkovi, ktorý sa z fyzických alebo morálnych dôvodov nemôže spojiť s katolíckym kňazom, prijať sviatosť pokánia, sväté prijímanie i pomazanie chorých z rúk kňaza niektorej z východných cirkví.¹²⁸

124. Keďže u katolíkov a u východných kresťanov existuje rozdiel v častosti prijímania Eucharistie, vo vykonávaní sviatosti pokánia pred sv. prijímaním a v eucharistickom pôste, je potrebné pre katolíkov dbať na to, aby nevzbudili pohoršenie a nedôveru u východných kresťanov tým, že nebudú zachovávať ich nariadenia v tomto smere. Katolík, ktorý chce legitímne prijímať telo Pánovo u východných kresťanov, musí, pokiaľ je to možné, rešpektovať východnú disciplínu a neprijímať telo Pánovo v tej cirkvi, ktorá rezervuje sviatostné prijímanie len pre svojich veriacich a vylučuje všetkých ostatných.

125. Katolícki kňazi môžu dovoľene vysluhovať sviatosť pokánia, sv. prijímanie a pomazanie chorých tým členom východných cirkví, ktorí ich o to požiadajú z ich vlastnej iniciatívy a ktorí spĺňajú predpísané požiadavky. Aj v tomto prípade treba zachovávať disciplínu východných cirkví pre ich veriacich a vyhýbať sa prozelytizmu.¹²⁹

126. Pri vysluhovaní sviatostnej liturgie v kostole východnej cirkvi katolíci môžu čítať liturgické texty, ak ich na to vyzvú. Východný kresťan môže čítať liturgické texty počas podobných liturgických slávností v katolíckych kostoloch.

127. Katolícky kňaz môže byť prítomný a zúčastniť sa na liturgii sobáša, vysluhovaného vo východnom kostole pre východných kresťanov podľa východných pravidiel alebo pre dve osoby, z ktorých jedna je katolík a druhá je východný kresťan, ak ho na to vyzve autorita východnej cirkvi a ak zachová normy, ktoré sú predpísané pre miešané manželstvá.

128. Osoba patriaca do východnej cirkvi môže byť svedkom pri uzatváraní manželstva v katolíckom kostole. Taktiež osoba patriaca do katolíckej cirkvi môže byť svedkom pri uzatváraní manželstva v kostole východnej cirkvi, podľa nariadení východnej cirkvi. Vo všetkých prípadoch tento spôsob postupu musí byť v súhlase s disciplínou oboch cirkví, ktorá sa týka účasti na takých sobášoch.

b) Spoločenstvo na sviatostnom živote s kresťanmi iných cirkví a cirkevných spoločenstiev

129. Sviatosť je čin Krista a Cirkvi v Duchu Svätom.¹³⁰ Vysluhovanie sviatostí v konkrétnej komunite je znamením jej skutočnej jednoty vo viere, v bohoslužbe a v živote spoločenstva. Sviatosti, najmä Eucharistia, sú ako znamenia prameňom jednoty kresťanského spoločenstva a jeho duchovného života, sú prostriedkami rozvoja tejto jednoty a duchovného života. V dôsledku toho prijímanie Eucharistie je neoddeliteľne viazané na plnú jednotu s Cirkvou a na jej viditeľný výraz.

Zároveň katolícka cirkev učí, že krstom sa členovia iných kresťanských cirkví a cirkevných spoločenstiev začleňujú, hoci nedokonale, do tohto spoločenstva s katolíckou cirkvou.¹³¹ Učí tiež, že „krst uzatvára sviatostný zväzok jednoty, ktorý jestvuje medzi všetkými, čo sa ním preporodili (...), a smeruje k úplnému začleneniu do zriadenia spásy podľa vôle samotného Krista“.¹³² Eucharistia je pre pokrstených duchovnou potravou, ktorá ich robí schopnými premáhať hriech a žiť život Kristov, byť hlbšie ponorený do Krista a mať hlbšiu účasť na tajomstve Kristovho života.

Vo svetle týchto dvoch základných zásad, ktoré musia byť vždy spolu, katolícka cirkev otvára prístup k prijímaniu Eucharistie, k sviatosti pokánia a k pomazaniu chorých tým kresťanom, ktorí sú spojení s katolíckou cirkvou jednotou viery, bohoslužby a cirkevného života.¹³³ Z tých istých dôvodov katolícka cirkev dovoľuje i odporúča, aby za určitých okolností a za určitých podmienok výnimočným spôsobom boli pripustení k týmto sviatostiam kresťania iných cirkví a cirkevných spoločenstiev.¹³⁴

130. V nebezpečenstve smrti katolícki kňazi môžu vysluhovať tieto sviatosti za uvedených podmienok (č. 131). V iných prípadoch sa veľmi odporúča, aby biskup tej-ktorej diecézy, berúc do úvahy normy, ktoré boli v tomto smere stanovené biskupskou konferenciou alebo synodami východných cirkví, stanovil zásadné normy, podľa ktorých sa má posudzovať

vážnosť a naliehavosť situácie v jednotlivých prípadoch a overovať podmienky uvedené ďalej (č. 131)¹³⁵. V súhlase s kánonickým právom¹³⁶ tieto zásadné normy sa majú stanoviť len po konzultácii s kompetentnými autoritami druhej cirkvi alebo cirkevného spoločenstva. Katolícki kňazi posúdia jednotlivé prípady a podajú tieto sviatosti len v tom prípade, keď je to v súhlase s uvedenými normami tam, kde tieto normy existujú. V iných prípadoch budú konať podľa zásad tohto Direktória.

131. Podmienky, podľa ktorých katolícky kňaz môže vysluhovať prijímanie Eucharistie a sviatosť pomazania chorých i sviatosť pokánia pokrstenej osobe, ktorá sa nachádza v podmienkach, uvedených vyššie (č. 130) sú tieto: dotyčná osoba sa nemôže obrátiť na vysluhovateľa sviatosti vo svojej cirkvi alebo v cirkevnom spoločenstve, túto sviatosť žiada zo svojej vlastnej vôle, vyzná, že verí v túto sviatosť tak, ako to verí katolícka cirkev a že je náležite disponovaná na prijatie týchto sviatostí.¹³⁷

132. Na základe cirkevnej náuky o sviatostiach a o ich platnosti katolíci za okolností uvedených pod číslom 130-131 môže žiadať vysluhovanie sviatostí len v tej cirkvi, ktorej sviatosti sú platné a len od toho vysluhovateľa sviatostí, ktorý je platne ordinovaný.

133. Sväté písmo počas sv. omše v katolíckej cirkvi číta člen tejto cirkvi. Pri výnimočných príležitostiach a z dostatočného dôvodu biskup diecézy môže povoliť, aby Sväté písmo čítal člen inej cirkvi alebo cirkevnej komunity.

134. Kázeň počas katolíckej sv. omše je súčasťou liturgie, preto sa rezervuje kňazovi alebo diakonovi, pretože ona predstavuje tajomstvá viery a zásady kresťanského života v súhlase s katolíckou náukou a tradíciou.¹³⁸

135. Pre čítanie Svätého písma a kázeň počas iných liturgických slávností s výnimkou sv. omše platia normy, uvedené vyššie (č. 118).

136. Členovia iných cirkví alebo cirkevných spoločenstiev môžu byť svedkami pri vysluhovaní sviatosti manželstva v katolíckom kostole. Katolíci tiež môžu byť svedkami pri uzatváraní manželstva v iných cirkvách alebo cirkevných spoločenstvách.

Účasť na iných prostriedkoch duchovného života a duchovnej aktivity

137. Katolícke chrámy sú posvätené alebo požehnané budovy, ktoré majú veľký teologický a liturgický význam pre katolícke spoločenstvo. Z toho dôvodu sú vo všeobecnosti určené na katolícku bohoslužbu. Ak však cirkevné spoločenstvá, ktoré nie sú v úplnej jednote s katolíckou cirkvou, nemajú miesto a liturgické predmety, potrebné na dôstojné slávenia ich náboženských úkonov, diecézny biskup môže im dovoliť užívať katolícke kostoly a budovy a tiež im môže požičať predmety, potrebné pre ich náboženské slávnosti. Za podobných okolností sa im môže dovoliť pochovať zomrelých a odbaviť pohrebné obrady na katolíckych cintorínoch.

138. Vzhľadom na sociálny vývoj, na rýchly vzrast mestského obyvateľstva a na urbanizáciu i pre dôvody finančné môže sa tam, kde existujú dobré vzájomné ekumenické vzťahy a porozumenie medzi jednotlivými spoločenstvami, z praktických dôvodov zaviesť spoločné používanie a vlastníctvo bohoslužobných miest na dlhšiu dobu.

139. Keď biskup diecézy dá povolenie, v súhlase s normami biskupskej konferencie a Svätej stolice, ak takéto normy jestvujú, treba rozumne vziať do úvahy otázku uschovania Najsvätejšej Sviatosti v tom zmysle, ako bolo rozhodnuté zdravou teológiou o sviatostiach, so zachovaním povinného rešpektu a berúc do úvahy rozmanitú senzibilitu tých, ktorí budú stavbu používať, napr. tým, že pripravia jednu oddelenú miestnosť alebo kaplnku.

140. Pred vypracovaním plánu výstavby spoločnej budovy by mali príslušné cirkevné authority najskôr odsúhlasiť spôsob, akým sa budú rešpektovať ich osobitné disciplíny, najmä s ohľadom na vysluhovanie sviatostí. Ďalej je potrebné písomne zaznamenať súhlas, jasne a adekvátne riešiaci všetky otázky, ktoré môžu vzniknúť v oblasti financovania a záväzkov podľa cirkevných aj civilných zákonov.

141. V katolíckych školách a inštitútoch treba vyvinúť všetko úsilie na to, aby sa rešpektovala viera i svedomie žiakov a profesorov aj z iných cirkví a cirkevných spoločenstiev. V súhlase s ich vlastnými schválenými nariadeniami predstavení týchto škôl a inštitútov musia dbať na to, aby kňazi iných spoločenstiev mali možnosť bez ťažkostí vykonávať svoju duchovnú a sviatostnú službu pre svojich veriacich, ktorí navštevujú uvedenú školu alebo inštitút. Tam, kde to okolnosti dovoľujú, tieto možnosti by mohli byť ponúknuté so súhlasom diecézneho biskupa v budovách patriacich katolíkom včítane kostola a kaplnky.

142. V nemocniciach, domovoch dôchodcov a podobných inštitútoch, ak sú pod správou katolíkov, vedúci majú starostlivo upozorňovať kňazov a služobníkov iných cirkevných spoločenstiev na prítomnosť ich veriacich v týchto inštitútoch a starostlivo im uľahčovať návštevy týchto veriacich a tým im poskytnúť duchovnú a sviatostnú pomoc za čestných a dôstojných podmienok, za ktorých môžu používať kaplnku.

C. MIEŠANÉ MANŽELSTVÁ

143. Tento úsek Ekumenického direktória nebude vyčerpávajúcim spôsobom preberať všetky pastoračné a kánonické otázky súvisiace s vysluhovaním sviatosti kresťanského manželstva a s pastoračnou činnosťou pre takéto manželstvá, pretože tieto záležitosti patria do pastorácie každého biskupa alebo regionálnej biskupskej konferencie. To, čo bude nasledovať, zdôrazňuje špecifické otázky týkajúce sa miešaných manželstiev a má sa to pochopiť v tomto kontexte. Výraz „miešané manželstvo“ sa vzťahuje na každé manželstvo uzavreté medzi katolíckou stránkou a členom iného kresťanského spoločenstva, ktorý je síce pokrstený, ale nepatrí do katolíckej cirkvi.¹³⁹

144. Pri každom takomto manželstve hlavnou snahou Cirkvi je udržať pevnosť a stabilitu nerozlučiteľného manželského zväzku a rodinného života, ktorý sa z tohoto zväzku rozvíja. Dokonalé zjednotenie osôb a manželského života je lepšie zaistené vtedy, keď obaja manželia patria do tej istej cirkvi. Okrem toho z praktickej skúsenosti a z posudzovania rôznych dialógov medzi reprezentantmi rôznych cirkví a cirkevných spoločenstiev je zrejmé, že miešané manželstvá často predstavujú pre dotyčnú manželskú dvojicu i pre ich deti rôzne ťažkosti pre zachovanie ich viery, pre ich kresťanský život a pre harmóniu ich rodinného života. Vzhľadom na toto všetko existuje objektívny dôvod odporúčať a povzbudzovať len k manželstvám dvoch osôb toho istého cirkevného spoločenstva.

145. Keďže sa počet miešaných manželstiev na mnohých miestach sveta zväčšuje, Cirkev sa s veľkou pastoračnou starostlivosťou venuje osobám, ktoré chcú miešané manželstvo uzavrieť ako i manželským párom, ktoré žijú v miešanom manželstve. Takéto manželstvá, i keď majú svoje ťažkosti, „majú mnohé prvky, ktoré bude treba zhodnotiť a rozvíjať či už vzhľadom na ich vlastnú hodnotu, ale i vzhľadom na pomoc, ktorou môžu prispieť k rozvoju ekumenizmu. To sa realizuje predovšetkým vtedy, keď obidvaja manželia ostávajú verní svojmu náboženskému životu. Spoločný krst a dynamizmus milosti sú pre manželov v takýchto manželstvách základnou motiváciou, ktorí ich vedie k tomu, aby vyjadrili svoju jednotu vo sfére morálnych a duchovných hodnôt“.¹⁴⁰

146. Je vecou neprestajnej zodpovednosti všetkých, ale hlavne kňazov, diakonov a tých, ktorí im asistujú v pastoračnej službe, aby poskytli poučenie a osobitnú podporu katolíckej stránke v jej živote viery a aby manželom v miešaných manželstvách pomáhali v príprave na manželstvo i aby im po uzavretí sviatostného manželstva pomáhali v ďalšom živote. Táto pastoračná starostlivosť má mať na zreteli konkrétny duchovný stav jedného i druhého manžela, jeho výchovy k viere a jeho praktický život viery. Súčasne treba rešpektovať špeciálnu situáciu každého manžela, jeho svedomie a posvätnosť sviatostného manželstva. Ak sa to uzná za prospešné, diecézni biskupi a synody východných katolíckych cirkví alebo biskupské konferencie môžu stanoviť presnejšie smernice pre túto pastoračnú službu.

147. Keď to vyžaduje situácia a ak je to možné, treba zaviesť konkrétny, pozitívny postup konania, ktorého cieľom bude nadviazať styky so služobníkom inej cirkvi či cirkevného spoločenstva, hoci to nie je vždy ľahké. Vo všeobecnosti vzájomné styky kresťanských duchovných, ktorých cieľom je podpora miešaných manželstiev, môžu byť výborným terénom pre ekumenickú spoluprácu.

148. Pri zostavovaní programov nevyhnutnej prípravy na manželstvo kňaz alebo diakon i pomocní pracovníci by mali zdôrazňovať veľké hodnoty, ktoré manželom poskytuje kresťanské sviatostné manželstvo, ktoré ich robí účastníkmi na živote milosti, na daroch viery, nádeje a lásky a na iných duchovných daroch Svätého Ducha.¹⁴¹ Každý manžel, zostávajúci verný svojmu kresťanskému povolaniu a usilujúc sa uskutočňovať ho v praktickom živote,

mal by sa snažiť o to, čo vedie k jednote a harmónii, pritom nezľahčovať reálne diferencie a odmietat' postoj náboženskej ľahostajnosti.

149. Aby sa podporili väčšie porozumenie a jednota, obidvaja manželia by sa mali vzájomne snažiť lepšie poznať náboženské presvedčenie svojho partnera a náuku i praktický náboženský život cirkvi či cirkevného spoločenstva, do ktorej druhý manžel patrí. Aby sa pomohlo obidvom manželom žiť kresťanské dedičstvo, ktoré je obidvom spoločné, je potrebné im pripomínať, že spoločná modlitba je základom ich duchovnej harmónie a že čítanie a poznávanie Svätého písma má veľký význam. V období prípravy na manželstvo ich úsilie pochopiť náboženskú a cirkevnú tradíciu druhého partnera, ako i dobré poznanie rozdielov, ktoré existujú, môže viesť k úcte, láske a väčšiemu porozumeniu týchto realít, ale aj samého manželstva.

150. Keď sa zo spravodlivej a rozumnej príčiny žiada o povolenie uzavrieť miešané manželstvo, obidve stránky musia byť poučené o cieľi a podstatných vlastnostiach manželstva, ktoré nesmú byť porušené jedným ani druhým manželským partnerom. Okrem toho sa od katolíckej stránky žiada, aby podľa formy, stanovenej partikulárnym právom východných katolíckych cirkví alebo konferenciou biskupov, vyhlásila, že je pripravená odstrániť nebezpečenstvo opustenia viery a úprimne sľubuje, že urobí všetko možné pre to, aby všetky deti boli pokrstené a vychované v katolíckej cirkvi. Manželský partner má byť informovaný o tomto sľube a zodpovednosti.¹⁴² Súčasne treba konštatovať, že nekatolícka stránka môže cítiť podobnú povinnosť vzhľadom na svoje vlastné kresťanské záväzky. Treba poznamenať, že podľa kánonického práva sa nemá žiadať od nekatolíckej stránky nijaký sľub ústny ani písomný.

Pri stretnutiach s tými, ktorí chcú uzavrieť miešané manželstvo, je potrebné nadviazať a podporovať diskusiu a ak je možné, pred manželstvom aj rozhodnutie o krste a katolíckej výchove detí.

Miestny ordinár aby posúdil, či jestvuje alebo nejestvuje „pravdivý a rozumný dôvod“ na udelenie dovolenia uzavrieť manželstvo, bude brať do úvahy medzi iným aj jasné odmietnutie nekatolíckej stránky.

151. Pri plnení svojej úlohy odovzdávať katolícku vieru vlastným deťom katolícky rodič bude rešpektovať náboženskú slobodu a svedomie druhého rodiča a bude sa starať o zachovanie jednoty a stálosti manželského zväzku a rodinného spoločenstva. Ak napriek všetkým snahám deti nie sú ani pokrstené ani vychované v katolíckej cirkvi, katolícky rodič nepadne pod cenzúru kánonického práva.¹⁴³ Predsa však zostáva jeho povinnosť odovzdávať vlastným deťom katolícku vieru. Táto požiadavka zostáva a môže prispieť k tomu, aby hral aktívnu úlohu pri vytváraní kresťanskej atmosféry v rodine a aby konal všetko možné slovom a príkladom s tým úmyslom, aby pomohol iným členom rodiny oceniť špecifické hodnoty katolíckej tradície. Všetko má zamerať na to, aby bol dobre poučený o svojej viere a bol schopný túto vieru v diskusii vysvetľovať iným. Modlí sa spolu so svojou rodinou za milosť zjednotenia kresťanov tak, ako to chce Pán.

152. Aj pri jasnom uvedomovaní si toho, že jestvujú rozdiely v náuke, ktoré bránia úplnej sviatostnej a kánonickej jednote medzi katolíckou Cirkvou a rôznymi východnými cirkvami, v pastorácii manželstiev medzi katolíkmi a východnými kresťanmi treba venovať osobitnú pozornosť pevnému a správne vyučovaniu viery, ktorú uznávajú obidvaja manželia, a tiež skutočnosti, že východné cirkvi „majú platné sviatosti vzhľadom na apoštolskú postupnosť, kňazstvo a Eucharistiu, čo ich vnútorne zjednocuje s katolíckou Cirkvou.“¹⁴⁴ Skutočná pastoračná starostlivá pozornosť, venovaná osobám žijúcim v miešanom manželstve, bude im pomáhať, aby lepšie pochopili, ako ich deti budú zasvätené do sviatostných tajomstiev Krista, ktoré sa stanú ich duchovnou potravou. Formácia detí v duchu autentickej kresťanskej náuky a kresťanského života má byť z väčšej čiastky podobná v každej z tých cirkví. Rozdiely v oblasti liturgie a súkromnej nábožnosti môžu skôr podporovať rodinnú modlitbu než jej byť na prekážku.

153. Manželstvo medzi katolíkom a členom východnej cirkvi je platné, ak sa uzavrelo predpísaným obradom a vyslúžil ho vysvätený kňaz a ak sú zachované ostatné pravidlá cirkevného práva, vzťahujúce sa na platnosť miešaných manželstiev. V takom prípade sa žiada kánonická forma vysluhovania sviatosti pre dovolenosť manželstva.¹⁴⁵ Kánonická forma sa vyžaduje pre platnosť manželstva medzi katolíkom a kresťanom iných cirkví a cirkevných spoločenstiev.¹⁴⁶

154. Pri závažných dôvodoch miestny ordinár katolíckej stránky, na ktorú sa nevzťahuje právo východných cirkví,¹⁴⁷ po porade s ordinárom toho miesta, kde sa bude uzatvárať manželstvo, môže katolíckej stránke dať dišpenz od zachovania kánonickej formy manželstva.¹⁴⁸ Dôvody k dišpenzu môžu byť: ohľad na zachovanie rodinnej harmónie, získanie súhlasu rodičov s manželstvom, ohľad na neobyčajnú náboženskú angažovanosť nekatolíckej stránky alebo na jej príbuzenský zväzok so služobníkom inej cirkvi alebo cirkevného spoločenstva. Biskupské konferencie by mali stanoviť normy na udelenie takéhoto dišpenzu podľa zaužívanej praxe.

155. Povinnosť, ktorú ukladajú niektoré cirkvi a cirkevné spoločenstvá, aby sa zachovala ich vlastná forma manželstva, nie je dôvodom dať automaticky dišpenz od formy katolíckej. Zvláštne situácie tohoto druhu majú byť predmetom dialógu medzi cirkvami, aspoň na miestnej úrovni.

156. Treba pamätať na to, aby sa zachovala určitá verejná forma vysluhovania sviatosti manželstva pre jeho platnosť¹⁴⁹, ak bol daný dišpenz od kánonickej formy. Aby sa zdôraznila jednota manželstva, nie je dovolené sláviť dve oddelené náboženské slávnosti, kde by sa manželský sľub vyjadril dvakrát, ani nie je dovolená jedna slávnosť, kde by sa takého výmeny sľubov slávil postupne.¹⁵⁰

157. S predbežným schválením miestneho ordinára katolícky kňaz alebo diakon, ak je pozvaný, môže byť prítomný alebo nejakým spôsobom sa zúčastniť na slávnosti uzatvárania miešaného manželstva, keď bol udelený dišpenz od kánonickej formy. V takom prípade môže sa tu konať len jedna slávnosť, pri ktorej osoba, ktorá predsedá tejto slávnosti, prijme manželské sľuby od manželov. Na pozvanie tohoto celebranta katolícky kňaz alebo diakon môže recitovať príslušné a doplnkové modlitby, čítať zo Svätého písma, povedať krátku kázeň a požehnať manželský pár.

158. Ak o to manželská dvojica požiada, miestny ordinár môže dovoliť, aby katolícky kňaz pozval predstaveného cirkvi alebo cirkevného spoločenstva nekatolíckej stránky, aby sa zúčastnil na vysluhovaní sviatosti manželstva, aby tam čítal zo Svätého písma, aby povedal krátku kázeň a aby požehnal manželský pár.

159. Pretože môžu nastať problémy ohľadom účasti na sv. prijímaní, vzhľadom na to, že na tejto slávnosti sú prítomní nekatolícki svedkovia a pozvaní, miešané manželstvo, slávené katolíckou formou, nemá sa uzatvárať počas sv. omše. Ale v prípade, že je na to dôvod, diecézny biskup môže povoliť slávenie Eucharistie.¹⁵¹ V tomto prípade, či pripustiť alebo nepripustiť nekatolíckeho manžela na prijímanie Eucharistie, sa má rozhodnúť na základe všeobecných noriem, existujúcich v tomto smere tak pre kresťanov východných,¹⁵² ako i pre iných kresťanov.¹⁵³ Pritom treba brať do úvahy tú danú situáciu, že sviatosť manželstva prijímajú dvaja pokrstení kresťania.

160. Hoci manželia miešaného manželstva prijali spoločne sviatosť krstu a sviatosť manželstva, spoločné prijímanie Eucharistie môže byť len výnimočné a v každom prípade treba zachovať normy, uvedené vyššie, týkajúce sa pripustenia nekatolíckeho kresťana k prijímaniu Eucharistie,¹⁵⁴ ako aj normy vzťahujúce sa na účasť katolíka na prijímaní Eucharistie v inej cirkvi.¹⁵⁵

V. EKUMENICKÁ SPOLUPRÁCA, DIALÓG A SPOLOČNÉ SVEDECTVO

161. Keď kresťania žijú a spoločne sa modlia tak, ako hovorí kapitola IV., podávajú svedectvo o viere, ktorá ich spája, a o krste v mene Boha, Otca všetkých, jeho Syna Ježiša, Vykupiteľa všetkých, a Duchu Svätého, ktorý všetko mení a zjednocuje mocou svojej lásky. Je veľa foriem ekumenickej spolupráce, ktoré sú založené na tomto spojení života a duchovných darov; tieto formy vyjadrujú a podporujú jednotu a zhodnocujú svedectvo o spásnej sile Evanjelia. Keď kresťania spolupracujú pri čítaní a šírení Biblie, pri liturgických čítaniach, katechizácii a vyššom vzdelávaní, pri kázňach, evanjelizácii, keď v láske slúžia svetu v boji za ideály práva, mieru a lásky, prakticky naplňajú to, čo sa hovorí v Dekréte o ekumenizme:

„Nech všetci kresťania pred všetkými národmi vyznávajú vieru v trojjediného Boha, vo vteleného Syna Božieho, Vykupiteľa a Pána nášho a nech spoločným úsilím vo vzájomnej

úcte vydávajú svedectvo o našej nádeji, ktorá nesklame. Keďže v týchto časoch sa organizuje veľmi rozvetvená spolupráca na sociálnom poli, naskrze všetci ľudia sa pozývajú k spolupráci, tobôž tí, čo veria v Boha, a najmä všetci kresťania, keďže sú nositeľmi Kristovho mena. Spolupráca všetkých kresťanov živo prejavuje to spojenie, ktoré už jestvuje medzi nimi a stavia do plnšieho svetla tvár Krista Služobníka.¹⁵⁶

162. Kresťania nemôžu zatvárať svoje srdcia pred naliehavými ľudskými potrebami súčasného sveta. Príspevok, ktorý prinesú do všetkých oblastí ľudského života, kde je evidentná potreba záchran, bude väčší, keď to urobia spoločne a keď bude vidno, že sú pri tom zjednotení. V dôsledku toho si budú želať robiť spoločne všetko, čo im ich viera dovolí. Chýbajúce zblíženie medzi jednotlivými cirkvami a cirkevnými spoločenstvami, protirečenia, ktoré existujú vo výuke viery a morálky, ranená pamäť a dedičstvo rozdelenia – každý z týchto prvkov predstavuje obmedzenie toho, čo by kresťania mohli spoločne uskutočniť už teraz. Ich vzájomná spolupráca im pomôže prekonať to, čo dosiaľ prekáža ich úplnému zjednoteniu, umožní im položiť základy stavby života, kresťanskej služby a spoločného svedectva, ktoré sa z toho odvíja, na základe poslania:

„Zjednotení v tomto poslaní, o ktorom rozhoduje predovšetkým sám Kristus, všetci kresťania majú hľadať to, čo ich už spája, a to ešte prv, než sa uskutoční ich plná jednota.“¹⁵⁷

Formy a štruktúry ekumenickej spolupráce

163. Ekumenická spolupráca môže mať formu spoluúčasti rôznych cirkví a cirkevných spoločenstiev na programoch, zostavených jedným z nich, alebo formu koordinácie nezávislých činností, cieľom ktorých je vyvarovať sa zbytočnej duplicity či multiplicity administratívnych štruktúr, prípadne formu iniciatív a spoločných programov. Môžu sa utvoriť rozličné, viac-menej stále rady či výbory na zjednodušenie kontaktov medzi cirkvami a cirkevnými spoločenstvami a na podporu ich vzájomnej spolupráce a spoločného svedectva.

164. Katolícka účasť na všetkých formách ekumenických stretnutí a projektoch spolupráce bude rešpektovať normy, zavedené miestnou cirkevnou autoritou. Je úlohou diecézneho biskupa, aby berúc do úvahy, čo sa rozhodlo na regionálnej alebo národnej úrovni, aby posúdil vhodný charakter všetkých foriem miestnej ekumenickej činnosti. Biskupi, synody orientálnych katolíckych cirkví a biskupské konferencie by mali pôsobiť v súlade so smernicami Svätej stolice, a najmä Pápežskej rady pre napomáhanie jednoty kresťanov.

165. Stretnutia delegovaných zástupcov cirkví a cirkevných spoločenstiev, pravidelné alebo príležitostné, môžu veľmi pomôcť ekumenickej spolupráci. Tieto stretnutia, podávajúce významné svedectvo o tých, ktorí sa na úsilí o jednotu kresťanov podieľajú, môžu dať pečať vážnosti aktivitám členov cirkví a spoločenstiev, ktoré reprezentujú. Môžu byť tiež príležitosťou na odhaľovanie špecifických problémov a úloh ekumenickej spolupráce, ktoré treba riešiť, a na prijímanie rozhodnutí o utvorení pracovných skupín či programov na riešenie týchto úloh.

Rady cirkví a Rady kresťanov

166. Rady cirkví a Rady kresťanov sú najstabilnejšie spomedzi štruktúr utvorených na podporu jednoty a ekumenickej spolupráce. Rada cirkví sa skladá z cirkví¹⁵⁸ a je zodpovedná cirkvám, ktoré ju tvoria. Radu kresťanov tvoria iné organizácie a skupiny kresťanov a cirkví. Existujú aj iné štruktúry spolupráce podobné týmto, ale majú iné názvy. Všeobecne rady a podobné štruktúry hľadajú pre svojich členov možnosti na spoločnú prácu, vedenie dialógu, prekonávanie a eliminovanie rozdielov a nedorozumení, na podporu modlitieb a práce za jednotu a na podávanie spoločného svedectva a služby kresťanov. Treba ich hodnotiť podľa ich činnosti a podľa toho, čo o nich hovoria ich vlastné štatúty. Majú len také kompetencie, aké im dajú ich členovia. Vo všeobecnosti nezodpovedajú za rokovania ohľadne jednoty medzi cirkvami.

167. Je dôležité, aby katolícka cirkev našla vlastný spôsob na utváranie vzťahov s ostatnými cirkvami a cirkevnými spoločenstvami na rozličných úrovniach. Pretože Rady cirkví a Rady kresťanov sa považujú za najvýznamnejšie formy ekumenickej spolupráce, treba sa tešiť z kontaktov, ktoré katolícka cirkev s týmito Radami rozvíja v mnohých častiach sveta.

168. Rozhodnutie o pripojení sa do niektorej Rady prijímajú biskupi územia zachyteného Radou, ktorí aj dozerajú na katolícku účasť v týchto Radách. Pre národné Rady je to synoda východných katolíckych cirkví alebo biskupská konferencia (s výnimkou krajiny, ktorá má len jednu diecézu). Pri posudzovaní otázky pričlenenia sa k Rade by sa zodpovedné authority mali skontaktovať s Pápežskou radou pre napomáhanie jednoty kresťanov už počas prípravy tohto rozhodnutia.

169. Spomedzi mnohých faktorov, ktoré treba zohľadniť pri rozhodovaní o vstupe do niektorej Rady, treba vyzdvihnúť pastoračnú vhodnosť takéhoto kroku. Predovšetkým sa treba presvedčiť, či účasť v Rade je zlučiteľná s učením katolíckej cirkvi a nestratí tým svoju špecifickú a jedinečnú identitu. Prvoradým musí byť záujem o čistotu cirkevného učenia najmä v oblasti náboženstva. Rady cirkví ani Rady kresťanov nepredstavujú samy osebe ani svojím prostredníctvom vznik novej cirkvi, ktorá by nahradila teraz existujúcu jednotnú obec veriacich v katolíckej cirkvi. Ony sa nenazývajú cirkvami a nepožadujú pre seba právomoc, ktorá by im dovoľovala vykonávať službu slova a sviatosti.¹⁵⁹ Osobitnú pozornosť treba sústrediť na systém reprezentovania týchto Rád a na hlasovacie právo, na postup pri prijímaní rozhodnutí, na spôsob verejných vyhlásení a na stupeň týchto vyhlásení. Jednoznačná zhoda v týchto otázkach by sa mala dosiahnuť ešte pred prijatím za člena Rady.¹⁶⁰

170. Katolícka príslušnosť k miestnej, národnej alebo regionálnej Rade je niečo úplne iné ako vzťahy medzi katolíckou cirkvou a Ekumenickou radou cirkví. Ekumenická rada môže vyzvať určité Rady na „zapojenie sa do činnosti ako pridružené Rady“; nemá však žiadnu právomoc tieto Rady alebo ich členské cirkvi riadiť či kontrolovať.

171. O pripojení sa k Rade by sa malo rozhodnúť s najväčšou zodpovednosťou. Katolícku cirkev by mali zastupovať ľudia kompetentní a zanietení. Pri výkone tohto mandátu by mali poznať presné hranice, mimo ktorých už nemôžu Cirkev zastupovať bez toho, aby o tom neinformovali autoritu, ktorá ich zastupovaním poverila. Čím pozornejšie bude činnosť týchto rád sledovaná cirkvami, ktoré sú v nich zastúpené, tým dôležitejší a väčší bude ich prínos pre ekumenické hnutie.

Ekumenický dialóg

172. Dialóg je jadrom ekumenickej spolupráce a sprevádza ju vo všetkých jej formách. Dialóg vyžaduje vedieť vypočuť a odpovedať, snažiť sa pochopiť a vedieť pochopiť. To znamená byť pripravený klásť otázky a byť schopný otázky prijímať. Vedieť niečo o sebe povedať (podeliť sa) a veriť tomu, čo druhí hovoria o sebe. Každý z účastníkov dialógu musí byť pripravený na to, že bude stále viac vysvetľovať a modifikovať svoje osobné názory a spôsob života, vedený autentickou láskou k pravde. Vzájomnosť a angažovanosť sú základnými prvkami dialógu, ale rovnako vedomie, že účastníci dialógu sú rovnocennými partnermi.¹⁶¹ Ekumenický dialóg umožní členom rôznych cirkví a cirkevných spoločenstiev dospieť k vzájomnému spoznaniu sa, definovať prvky viery a praxe, ktoré sú spoločné, a určiť body, v ktorých sa odlišujú. Budú sa snažiť pochopiť podstatu týchto odlišností a odhadnúť, v akej miere tvoria reálnu prekážku pre spoločnú vieru. Keď sa zistí, že odlišnosti vytvárajú pre zjednotenie bariéru, musia sa hľadať prostriedky na ich prekonanie vo svetle tých otázok viery, ktoré sú pre nich už spoločné.

173. Katolícka cirkev môže iniciovať dialóg na diecéznej úrovni, na úrovni biskupskej konferencie alebo synod východných katolíckych cirkví a na úrovni všeobecnej Cirkvi. Jej štruktúra, univerzálne spoločenstvo viery a sviatostného života jej umožňuje prezentovať súdržnú a jednotnú pozíciu so všetkými na každej z týchto úrovní. Ak je len jeden spolubesedník, cirkev alebo spoločenstvo, dialóg je dvojstranný (bilaterálny). Ak ich je viac, dialóg je mnohostranný (multilaterálny).

174. Na miestnej úrovni je veľa príležitostí na výmenu názorov medzi kresťanmi prostredníctvom informatívnych rozhovorov, ktoré vlastne prebiehajú v každodennom živote pri stretnutiach, kde sa spoločne posudzujú – z hľadiska kresťanskej perspektívy – problémy miestneho života alebo jednotlivých profesijných skupín (lekári, sociálni pracovníci, rodičia, učitelia), a v skupinách so zameraním na otázky špecificky ekumenické. Dialógy môžu viesť buď skupiny laikov, alebo členovia kléru, teológovia alebo rôzne zostavy týchto skupín. Či už majú oficiálny štatút (t.j. boli vytvorené alebo formálne ustanovené duchovnou autoritou) alebo nemajú, tieto výmeny názorov musia byť vždy hlboko presiaknuté silným náboženským nábojom. Katolíci, ktorí sa na tom zúčastňujú, pociťujú silnú potrebu dokonalého poznania svojej viery a jej pevného zakorenenia v živote a budú sa usilovať o jednotu mysle a vôle so svojou cirkvou.

175. Pri niektorých dialógoch budú účastníci autoritou poverení, aby vystupovali nie vo svojom mene, ale ako delegovaní zástupcovia svojej cirkvi. Takýto mandát môže vydať diecézny biskup, synoda východných katolíckych cirkví alebo biskupská konferencia pre svoje územie, alebo priamo Svätá stolica. V takýchto prípadoch sa katolícki účastníci osobitne zodpovedajú priamo tej autorite, ktorá ich vyslala. Súhlas autority je tak isto potrebný skôr, ako oficiálne Cirkev prijme výsledok dialógu.

176. Katolícki účastníci dialógu sa riadia zásadami katolíckeho učenia, uvedenými v *Unitatis Redintegratio*:

„Spôsob a metóda, s akou sa predkladá katolícka viera, nesmie byť nijak na prekážku dialógu s bratmi. Bezpodmienečne treba jasne vyložiť celé učenie. Nič nie je tak vzdialené od ekumenizmu ako onen falošný irenizmus, ktorým sa narušuje čistota katolíckeho učenia a zatemňuje sa jeho pravý a nepochybný zmysel.

V tom istom čase načim dôkladnejšie a správnejšie vysvetliť katolícku vieru takou formou a rečou, ktorú môžu naozaj porozumieť aj oddelení bratia. Okrem toho katolícki teológovia, verní učeníu Cirkvi, pri výskume Božích tajomstiev v ekumenickom dialógu pokračujú s láskou k pravde, s kresťanskou láskou a poníženosťou. Pri porovnávaní učení nech nezabúdajú, že jestvuje určitý poriadok čiže hierarchia (odstupňovanie) právd katolíckeho učenia, vzhľadom na ich rozličný vzťah k základom kresťanskej viery. Takto sa pripraví cesta, ktorá pomocou bratského súťaženia povedie všetkých k hlbšiemu poznaniu a jasnejšiemu vyjadreniu nevyspytateľného bohatstva Kristovho“.¹⁶²

Otázka hierarchie právd je spracovaná v dokumente s názvom *Úvahy a pokyny na ekumenický dialóg*:

„Nie všetko sa javí v tej istej rovine, tak v živote Cirkvi, ako aj v jej pôsobení; zaiste, všetky zjavené pravdy si vyžadujú súhlas s vierou, ale podľa toho, či sú viac alebo menej vzdialené od podstaty zjaveného tajomstva, sú v rôznych situáciách proti sebe postavené a sú medzi nimi rôzne vzťahy.“¹⁶³

177. Predmetom dialógu môže byť široké spektrum otázok týkajúcich sa učenia a pokrývajúce istý časový úsek, alebo jedna prostá otázka zameraná na presne ohraničený čas; to môže byť pastoračný či misijný problém, kde cirkvi môžu nájsť spoločnú platformu na eliminovanie konfliktov medzi sebou a tak napomôcť vzájomnú spoluprácu a spoločné svedectvo. Pre niektoré otázky je účinnejší dvojstranný dialóg, pri ďalších otázkach lepšie výsledky prinesie mnohostranný dialóg. Skúsenosť však ukazuje, že pri komplexnej úlohe podporiť zjednotenie kresťanov obidve tieto formy dialógu sa vzájomne dopĺňajú. S výsledkami dvojstranného dialógu by sa mali čo najskôr oboznámiť ostatné zainteresované cirkvi a cirkevné spoločenstvá.

178. Komisia alebo výbor, utvorené na požiadanie dvoch alebo viacerých cirkví či cirkevných spoločenstiev na iniciovane dialógu, môže dôjsť k rôznym stupňom zhody pri riešenej téme

a závery formulovať vo vyhlásení. Ak sa táto zhoda nedosiahne, komisia môže posúdiť užitočnosť uverejnenia takéhoto vyhlásenia alebo správy o dosiahnutom zblížení názorov, resp. o problémoch, ktoré sa môžu tak stať predmetom ďalšieho dialógu. Všetky vyhlásenia alebo správy komisií pre dialóg sa predkladajú zainteresovaným cirkvám na schválenie. Vyhlásenia komisií pre dialóg majú interný význam z hľadiska kompetencie a štatútu ich autorov. V každom prípade katolícku cirkev nezaväzujú dovtedy, kým tieto vyhlásenia neschváli príslušná duchovná autorita.

179. Keď príslušné autority považujú výsledky dialógu za pripravené na posúdenie, členovia Božieho ľudu, každý podľa svojej úlohy a charizmy, musia sa do tohto procesu zapojiť. Veriaci sú povolani uplatňovať „nadprirodzený zmysel viery (*sensus fidei*)“, pretože všetkým, od „biskupov po posledného z veriacich laikov“ dáva všeobecný súhlas s pravdami, týkajúcimi sa viery a mravov. Pomocou tohto zmyslu pre vieru, ktorý vzbudzuje a udržuje Duch pravdy, Boží ľud pod vedením posvätného učiteľského úradu (*magisterium*), ktorý verne poslúchajúc, prijíma nie ako slovo ľudské, ale naozaj ako slovo Božie¹⁶⁴; neochvejne sa pridáva viery, ktorú raz navždy dostali svätí,¹⁶⁵ správnym úsudkom hlbšie do nej preniká a plnšie ju uplatňuje v živote.¹⁶⁶

Musí sa urobiť všetko pre to, aby sa na výsledky dialógu upriamila pozornosť všetkých členov Cirkvi. Nové pohľady na vieru, nové svedectvá o jej pravde a nové formy vyznania vzišlé z dialógu by sa im mali vhodne vysvetľovať. Mali by tiež poznať rozsah navrhutej zhody. To by dovolilo správne posúdiť reakcie všetkých, s ohľadom na ich vernosť tradícii viery odovzdanej nám apoštolmi a prenášanej na spoločenstvá veriacich pod vedením kvalifikovaných učiteľov. Treba dúfať, že tento spôsob prijme každá cirkev a cirkevné spoločenstvo, zúčastňujúce sa na dialógu, a tiež všetky cirkvi a cirkevné spoločenstvá, ktoré počúvajú volanie po jednote, a že všetky cirkvi budú na tom úsilí spolupracovať.

180. Život vo viere a modlitba viery, tiež rozjímanie o učení viery vstupujú do tohto procesu, prostredníctvom ktorého sa celá Cirkev stará o ovocie dialógu, v procese počúvania, experimentovania, hodnotenia a života, pôsobením Ducha Svätého, „ktorý rozdeľuje medzi veriacimi všetkých stavov zvláštne milosti“¹⁶⁷ a riadi najmä službu tých, čo vyučujú.

181. Pri posudzovaní a prispôbovaní nových výrazových foriem viery, ktoré sa môžu objaviť vo vyhláseniach z ekumenického dialógu, alebo zaužívaných výrazových spojení, uprednostňovaných v niektorých teologických dokumentoch, katolíci môžu podľa dekrétu o ekumenizme rozlišovať „spôsob vyjadrovania používaný pri výklade učenia“ a „poklad viery ako takej.“¹⁶⁸ Budú sa musieť úzkostlivo vyhýbať nejasným, viacvýznamovým výrazom, najmä pri hľadaní zhody v otázkach učenia, ktoré sú už tradične kontroverzné. Budú musieť brať do úvahy spôsob, akým II. vatikánsky koncil aplikoval túto rozdielnosť pri formulovaní katolíckej viery; budú tiež rešpektovať „hierarchiu právd“ v katolíckom učení, o ktorej hovorí dekrét o ekumenizme.¹⁶⁹

182. Proces prijatia zahŕňa teologické úvahy technického charakteru o tradícii viery a o pastoračnom a liturgickom živote súčasnej Cirkvi. Významný prínos do tohto procesu vychádza zo špecifickej kompetencie teologických fakúlt. Každý takýto proces riadi oficiálna učiteľská cirkevná autorita, ktorá zodpovedá za konečné posúdenie ekumenických vyhlásení. Akceptované nové pohľady vstupujú do života Cirkvi a v určitom zmysle obnovujú to, čo podporuje zmier s ostatnými cirkvami a cirkevnými spoločenstvami.

Spoločná práca s Bibliou

183. Božie slovo, zaznamenané vo Svätom písme, poskytuje duchovnú potravu pre život Cirkvi¹⁷⁰ a je „výborným nástrojom v mocných rukách Božích na dosiahnutie tej jednoty, ktorú Spasiteľ predkladá všetkým ľuďom.“¹⁷¹ Úcta k Svätému písmu je teda základným putom zjednocujúcim kresťanov a toto puto existuje aj vtedy, keď medzi cirkvami a cirkevnými spoločenstvami, do ktorých patria, nie je vzájomná zhoda. Všetko, čo možno urobiť pre to, aby členovia cirkví a cirkevných spoločenstiev spoločne čítali Božie slovo (napr. „biblické týždne“), posilní to puto, ktoré ich už spája, otvorí ich Božiemu zjednocujúcemu pôsobeniu a umocní spoločné svedectvo vyjadrené v spasnom Božom slove, ktoré dávajú svetu. Vydávanie a rozširovanie adekvátnych vydaní Biblie je podmienkou predchádzajúcou počúvanie slova. Katolícka cirkev pri prekladaní a zverejňovaní ďalších vydaní Biblie zodpovedajúcich jej normám a požiadavkám spolupracuje na základe dobrovoľnosti s ostatnými cirkvami a cirkevnými spoločenstvami na prekladoch v súlade s tým, čo schválil II. vatikánsky koncil a je zakotvené v cirkevnom práve.¹⁷² Ekumenickú spoluprácu v tejto oblasti považuje za veľmi dôležitú formu služby a spoločného svedectva v Cirkvi a pre svet.

184. Katolícka cirkev sa v tejto spolupráci angažuje mnohými spôsobmi a na viacerých úrovniach. Pápežská rada pre napomáhanie jednoty kresťanov v r. 1969 iniciovala založenie Svetovej katolíckej federácie pre biblický apoštolát (dnes Katolícka biblická federácia), ktorá je verejnou medzinárodnou katolíckou organizáciou so zameraním na pastoračné uplatnenie VI. kapitoly *Dei Verbum*. Bolo by teda želateľné, aby všade tam, kde je to možné, ako na úrovni partikulárnych cirkví, tak na regionálnej úrovni, sa podporovala efektívna spolupráca medzi delegovaným zástupcom pre ekumenizmus a miestnymi sekciami Federácie.

185. Prostredníctvom Generálneho sekretariátu Katolíckej biblickej federácie Pápežská rada pre napomáhanie jednoty kresťanov udržiava a rozvíja kontakty so Svetovou biblickou spoločnosťou, medzinárodnou kresťanskou organizáciou, s ktorou Generálny sekretariát spoločne vydal *Smernice pre medzikonfesijnú spoluprácu pri prekladaní Biblie*.¹⁷³ Tento dokument stanovuje zásady, prostriedky a praktické zameranie tejto mimoriadnej spolupráce v biblickej oblasti, ktorá už priniesla presvedčivé výsledky. Vzťahy a spolupráca s inštitúciami, ktorým bolo zverené vydávanie a používanie Biblie, majú podporu na všetkých stupňoch života Cirkvi. Môžu významne uľahčiť spoluprácu medzi cirkvami a cirkevnými spoločenstvami pri misijnej činnosti, katechizácii a vyučovaní náboženstva, najmä však pri spoločnej modlitbe a štúdiu. Môžu tiež prispieť k spoločnému vydaniu Biblie, ktorú budú používať mnohé cirkvi a cirkevné spoločenstvá, alebo ku konkrétnejším cieľom, ako je

štúdium či liturgický život.¹⁷⁴ Takáto spolupráca môže predstavovať liek proti zneužívaniu Biblie na fundamentalistické či sektárske zámery.

186. Na štúdiu Svätého písma sa môžu katolíci podieľať spoločne s členmi iných cirkví a cirkevných spoločenstiev mnohokrátym spôsobom a na rôznych úrovniach, podľa druhu činnosti, ktorú možno vykonať od susedských či farských skupín až po vedecký výskum medzi profesionálnymi exegetmi. Aby toto štúdium malo ekumenický význam, musí byť na každej úrovni založené na viere a vieru posilňovať. Zúčastneným ono jasne ukáže, ako stanoviská cirkevného učenia rôznych cirkví a cirkevných spoločenstiev a rozdielnosť ich prístupu k používaniu a exegéze Biblie vedú k rozdielnej interpretácii určitých pasáží. Katolíci by mali používať také vydania Svätého písma, ktoré upriamujú pozornosť najmä na pasáže, objasňujúce cirkevné učenie. Budú vedieť čeliť ťažkostiam a rozdielnostiam zapríčineným ekumenickým užívaním Písma s pochopením a lojálnosťou voči učeniu Cirkvi. Nech im to však neprekáža uznať, ako blízko majú k iným kresťanom pri interpretácii Písma. Malo by ich to viesť k hľadaniu svetla, ktoré im môže ozrejmiť pasáže Písma, pre nich osobitne významné. Budú otvorení možnosti nachádzať nové východiskové body v Písme na prediskutovanie kontroverzných otázok. Môžu objaviť význam Božieho slova v súvislosti so súčasnými problémami ľudí a budú sa so svojimi kresťanskými bratmi o ne deliť. Pritom pociatia zjednocujúcu silu Božieho slova.

Spoločné liturgické texty

187. Cirkvi a cirkevné spoločenstvá, ktorých členovia žijú v homogénnom kultúrnom prostredí, by mali tam, kde je to možné, spoločne vydať zbierku najdôležitejších kresťanských textov (Otče náš, Apoštolské vyznanie viery, Nicejsko-carihradské vyznanie viery, Sláva Otcu..., Glória). Táto zbierka textov by bola určená na pravidelné používanie všetkými cirkvami a cirkevnými spoločenstvami, najmä pri ich spoločnej modlitbe, pri ekumenických stretnutiach. Rovnako by sa žiadalo zhodnúť sa na verzii Knihy žalmov alebo aspoň niektorých najčastejšie používaných žalmov na liturgické účely. Odporúča sa, aby sa podobná zhoda hľadala pri spoločných čítaniach Písma určených na liturgiu. Používanie liturgických a iných modlitieb, ktoré sa datuje z čias nerozdelenej Cirkvi, môže pomôcť rozvíjať ducha ekumenizmu. Odporúčajú sa knihy spoločných piesní (spevníky), alebo aspoň výber spoločných piesní zaradiť do spevníkov rôznych cirkví a cirkevných spoločenstiev; taktiež sa odporúča rozvíjať liturgickú hudbu. Keď sa kresťania modlia spolu jednohlasne, ich spoločné svedectvo dosiahne do nebies, a rovnako ho bude počuť i na zemi.

Ekumenická spolupráca v oblasti katechizácie

188. Katolícka cirkev dospela k záveru, že popri normálnej katechizácii, ktorú katolíci musia v každom prípade dostať, v situácii náboženského pluralizmu by spolupráca v oblasti katechizácie mohla veľmi obohatiť jej život aj život iných cirkví a cirkevných spoločenstiev a posilniť tak schopnosť podávať svetu spoločné svedectvo o pravde Evanjelia. Vznik tejto

spolupráce, jej podmienky a rozsah sú spracované v Apoštolskej exhortácii *Catechesi Tradendae*:

„Tieto skúsenosti majú svoje teologické odôvodnenie v prvkoch, ktoré sú spoločné všetkým kresťanom. Predsa však spoločenstvo viery medzi katolíkmi a inými kresťanmi nie je úplné a dokonalé, ba v istých prípadoch jestvujú hlboké rozdiely. V dôsledku toho je táto ekumenická spolupráca zo samej svojej podstaty obmedzená: nikdy sa nesmie zredukovať na spoločné minimum. Katechéza navyše nespočíva iba vo vyučovaní, ale aj v uvádzaní do celého kresťanského života, v plnej účasti na sviatostiach Cirkvi. Preto je potrebné tam, kde sa už uplatňuje ekumenická skúsenosť na poli katechézy, bedliť nad tým, aby bola formácia katolíkov v oblasti výučby a kresťanského života zabezpečená v lone katolíckej cirkvi.“¹⁷⁵

189. V niektorých krajinách formu vzdelávania kresťanov, spoločného pre katolíkov a ostatných kresťanov, určuje štát; toto vzdelávanie pozostáva z knihy textov a pevne stanoveného obsahu prednášok. V týchto prípadoch však nejde o skutočnú katechizáciu, ani o knihy, ktoré by sa mohli používať ako katechizmy. Ak sa prezentujú lojálne prvky kresťanského učenia, takéto vzdelanie má autentickú ekumenickú hodnotu. Pri všetkej úcte k hodnote takéhoto vzdelávania nie je menej nevyhnutné zaistiť pre katolícke deti špecifickú katolícku katechizáciu.

190. Keď sa vyučovanie náboženstva v školách robí v spolupráci s členmi náboženstiev iných než kresťanských, malo by osobitné úsilie smerovať k tomu, aby sa kresťanské posolstvo predkladalo ako spôsob na zdôraznenie jednoty viery existujúcej medzi kresťanmi v základných otázkach, vysvetľujúc pri tom existujúce rozpory a kroky, prijaté na ich prekonanie.

Spolupráca na vysokých školách

191. Jestvuje veľa príležitostí na ekumenickú spoluprácu a spoločné svedectvo pri štúdiu teológie a príbuzných disciplín. Táto spolupráca prospieva teologickému výskumu. Zvyšuje kvalitu teologického vzdelania a profesorom pomáha zamerať pozornosť na ekumenický aspekt teologických otázok, ktorý rozoberá koncilový dekrét *Unitatis Redintegratio*.¹⁷⁶ Uľahčuje ekumenickú formáciu pracovníkov v pastorácii (kapitola III.). Pomáha kresťanom spoločne riešiť veľké intelektuálne problémy, ktorým čelia ženy aj muži vychádzajúc pri tom zo spoločného základu kresťanskej múdrosti a skúsenosti. Namiesto zdôrazňovania ich rozdielov sú schopní zladať potrebu s hlbokou harmóniou viery a pochopenia, ktoré môžu existovať i v rámci rozdielnosti ich teologických vyjadrení.

V seminároch a v prvom cykle

192. Ekumenická spolupráca pri štúdiu a vzdelávaní je žiadúca aj v prvej fáze teologického vzdelávania v seminároch a v prvom cykle teologických fakúlt, i keď toto štúdium

a vyučovanie ešte nezodpovedá forme možnej na úrovni výskumu a vyučovania tých, ktorí všeobecné teologické vzdelanie už absolvovali. Základnou podmienkou ekumenickej spolupráce na týchto vyšších stupňoch, o ktorých hovoria čísla 196 – 203, je, aby účastníci dobre poznali svoju vieru a učenie svojej cirkvi. Vyučovanie v seminári a v prvom cykle teológie má dať študentom základné vzdelanie. Katolícka cirkev tak, ako ostatné cirkvi a cirkevné spoločenstvá, vypracováva program a prednášky, ktoré považuje za vhodné pre tento cieľ a vyberá kompetentných profesorov. Je pravidlom, že vyučujúci profesori sú katolíci. V dôsledku toho základné princípy zamerania na ekumenizmus a ekumenickú teológiu, ktorá je súčasťou základného teologického štúdia,¹⁷⁷ dávajú práve katolícki profesori. Keď sa základné záujmy Cirkvi, týkajúce sa predmetu, hodnoty a požiadaviek základného teologického vzdelania – pochopené a prijímané aj ostatnými cirkvami a cirkevnými spoločenstvami – rešpektujú, študenti a profesori katolíckych seminárov a teologických fakúlt sa môžu zúčastňovať na ekumenickej spolupráci rozličným spôsobom.

193. Normy upravujúce spoluprácu medzi katolíkmi a ostatnými kresťanmi na úrovni seminára a prvého cyklu teologického štúdia musia stanoviť synody východných katolíckych cirkví a biskupské konferencie, najmä tie normy, ktoré sa týkajú vzdelania kandidátov na kňazstvo. Príslušná ekumenická komisia musí dať na to súhlas. Smernice musia byť zahrnuté do programu kňazského vzdelania, v súlade s dekrétom o vzdelaní kňazov *Optatam Totius*. Pretože ide aj o vzdelávacie inštitúcie pre členov rehoľných rádov, najvyšší predstavení alebo ich zástupcovia by sa mali podieľať na vypracovaní predpisov v súlade s koncilovým dekrétom *Christus Dominus*.¹⁷⁸

194. Katolícki študenti sa môžu zúčastňovať na špeciálnych prednáškach, organizovaných v inštitúciách, vrátane seminárov, kresťanmi iných cirkví a náboženských spoločenstiev, v zhode so všeobecnými kritériami pre ekumenické vzdelávanie katolíckych študentov a podrobiť sa všetkým normám, ktoré stanovila synoda východných katolíckych cirkví alebo biskupská konferencia. Pri rozhodovaní o tom, či sa študenti musia alebo nemusia zúčastňovať na špeciálnych prednáškach, treba starostlivo posúdiť užitočnosť prednášok vo všeobecnom kontexte vzdelávania, kvalitu a ekumenický duch profesora, úroveň predbežnej prípravy samotných študentov, ich duchovnú a psychickú vyspelosť. Čím viac sa prednášky približujú predmetom cirkevného učenia, tým viac bude potrebné zvažovať vhodnosť účasti študentov na nich. Vyučovanie študentov a rozvíjanie ich ekumenického citu by sa malo absolvovať postupne.

195. V druhom a treťom cykle fakúlt a v seminároch, keď študenti absolvovali základné vzdelanie, môžu byť pozvaní profesori z iných cirkví a cirkevných spoločenstiev, aby prednášali o učení svojich cirkví a cirkevných spoločenstiev, čo doplní ekumenické vzdelanie študentov, ktoré im poskytujú katolícki profesori. Títo profesori môžu prednášať predmety technického charakteru, napr. jazyky, spoločenskú komunikáciu, náboženskú sociológiu a pod. Biskupské konferencie a synody východných katolíckych cirkví pri zavádzaní noriem na úpravu tejto otázky budú posudzovať stupeň rozvoja ekumenického hnutia vo svojich

krajinách a úroveň vzťahov medzi katolíkmi a ostatnými cirkvami a cirkevnými spoločenstvami.¹⁷⁹ Budú špecifikovať spôsob uplatňovania katolíckych kritérií, týkajúcich sa kvalifikácie profesorov, trvania ich pôsobenia a ich zodpovednosti za obsah prednášok vo svojich regiónoch.¹⁸⁰ Budú podávať správy o tom, akým spôsobom môže byť vzdelanie, ktoré katolícki študenti na týchto prednáškach dostali, včlenené do súboru ich programu. Pozvaní profesori budú kvalifikovaní ako „hostujúci prednášajúci“. V prípade potreby budú katolícke inštitúcie organizovať semináre alebo prednášky zamerané na zaradenie výuky prednášajúcich z iných cirkví alebo cirkevných spoločenstiev do svojho kontextu. A analogicky, katolícki profesori, pozvaní, aby prednášali v seminároch alebo teologických školách iných cirkví, sa dobrovoľne podrobia takým istým podmienkam. Výmena profesorov, rešpektujúca záujmy každej cirkvi v otázkach základného teologického vzdelávania vlastných členov, a najmä tých, ktorí sú povolani vykonávať služby, je účinnou formou ekumenickej spolupráce a podáva spoločné svedectvo vlastné kresťanskému záujmu o autentické vzdelávanie v Kristovej cirkvi.

Na vyšších inštitútoch a v teologickom výskume

196. Pole ekumenickej spolupráce sa širšie otvára najmä pre tých, čo sa podieľajú na teologickom výskume, a tých, ktorí učia na stupňoch vyšších, než sú semináre a školy II. stupňa. Vypelost' účastníkov (výskumných pracovníkov, profesorov, študentov) a už ukončené vyššie štúdium o viere a teológii ich vlastnej cirkvi dáva ich spolupráci mimoriadnu istotu a bohatstvo, ktoré nemôžu dosiahnuť tí, čo pôsobia v strednom školstve a seminári.

197. Spoluprácu na vysokoškolskej úrovni zabezpečujú odborníci, ktorí si svoje poznatky vzájomne vymieňajú s odborníkmi z iných cirkví a cirkevných spoločenstiev. Táto spolupráca prebieha v ekumenických skupinách a spoločnostiach odborníkov, ktorí sú pre tento účel menovaní. Zabezpečuje sa osobitným spôsobom uprostred rôznych kategórií vzťahov, ktoré vznikli medzi inštitúciami patriacimi rôznym cirkvám na štúdium teológie. Tieto vzťahy a spolupráca, ktorú preferujú, môžu dať ekumenický charakter každej činnosti zúčastnených inštitúcií. Môžu sa deliť o personál, knižnice, prednášky, miesta a iné zdroje v záujme čo najväčšieho prospechu pre výskumných pracovníkov, profesorov a študentov.

198. Ekumenická spolupráca je mimoriadne dôležitá pre inštitúcie vytvárané na teologických fakultách už jestvujúcich a zamerané na výskum a špecializované štúdium ekumenickej teológie alebo na pastoračnú ekumenickú prax; je tiež určená pre nezávislé inštitúcie, zriadené s tým istým cieľom. I keď tieto nezávislé inštitúcie budú patriť jednotlivým cirkvám či cirkevným spoločenstvám, ich význam bude väčší, keď budú aktívne spolupracovať s podobnými inštitúciami patriacimi iným cirkvám. Z ekumenického hľadiska bude prospešné, keď ekumenické inštitúty budú mať členov ostatných cirkví alebo cirkevných spoločenstiev v profesorskom zbore aj medzi študentmi.

199. Zriaďovanie a správa týchto inštitúcií a štruktúr na ekumenickú spoluprácu pri štúdiu teológie by normálne mala byť zverená tým, ktorí riadia tieto inštitúcie, a tým, ktorí v nich pracujú, využívajúc právnu akademickú slobodu. Ich ekumenické pôsobenie vyžaduje, aby vytvárali úzke kontakty s autoritami cirkví a cirkevných spoločenstiev, ku ktorým sa ich členovia hlásia. Ak inštitút pôsobiaci v takých kooperačných štruktúrach je súčasťou teologickej fakulty patriacej katolíckej cirkvi, alebo bol zriadený Cirkvou ako oddelená inštitúcia pod správou Cirkvi, jej vzťah s autoritami cirkví v ekumenických otázkach bude definovaný v článkoch dohody o spolupráci.

200. Medzikonfesijné inštitúty, založené a riadené spoločne príslušnými cirkvami a cirkevnými spoločenstvami, majú špeciálnu pôsobnosť pri riešení otázok spoločných pre všetkých kresťanov. Spoločné štúdium predmetov, ako je misijná činnosť, vzťahy s nekresťanskými náboženstvami, ateizmus a nevera, využívanie prostriedkov sociálnej komunikácie, architektúra a sakrálne umenie, a v oblasti teológie výklad Písma, dejiny spásy a pastoračná teológia, prispieje významne k riešeniu problémov dneška a k prijatiu programov, ktoré napomôžu zjednotenie kresťanov. Zodpovednosť týchto inštitúcií voči autoritám príslušných cirkví a cirkevných spoločenstiev musí byť jasne definovaná v ich štatútoch.

201. Asociácie alebo inštitúty na spoločné štúdium teologických a pastoračných otázok môžu zriaďovať kompetentné osoby rôznych cirkví a cirkevných spoločenstiev. Pod ich vedením a s pomocou špecialistov z rôznych oblastí tieto kompetentné osoby prerokujú a spoločne analyzujú teoretické a praktické aspekty svojich služieb uprostred ich vlastných spoločenstiev, v ich ekumenickom rozsahu a so zameraním na spoločné kresťanské svedectvo.

202. Štúdium a výskum v inštitútoch zameraných na ekumenickú spoluprácu sa môže rozšíriť na každú ekumenickú skutočnosť, alebo naopak sa môže zúžiť na parciálne otázky, ktoré sa však budú študovať do hĺbky. Keď sa inštitúty špecializujú na štúdium jednej ekumenickej disciplíny (ortodoxné učenie, protestantizmus, anglikánska cirkev, a na iné otázky uvedené pod č. 200), je dôležité, aby túto disciplínu mohli spracovať v kontexte celého ekumenického hnutia a všetkých otázok, ktoré sa k tomuto predmetu viažu.

203. Katolícke inštitúcie treba povzbudzovať, aby sa stali členmi ekumenických spoločností, určených na zvyšovanie úrovne teologického vzdelania, na zabezpečenie lepšej vzdelanosti pre tých, ktorí sa pripravujú na pastoračnú službu a na lepšiu spoluprácu medzi vysokými školami. Sú otvorené pripomienkam a návrhom zo strany zástupcov verejných a nekonesijných univerzít na prepojenie rôznych inštitútov pri štúdiu náboženstva. Príslušnosť k týmto ekumenickým spoločnostiam a účasť na vzdelávaní v spolupracujúcich inštitútoch musí rešpektovať legitímnu autonómiu katolíckych inštitútov v oblasti študijného programu, obsahu vyučovaných predmetov a duchovného i kňazského vzdelávania študentov pripravujúcich sa na vysviacku.

Pastoračná spolupráca vo zvláštnych situáciách

204. Zatiaľ čo sa každá cirkev a cirkevné spoločenstvo zaoberá pastoračnou starostlivosťou o vlastných členov a túto činnosť vykonávajú nenahraditeľným spôsobom kompetentné osoby miestnych spoločenstiev, existujú určité situácie, kde sa náboženská potreba kresťanov môže oveľa účinnejšie zabezpečiť, keď vysvätení pracovníci v pastorácii alebo laici rôznych cirkví a cirkevných spoločenstiev pracujú spoločne. Tento druh ekumenickej spolupráce možno aplikovať v nemocniciach, väzniciach, armáde, na univerzitách, vo veľkých priemyselných komplexoch. Rovnako účinná je pri prenášaní kresťanskej súčasnosti masovokomunikačnými prostriedkami. Pôsobenie v tejto sfére treba osobitne koordinovať s miestnymi pastoračnými štruktúrami každej cirkvi a cirkevného spoločenstva. Ak sú tieto štruktúry preniknuté ekumenickým duchom a spolupracujú so zodpovedajúcimi miestnymi štruktúrami iných cirkví a cirkevných spoločenstiev, veľmi to uľahčí koordináciu. Služba liturgie, najmä Eucharistie a ostatných sviatostí, sa v rámci spolupráce zabezpečuje podľa noriem každej cirkvi alebo cirkevného spoločenstva, ktoré sú pre ich členov záväzné; pre katolíkov sú uvedené vo IV. kapitole tohto Direktória.

Spolupráca v misijnej činnosti

205. Spoločné svedectvo, ktoré podávajú všetky formy ekumenickej spolupráce, je už svedectvom misijným. Ekumenické hnutie v podstate ide ruka v ruku s novým objavom o misijnom charaktere Cirkvi. Ekumenická spolupráca ukazuje svetu, že tí, ktorí veria v Krista a žijú podľa jeho Ducha, čím sa stávajú Božími deťmi, môžu s odvahou a dôverou prekonať ľudské rozdelenie, a to aj v takej citlivej oblasti, ako je viera a náboženská prax. Rozdelenie, ktoré je medzi kresťanmi, je veľkou prekážkou pri hlásaní Evanjelia.¹⁸¹ Opatrenia na jeho prekonanie môžu vyvážiť pohoršenie a dodať dôveryhodnosti kresťanom, ktorí hlásajú, že Kristus je ten, v ktorom všetky osoby a veci utvárajú jednotu:

„Ako hlásatelia Evanjelia nesmieme predstupovať pred veriacich rozdelení a s odlišným názorom na sporné otázky. Tým dávame zlý príklad. Naopak, máme byť ako ľudia so zrelou vierou, ktorí sa vedú spolu zísť, hoci medzi nimi aj pretrváva určité napätie, a to práve vďaka tomu, že spoločne, úprimne a nezištne hľadajú pravdu. Skutočne, osud evanjelizácie sa spája so svedectvom, ktoré vydáva Cirkev o jednote. Z toho vyplýva dôležitosť a vážnosť našej zodpovednosti, ale aj našej útechy.“¹⁸²

206. Ekumenické svedectvo môže spočívať v samotnej misijnej činnosti. Základmi ekumenickej spolupráce katolíkov s ostatnými kresťanmi v misijnej činnosti sú: „krst a dedičstvo viery, ktoré sú nám spoločné.“¹⁸³ Ostatné cirkvi a cirkevné spoločenstvá, ktoré vedú svojich veriacich k viere v Krista Spasiteľa a ku krstu v mene Otca, Syna a Ducha Svätého, vedú ich k reálnemu, ba až dokonalému zjednoteniu, ktoré jestvuje medzi nimi a katolíckou cirkvou. Katolíci by veľmi chceli, aby tí, čo sú ku kresťanskej viere vedení, sa s nimi zjednotili v plnom rozsahu, tak, ako je to v katolíckej cirkvi, a aby spoznali, že v Božej prozreteľnosti mnohí prežijú svoj kresťanský život v cirkvách a cirkevných spoločenstvách, ktoré im toto úplné zjednotenie nemôžu zabezpečiť. Musia dbať na to, aby starostlivo

rešpektovali vieru ostatných cirkví a cirkevných spoločenstiev, ktoré hlásajú Evanjelium, a tešili sa z toho, že Božia milosť je medzi nimi.

207. Katolíci sa môžu zapájať spolu s ostatnými cirkvami a cirkevnými spoločenstvami – za predpokladu, že tieto vo svojej evanjelizácii nie sú sektárske či protikatolícke – do organizácií a programov na podporu misijných aktivít všetkých zúčastnených cirkví. Jedným z mnohých predmetov tejto spolupráce bude zabezpečiť, aby ľudské, kultúrne a politické faktory, ktoré prispeli k pôvodným deleniám medzi cirkvami a poznamenali historickú tradíciu oddelenia, sa neprenášali na miesta, kde sa hlása Evanjelium alebo sa zakladajú cirkvi. Tí, ktorých vyslali misijné spoločnosti, aby pomáhali pri zakladaní a rozširovaní nových cirkví, musia pri tejto úlohe postupovať mimoriadne citlivo. Biskupi by tomu mali venovať osobitnú pozornosť. Je úlohou biskupov, aby určili, či treba najmä klásť dôraz na body učenia alebo morálky, v ktorých sa katolíci líšia od ostatných cirkví a cirkevných spoločenstiev; ostatné cirkvi a cirkevné spoločenstvá by mali postupovať rovnakým spôsobom vo vzťahu ku katolicizmu. V každom prípade to však treba urobiť nie v agresívnom či sektárskom duchu, ale s láskou a vzájomnou úctou.¹⁸⁴ Noví konvertiti na vieru budú starostlivo vychovávaní v ekumenickom duchu „tak, že katolíci odmietaním akéhokoľvek náznaku indiferentizmu, konfúznosti a pohoršlivej rivality budú bratsky spolupracovať s oddelenými bratmi podľa pokynov dekrétu o ekumenizme, spoločným vyznaním viery v Boha a v Ježiša Krista a spoluprácou v sociálnych, technických, kultúrnych a náboženských otázkach.“¹⁸⁵

208. Ekumenická spolupráca je veľmi potrebná pri misiách „odkresťančených“ ľudí súčasného sveta. Schopnosť ešte rozdelených kresťanov prinášať už teraz spoločné svedectvo o hlavných pravdách Evanjelia¹⁸⁶ môže byť výzvou na obnovenie vážnosti kresťanskej viery v dnešnej sekularizovanej spoločnosti. Spoločné posudzovanie foriem ateizmu, sekularizácie a materializmu, rozšírených vo svete, a hľadanie spoločného prístupu k nim bude pre kresťanské misie veľmi prospešné.

209. Osobitný dôraz v spolupráci členov rôznych cirkví a cirkevných spoločenstiev treba klásť na význam kresťanských misií, na spôsob dialógu s členmi ostatných náboženstiev a na problém vzťahu medzi hlásaním Kristovho Evanjelia a kultúrou i formami myslenia súčasnosti.

Ekumenická spolupráca v dialógu s ostatnými náboženstvami

210. Kontakty medzi kresťanmi a príslušníkmi iných vierovyznaní sa v súčasnosti stále rozširujú. Tieto kontakty sa podstatne líšia od kontaktov medzi cirkvami a cirkevnými spoločenstvami; cieľom týchto kontaktov je obnoviť jednotu, ktorú chcel Kristus medzi svojimi stúpenkami a možno ich nazvať ekumenickými. V praxi sú veľmi ovplyvňované kontaktmi medzi cirkvami a svojím spôsobom ovplyvňujú ekumenické vzťahy, ktorými kresťania môžu prehĺbiť stupeň zjednotenia s nimi. Tieto kontakty sú dôležitou súčasťou ekumenickej spolupráce. To špeciálne platí o všetkom, čo sa podniká pri rozvíjaní

náboženských kontaktov medzi kresťanmi a židovským ľudom. Katolíci sa pri tom riadia smernicami, ktoré upravujú ich vzťahy so židmi a boli vydané Komisiou pre náboženské kontakty so židovstvom, a smernicami pre vzťahy s príslušníkmi iných vierovyznaní, vydanými Pápežskou radou pre medzikonfesijný dialóg. Pri nadväzovaní kontaktov so židmi a v rámci toho aj s príslušníkmi iných náboženstiev sa katolíci riadia príslušnými smernicami a môžu nájsť veľa príležitostí na spoluprácu s členmi iných cirkví a cirkevných spoločenstiev. Je veľa oblastí, v ktorých kresťania môžu spolupracovať pri dialógu i spoločnej činnosti so židmi, napr. boj proti antisemitizmu, náboženskému fanatizmu a sektárstvu.

Spolupráca s príslušníkmi iných vierovyznaní sa môže týkať podpory náboženských perspektív v otázkach spravodlivosti a mieru, podpory rodinného života, úcty k menšinovým komunitám, ale táto spolupráca môže čeliť mnohým novým problémom dneška. Pri týchto medzikonfesijných kontaktoch sa kresťania môžu odvolávať na spoločné biblické a teologické pramene, vnášať tým kresťanský pohľad na svet a tak zároveň prispievať k zjednoteniu kresťanov.

Ekumenická spolupráca v sociálnom a kultúrnom živote

211. Katolícka cirkev považuje ekumenickú spoluprácu v sociálnom a kultúrnom živote za dôležitý aspekt činnosti smerujúcej ku zjednoteniu. Dekrét o ekumenizme hovorí, že takáto spolupráca vyjadruje puto, ktoré spája všetkých pokrstených.¹⁸⁷ Preto odporúča a veľký dôraz kladie na konkrétne formy spolupráce:

„Túto spoluprácu, ktorá sa vo veľa národoch už nadviazala, treba čím ďalej tým viac zdokonaľovať – zvlášť v krajoch, ktoré sú javiskom sociálneho a technického rozvoja – tak čo sa týka náležitého hodnotenia dôstojnosti ľudskej osobnosti, upevňovania dobrodennia mieru, uplatňovania evanjelia na sociálnom poli, pokroku vied a umení v kresťanskom duchu, ako aj všestranného liečenia neduhov našich čias, ako sú: hlad, pohromy, negramotnosť, bieda, nedostatok bytov a nespravodlivé rozdelenie majetkov.“¹⁸⁸

212. Základným princípom je, aby sa ekumenická spolupráca v sociálnom a kultúrnom živote uskutočňovala v globálnom kontexte hľadania jednoty kresťanov. Keď nie je spojená s ostatnými formami ekumenizmu, najmä s modlitbou alebo duchovným delením sa, ľahko si ju možno pomýliť s ideologickými alebo politickými záujmami a môže sa stať prekážkou napredovania k zjednoteniu. Ako všetky ostatné formy ekumenizmu, aj ju by mal kontrolovať miestny biskup alebo synoda východných katolíckych cirkví, resp. biskupská konferencia.

213. Prostredníctvom tejto spolupráce sa môžu všetci tí, ktorí veria v Krista, naučiť lepšie sa spoznávať, vážiť si jeden druhého a pripravovať tak cestu zjednoteniu kresťanov.¹⁸⁹ Pápež Ján Pavol II. pri viacerých príležitostiach potvrdil angažovanosť katolíckej cirkvi na ekumenickej spolupráci.¹⁹⁰ Toto isté tvrdenie vyšlo v spoločnom vyhlásení kardinála Johanna Willebrandsa a Dr. Philipa Pottera, generálneho tajomníka Ekumenickej rady cirkví, pri príležitosti návštevy Svätého Otca v sídle Ekumenickej rady v Ženeve roku 1984.¹⁹¹ Práve

s týmto zámerom Direktórium o ekumenizme uvádza niektoré príklady spolupráce na rôznych úrovniach, ale bez zámeru pôsobiť vyčerpávajúco.¹⁹²

a) Spolupráca pri spoločnom skúmaní sociálnych a etických otázok

214. Regionálne alebo národné biskupské konferencie v spolupráci s ostatnými cirkvami a cirkevnými spoločenstvami a s Radami cirkví by mohli vytvoriť skupiny zamerané na spoločné skúmanie základných kresťanských a ľudských hodnôt. Tento druh spoločného skúmania by mohol slúžiť ako významný východiskový bod pre ekumenický prístup k otázkam sociálneho a etického charakteru; rozvinulo by to morálny a sociálny rozmer čiastočného zjednotenia, z ktorého sa už dnes kresťania rôznych cirkví a cirkevných spoločenstiev tešia.

Cieľom spoločného skúmania je podporovať kresťanskú kultúru, „civilizáciu lásky“ – kresťanský humanizmus, o ktorom pápeži Pavol VI. a Ján Pavol II. tak často hovorili. Aby sme vybudovali túto kultúru, musíme jasne stanoviť, ktoré hodnoty ju tvoria a ktoré ju naopak ohrozujú. Je jasné, že toto skúmanie prinesie napr. poznanie hodnoty človeka, potvrdenie významu ľudskej práce, otázok spravodlivosti a mieru, náboženskej slobody, ľudských práv a práva na vlasť. Malo by klásť dôraz na faktory, ktoré v spoločnosti ohrozujú základné hodnoty, ako sú bieda, rasizmus, prehnaná konzumnosť, terorizmus, a tiež všetko to, čo ohrozuje ľudský život v ktorejkoľvek etape jeho vývoja. Dlhodobá tradícia sociálneho učenia katolíckej cirkvi môže poslúžiť smernicami a odporúčaniami pri tejto spolupráci.

b) Spolupráca v oblasti rozvoja, ľudských potrieb a ochrany stvorenia

215. Existuje vnútorná väzba medzi rozvojom, ľudskými potrebami a ochranou stvorenia. Skúsenosť nás naučila, že rozvoj zodpovedajúci ľudským potrebám nemôže zneužívať alebo prečerpávať prírodné zdroje bez ťažkých dôsledkov.

Zodpovednosť za stvorenie, ktoré má samo osebe mimoriadnu dôstojnosť, dal sám Stvoriteľ všetkým národom, aby si ho chránili.¹⁹³ Katolíkov povzbudzujeme, aby sa zúčastňovali na spoločných aktivitách, zameraných na skúmanie problémov, ktoré ohrozujú dôstojnosť stvorenia a privádzajú do nešťastia celé ľudské pokolenie. Podobne sa možno zaoberať aj niektorými formami urýchlenej industrializácie a nekontrolovaných technológií, ktoré znečisťujú životné prostredie a majú nedozierny dosah na ekologickú rovnováhu, napr. ničenie lesov, nukleárne pokusy, neracionálne alebo nesprávne využívanie obnoviteľných alebo neobnoviteľných prírodných zdrojov. Tu je dôležité viesť ľudí k tomu, aby tieto zdroje rozumne využívali, napr. plánovaným čerpaním zásob, a aby chránili stvorenie.

Oblasť rozvoja, ktorý je odpoveďou na ľudské potreby, ponúka možnosti pre spoluprácu medzi katolíckou cirkvou a ostatnými cirkvami a cirkevnými spoločenstvami na regionálnej, národnej alebo miestnej úrovni. Táto spolupráca by mala zahŕňať okrem iného úsilie o spravodlivejšiu spoločnosť, o mier, o rešpektovanie práv a úcty voči žene a o vyrovnané využívanie zdrojov. V tomto zmysle by bolo možné zabezpečiť spoločné služby chudobným,

chorým, postihnutým, prestarnutým občanom a všetkým, ktorí trpia pre nespravodlivé „hriešne štruktúry“.¹⁹⁴ Odporúča sa spolupracovať najmä tam, kde je veľká koncentrácia populácie a chýbajú základné potreby, ako bývanie, strava, voda ošatenie, hygiena a lekárska starostlivosť. Ide najmä o prisťahovalcov, vyhnancov a o obeť prírodných katastrof. V naliehavých prípadoch vo svetovom meradle katolícka cirkev odporúča poskytnúť zdroje a služby spoločne s medzinárodnými orgánmi cirkví.

c) Spolupráca v oblasti medicíny

216. Veľmi dôležitou oblasťou pre ekumenickú spoluprácu je oblasť zdravia. V niektorých krajinách jestvuje ekumenická spolupráca cirkví na programoch lekárskej starostlivosti. Spolupráca v tejto oblasti, či už na úrovni výskumu alebo poskytovania starostlivosti, vyzdvihuje problém lekárskej etiky, ktorá môže byť príležitosťou na ekumenickú spoluprácu. Úloha vopred stanoviť základné hodnoty, ktoré sú súčasťou kresťanského života, je veľmi naliehavá najmä z hľadiska rýchleho rozvoja takých odvetví, ako je genetika. V tomto súvisе odporúčania tohto dokumentu, vydaného v r. 1975 o „ekumenickej spolupráci“, sú mimoriadne závažné: „Vo všetkom, najmä keď ide o zákony morálky, sa musí stanovisko katolíckej cirkvi prezentovať explicitne a ťažkosti, ktoré by sa mohli stať predmetom ekumenického dialógu, treba brať do úvahy vo všetkej úcte a lojalite z pohľadu katolíckeho učenia“.¹⁹⁵

d) Spolupráca v oblasti médií

217. V tejto oblasti možno spolupracovať na správnom vysvetľovaní charakteru moderných médií a čiastočne tak odpovedať na výzvu adresovanú kresťanom. Spolupráca by sa mohla zamerať na prostriedky šírenia kresťanských zásad v médiách, na skúmanie problémov a na poučovanie ľudí ako tieto médiá správne využívať. Medzikonfesijné skupiny a poradné výbory pre verejné médiá by mohli byť veľmi prospešné pri náboženských témach. Môžu byť užitočné najmä v krajinách, kde väčšina divákov, poslucháčov a lektorov sa hlási k jednej cirkvi alebo cirkevnému spoločenstvu. „Príležitosti na túto spoluprácu sú takmer neohraničené. Niektoré z nich sú zrejmé: spoločné programy rozhlasu a televízie; vzdelávacie programy pre deti a rodičov; medzinárodné stretnutia odborníkov; spolupráca vo výskume médií, najmä odborné a vzdelávacie vysielanie“.¹⁹⁶ Tam, kde už sú medzikonfesijné štruktúry s plným katolíckym zastúpením, je potrebné sa zapojiť najmä pri vysielaní rádia, televízie, v publikačnej činnosti a audiovizuálnej činnosti. Bolo by tiež treba, aby každý účastník mal možnosť hovoriť o svojom učení a svojom konkrétnom živote.¹⁹⁷

218. Vzájomná spolupráca je veľmi dôležitá; zúčastňujú sa na nej katolícki zástupcovia pre komunikáciu spolu so zástupcami iných cirkví a cirkevných spoločenstiev. Ekumenická spolupráca by mohla zahŕňať výmeny medzi medzinárodnými katolíckymi organizáciami pre komunikáciu a organizáciami pre komunikáciu iných cirkví a cirkevných spoločenstiev (napr. oslava Svetového dňa sociálnej komunikácie). Spoločné využívanie satelitov a káblovej televízie by mohlo slúžiť ako príklad ekumenickej spolupráce.¹⁹⁸ Táto by sa mala realizovať

na regionálnej úrovni ekumenickými komisiami a na medzinárodnej úrovni Pápežskou radou na podporu jednoty kresťanov. Vzdelávanie katolíckych spolupracovníkov pre potreby komunikácie by malo zahŕňovať v sebe aj serióznu ekumenickú prípravu.

Jeho Svätosť pápež Ján Pavol II. schválil toto Direktórium dňa 25. marca 1993. Z moci svojho úradu potvrdil a dal príkaz na jeho vydanie v tlači. Bez ohľadu na všetky protirečivé skutočnosti.

kardinál EDWARD IDRIS CASSIDY
predseda

+ PIERRE DUPREY
Biskup Thibarský
tajomník

(Pozn. editora: Názvy kapitol a podkapitol boli formálne upravené podľa talianskej internetovej verzie.)

¹ Sekretariát pre napomáhanie jednoty kresťanov (SPNJK), *Ekumenické direktorium*, slovenský preklad v rukopise, pôvodný text v latinčine, 1. časť: AAS (1967) 574-592, 2. časť: AAS (1970) 705-724.

² Príhovor pápeža Jána Pavla II. k valnému zhromaždeniu uvedeného sekretariátu zo 6. februára 1988: AAS (1988) 1203.

³ Medzi ne patria: Motu Proprio o právnom poriadku miešaných manželstiev (1970); SPNJK, Úvahy a pokyny na ekumenický dialóg z 15. augusta 1970; SPNJK, Inštrukcia o pripustení na prijímanie v osobitných prípadoch (1985) a SPNJK, Vyhlásenie k niektorým výkladom Inštrukcie, tamtiež; SPNJK, Ekumenická spolupráca na regionálnej, národnej a miestnej úrovni (1975); Apoštolský list „Evangelii Nuntiandi“ o evanjelizácii v dnešnom svete (1975); Apoštolská konštitúcia „Sapientia Christiana“ o cirkevných univerzitách a fakultách č. 9; Apoštolský list „Catechesi tradendae“ o katechéze v dnešných časoch, č. 12, Záverečný dokument Mimoriadnej biskupskej synody 1985, č. 68.

⁴ AAS (1988) 1204.

⁵ Porov. CIC, can., 755; CCEO (Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium – Cirkevné právo Východu), can. 902 a 904, §1. V tomto direktórii sa bude prídavné meno „katolícky“ vzťahovať na tých veriacich a cirkvi, ktoré sú v plnom spoločenstve s rímskym biskupom.

⁶ Porov. ďalej č. 35 a 36.

⁷ Apoštolská konštitúcia „Pastor bonus“ o Rímskej kúrii z 28. júna 1988 hovorí k tomu nasledujúce:

Článok 135. Rada má za úlohu venovať sa ekumenickej práci primeranými iniciatívami a činnosťami, aby sa znova nastolila jednota medzi kresťanmi.

Článok 136, § 1. Stará sa o to, aby sa uviedli do praxe dekréty II. vatikánskeho koncilu o ekumenizme. Zaoberá sa správnym vysvetľovaním princípov ekumenizmu a dáva pokyny na ich vykonávanie.

§ 2. Národné a medzinárodné katolícke organizácie, ktoré sa usilujú o jednotu kresťanov, podporuje, zhromažďuje, koordinuje a dozerá na ich iniciatívy.

§ 3. Po predchádzajúcom dohovore s pápežom sa stará o vzťahy k bratom v cirkvách a cirkevných spoločenstvách, ktoré ešte nemajú plné spoločenstvo s katolíckou cirkvou a osobitne podnecuje k životu dialóg a rozhovory na podporu jednoty s nimi; pri tom pomáhajú odborníci, ktorí sú správne poučení v teologickej náuke. Určuje katolíckych pozorovateľov na stretnutia kresťanov a pozýva na stretnutia katolíkov pozorovateľov iných cirkví a cirkevných spoločenstiev tak často, ako je to primerané.

Čl. 137, § 1. Pretože matéria prerokovaná v tomto dikastériu sa podľa svojho druhu často dotýka otázok viery, má postupovať v úzkom spojení s Kongregáciou o učení viery, najmä keď ide o vydávanie verejných dokumentov a vyhlásení.

§ 2. Pri vykonávaní dôležitých záležitostí s ohľadom na oddelené cirkvi Východu, má si vopred vypočúť Kongregáciu pre východné cirkvi (AAS 80/1988/895 n.).

⁸ Keď sa nič neudáva, používa sa v tomto direktórii výraz „partikulárna cirkev“ na označenie diecézy, eparchie alebo rovnocenného obvodu.

⁹ Ján 17, 21; porov. Ef 4, 4.

¹⁰ II. vatikánsky koncil, Dogmatická konštitúcia „Lumen gentium (LG) 1.

¹¹ Porov. LG 1-4 a koncilový dekrét o ekumenizme „Unitatis redintegratio“ (UR) 2.

¹² Porov. UR 2.

¹³ Porov. LG 2 a 5.

¹⁴ UR 2, Porov. Ef 4, 12.

¹⁵ Porov. LG, kap. 3.

¹⁶ Porov. Sk 2, 42.

¹⁷ Porov. záverečnú správu Mimoriadnej biskupskej synody z r. 1985: „Communio-ekléziológia je ústrednou myšlienkou koncilových dokumentov“ (II., C.1). Porov. Kongregácia pre učenie viery, List biskupom katolíckej cirkvi o niektorých aspektoch Cirkvi ako Communio (28. mája 1992), č. 107.

¹⁸ Porov. LG 14.

¹⁹ Dekrét II. vatikánskeho koncilu o pastierskych úlohách biskupov „Christus Dominus“ (CD) 11.

²⁰ Porov. LG 22.

²¹ Jn 17,21.

²² LG 8.

²³ LG 9.

²⁴ Porov. UR, č. 3 a 13.

²⁵ Porov. UR 3: „...pre rozmanité rozdiely, ktoré jestvujú medzi nimi (ktorí veria v Krista) a katolíckou cirkvou vo vieroučnej a zväzbe aj v disciplinárnej oblasti, ako aj čo do štruktúry Cirkvi, plnému cirkevnému spoločenstvu sa stavajú do cesty mnohé a niekedy závažné prekážky. A tie sa snažia prekonať ekumenické hnutie...“ Takéto divergencie majú aj naďalej svoj vplyv a vyvolávajú nové trieštenia.

²⁶ UR 3.

²⁷ UR 4.

²⁸ - Porov. UR 14-18. Výraz „orthodoxný“ sa vo všeobecnosti používa pre východné cirkvi, ktoré prijali rozhodnutia Efezského a Chalcedónskeho koncilu. Predsa však v poslednom čase sa používa z historických dôvodov tento pojem aj pre tie cirkvi, ktoré neprijali dogmy spomenutých dvoch koncilov (porov. UR 13). Aby sa vyhlo zmätkom, bude sa v tomto direktóriu používať všeobecný pojem „východné cirkvi“, aby sa ním označovali všetky cirkvi s rozdielnymi východnými tradíciami, ktoré nie sú v plnom spoločenstve s cirkvou v Ríme.

²⁹ Porov. UR 21-23.

³⁰ Tamže 3.

³¹ Tamže 4.

³² UR 2; LG 14; CIC, can. 205 a CCEO, can. 8.

³³ Porov. UR 4 a 15-16.

³⁴ Záverečná správa Mimoriadnej biskupskej synody (1985), II. C. 7 (porov. vyššie, pozn. 3)

³⁵ Porov. Jn 17, 21.

³⁶ Porov. Rim 8, 26-27.

³⁷ Porov. UR 5.

³⁸ Porov. ďalej č. 92-102.

³⁹ Keď sa v tomto direktóriu hovorí o „miestnom ordinárovi“, vzťahuje sa to rovnako na príslušných hierarchov východných cirkví podľa terminológie práva východných cirkví (CCEO).

⁴⁰ Synodami východných katolíckych cirkví sa rozumie, ako sa to predvída vo Východnom cirkevnom práve (CCEO), vedúca autorita týchto cirkví s vlastným právom.

⁴¹ Porov. vyhlásenie II. vatikánskeho koncilu „Dignitatis Humanae“ (DH) o náboženskej slobode, č. 4: „...Avšak pri šírení viery a pri zavádzaní náboženských praktík treba sa vždy vystríhať akýchkoľvek spôsobov, ktoré by mohli mať náter donucovania alebo nečestného, poprípade nie priam náležitého nahovárania, najmä ak ide o menej vzdelaných alebo chudobných ľudí...“ Zároveň sa musí týmto vyhlásením potvrdiť, že „náboženské spoločenstvá majú ďalej právo, aby sa im neznemožňovalo slovom i písmom verejne vyučovať a vyznávať ich vlastnú vieru“ (tamže).

⁴² Porov. UR 9-12; 16-18.

⁴³ UR 8.

⁴⁴ 1 Kor 13, 7.

⁴⁵ Porov. UR 3.

⁴⁶ Porov. LG 23; CD 11; CIC, can. 383, § 3 a CCEO, can. 192, § 2.

⁴⁷ Porov. CIC, can. 755, § 1; CCEO, can. 902 a 904, § 1.

⁴⁸ Porov. CIC, can. 216 a 212; CCEO, can. 19 a 15.

⁴⁹ Porov. Sects and New Religious Movement: Pastoral Challenge; an interim Report based on the responses (above 75) and the documentation received up until the 30th October, 1985 from regional or national Episcopal Conferences. Secretariat for Christian Unity, 1986, Information Services n. 61, s. 144-154.

- ⁵⁰ Porov. ďalej č. 166-171.
- ⁵¹ UR 4.
- ⁵² Porov. CCEO, can. 904, § 1 a CIC, can. 755, § 2.
- ⁵³ Porov. UR 9 a 11; porov. tiež: Sekretariát na podporu jednoty kresťanov, Úvahy a pokyny na ekumenický dialóg z 15. augusta 1970, porov. vyššie pozn. 3.
- ⁵⁴ Porov. UR 12; dekrét II. vatikánskeho koncilu „Ad Gentes“ (AG) o misijnej činnosti Cirkvi, č. 12; Sekretariát na podporu jednoty kresťanov, Ekumenická spolupráca na regionálnej, národnej a miestnej úrovni... porov. tiež pod č. 205-209.
- ⁵⁵ Porov. UR 4.
- ⁵⁶ AG 15; porov. tiež 5 a 29; porov. Apoštolský list Evangelii Nuntiandi č. 23, 28 a 77; porov. aj ďalej č. 205-209.
- ⁵⁷ UR 5.
- ⁵⁸ Porov. UR 7.
- ⁵⁹ UR 6.
- ⁶⁰ Ambrosiaster, PL 17, 245.
- ⁶¹ Porov. CIC, can. 209, § 1 a CCEO, can. 12, § 1.
- ⁶² Dogmatická konštitúcia II. vatikánskeho koncilu „Dei Verbum“ (DV) 21.
- ⁶³ Porov. UR 21.
- ⁶⁴ Evangelii Nuntiandi 77.
- ⁶⁵ Porov. UR 11; AG 15. K týmto úvahám porov. Kongregácia pre klérus, Všeobecné katechetické direktorium; AAS 64 (1972) 110-118, č. 27 a 43; porov. aj ďalej č. 75 a 176.
- ⁶⁶ Porov. UR 3-4
- ⁶⁷ Porov. Apoštolský list „Catechesi Tradendae“ č. 3 a CCEO, can. 625.
- ⁶⁸ Porov. Catechesi Tradendae 32.
- ⁶⁹ Tamže.
- ⁷⁰ Porov. UR 6 a Pastorálna konštitúcia II. vatikánskeho koncilu „Gaudium et spes“ (GS) 62.
- ⁷¹ Ohľadne ekumenickej spolupráce v oblasti katechézy porov. Catechesi Tradendae 33 a ďalej č. 188-190.
- ⁷² Druhý vatikánsky koncil Konštitúcia o posvätnnej liturgii „Sacrosanctum Concilium“ (SC) 14.
- ⁷³ Tamže 2.
- ⁷⁴ UR 2.
- ⁷⁵ SC 48.
- ⁷⁶ UR 8.
- ⁷⁷ UR 7.
- ⁷⁸ Porov. LG 15 a UR 3.
- ⁷⁹ Porov. ďalej č. 102-142.
- ⁸⁰ Porov. ďalej č. 161-218.
- ⁸¹ LG 11.
- ⁸² Porov. Apoštolský list „Evangelii Nuntiandi“, č. 71; porov. aj ďalej č. 143-160.
- ⁸³ Apoštolský list „Familiaris Consortio“ o úlohách kresťanskej rodiny v dnešnom svete (1981).
- ⁸⁴ Porov. CIC, can. 529, § 2.
- ⁸⁵ Porov. II. vatikánsky koncil, Vyhlásenie „Gravissimum educationis“ o kresťanskej výchove, č. 6-9.
- ⁸⁶ Porov. LG 31.

- ⁸⁷ UR 24.
- ⁸⁸ Porov. GS 62, 2. „Mysterium Ecclesiae“ 5.
- ⁸⁹ AAS (1973) 402-404.
- ⁹⁰ Ekumenické direktórium (1970), AAS (1970) 705-724 (č. 70).
- ⁹¹ Porov. „Mysterium Ecclesiae“ 4, porov. aj č. 61a a 176 tohto direktória.
- ⁹² UR 10; porov. CIC, can. 256 § 2; CCEO, can. 350, § 4 a 352, § 3.
- ⁹³ Porov. UR, 14-17.
- ⁹⁴ Porov. UR, kap. 1.
- ⁹⁵ Tamže, kap. 3.
- ⁹⁶ Porov. vyššie č. 76-80.
- ⁹⁷ Porov. nižšie č. 194-195.
- ⁹⁸ Porov. nižšie č. 192-194.
- ⁹⁹ II. vatikánsky koncil, dekrét „Perfectae Caritatis“ (PC) o aktuálnej obnove rehoľného života, č. 2.
- ¹⁰⁰ Pozri nižšie č. 50-51.
- ¹⁰¹ Pozri Apoštolskú konštitúciu „Sapientia Christiana“ o cirkevných univerzitách, smernice Kongregácie pre katolícku výchovu, čl. 51, 1. b.
- ¹⁰² „Sapientia Christiana“, č. 69.
- ¹⁰³ Porov. UR 22.
- ¹⁰⁴ Tamže.
- ¹⁰⁵ S ohľadom na všetkých kresťanov treba brať do úvahy riziko neplatnosti, ak sa krst udeľuje pokropením, najmä pri viacerých krstencoch.
- ¹⁰⁶ Porov. SPNJK, Ekumenické direktórium, prvá časť (1967), 2. kap.
- ¹⁰⁷ Porov. CIC, can. 874, § 2. Podľa vyjadrenia v Acta Commissionis (Communicationes 5, 1983, s. 182) nezahrňuje výraz „cirkevné spoločenstvo“ východné cirkvi, ktoré nie sú v plnom spoločenstve s katolíckou cirkvou („Notatur insuper Ecclesias Orthodoxas in schemate sub nomine communitatis ecclesialis non venire“).
- ¹⁰⁸ Porov. Ekumenické direktórium, prvá časť (1967), č. 48.
- ¹⁰⁹ Porov. UR 4 a CCEO, can. 896-901.
- ¹¹⁰ Porov. UR 4.
- ¹¹¹ Porov. CIC, can. 869, § 2, a ďalej č. 95.
- ¹¹² Porov. CIC, can. 869, § 1 a 3.
- ¹¹³ Porov. UR 8.
- ¹¹⁴ Porov. UR 3 a 8; ďalej č. 116.
- ¹¹⁵ Porov. LG 8; UR, 4.
- ¹¹⁶ Porov. UR 3.
- ¹¹⁷ Porov. tamže 3, 15, 22.
- ¹¹⁸ Porov. CIC, can. 908 a CCEO, can. 702.
- ¹¹⁹ Porov. UR 8.
- ¹²⁰ Porov. SC 106.
- ¹²¹ Porov. CCEO, can. 881, § 1 a CIC, can. 1247.
- ¹²² Porov. CIC, can. 1247 a CCEO, can. 881, § 1.
- ¹²³ Porov. CIC, can. 1183, § 3; CCEO, can. 876, § 1.

- ¹²⁴ Porov. CIC, can. 1184 a CCEO, can. 887.
- ¹²⁵ Porov. UR 14.
- ¹²⁶ Tamže 15.
- ¹²⁷ Tamže.
- ¹²⁸ Porov. CIC, can. 844, § 2 a CCEO, can. 671, § 2.
- ¹²⁹ Porov. CIC, can. 844, § 3 a CCEO, can. 671, § 3 a porov. vyššie 106.
- ¹³⁰ Porov. CIC, can. 840 a CCEO, can. 667.
- ¹³¹ Porov. UR 3.
- ¹³² UR 22.
- ¹³³ Porov. UR 8; CIC, can. 844, § 1 a CCEO, can. 671, § 1.
- ¹³⁴ Porov. CIC, can. 844, § 4 a CCEO, can. 671, § 4.
- ¹³⁵ Pre zavedenie týchto noriem treba použiť nasledujúce dokumenty: Smernice pre pripustenie iných kresťanov k prijímaniu Eucharistie v katolíckej cirkvi (1972) a Poznámky k interpretácii „Smerníc pre pripustenie iných kresťanov k prijímaniu Eucharistie v katolíckej cirkvi“ (1973).
- ¹³⁶ Porov. CIC, can. 844, § 5 a CCEO, can. 671, § 5.
- ¹³⁷ Porov. CIC, can. 844, § 4 a CCEO, can. 671, § 4.
- ¹³⁸ Porov. CIC, can. 767 a CCEO, can. 614, §4.
- ¹³⁹ Porov. CIC, can. 1124 a CCEO, can. 813.
- ¹⁴⁰ Porov. „Familiaris consortio“, 78.
- ¹⁴¹ Porov UR 3.
- ¹⁴² Porov. CIC, can. 1125, 1126 a CCEO, can. 814, 815.
- ¹⁴³ Porov. CIC, can. 1366 a CCEO, can. 1439.
- ¹⁴⁴ UR 15.
- ¹⁴⁵ Porov. CIC, can. 1127, § 1 a CCEO, can. 834, § 2.
- ¹⁴⁶ Porov. CIC, can. 1127, § 1 a CCEO, can. 834, § 1.
- ¹⁴⁷ Porov. CCEO, can. 835.
- ¹⁴⁸ Porov. CIC, can. 1127, § 2.
- ¹⁴⁹ Tamže.
- ¹⁵⁰ Porov. CIC, can. 1127, § 3 a CCEO, can. 839.
- ¹⁵¹ „Ordo celebrandi Matrimonium“ 8 (Vatican 1972).
- ¹⁵² Porov. vyššie 125.
- ¹⁵³ Porov. vyššie 129-131.
- ¹⁵⁴ Porov. vyššie 125,130 a 131.
- ¹⁵⁵ Porov. vyššie 132.
- ¹⁵⁶ UR 12.
- ¹⁵⁷ Encyklika „Redemptor Hominis“ (RH), 12.
- ¹⁵⁸ V danom kontexte sa pojem „cirkev“ chápe viac v zmysle sociologickom ako teologickom.
- ¹⁵⁹ SPNJK, Ekumenická spolupráca na krajovej, národnej a miestnej úrovni, č. 4 Ac (porov. vyššie pozn. 3).
- ¹⁶⁰ Biskupské konferencie a synody východných katolíckych cirkví nedovoľujú účasť katolíkom v radách, v ktorých sú skupiny, čo nie sú považované za skutočne náboženské spoločenstvá.
- ¹⁶¹ UR 9.

- ¹⁶² UR 11.
- ¹⁶³ SPNJK, Úvahy a pokyny na ekumenický dialóg (pozri vyššie pozn. 3), č. IV, 4b; tiež UR 11 a „Mysterium Ecclesiae“ 4. (pozri vyššie pozn. 88), pozri tiež č. 63a, 75, 76 a 181 tohto dokumentu.
- ¹⁶⁴ 1 Sol 2,13.
- ¹⁶⁵ Júd 3.
- ¹⁶⁶ LG 12.
- ¹⁶⁷ LG 12.
- ¹⁶⁸ UR 6 a GS 62.
- ¹⁶⁹ UR 11.
- ¹⁷⁰ DV, kap. 6.
- ¹⁷¹ UR 21.
- ¹⁷² CIC, can. 825, § 2 a CCEO, can. 655, § 1.
- ¹⁷³ Revidované vydanie 1987 dokumentu z r. 1968, Sekretariát na podporu jednoty kresťanov, Informačná služba, č. 65.
- ¹⁷⁴ V súlade s normami uvedenými v CIC, cann. 825-827, 838, v CCEO, cann. 655-659, 668 a v Dekréte Posvätnej kongregácie pre učenie viery „Ecclesiae Pastorum“ (de Ecclesiae pastorum vigilantia circa libros, 19. marec 1975) v AAS (1975), 281-284.
- ¹⁷⁵ Catechesi Tradendae 33 (porov. vyššie pozn. 3)
- ¹⁷⁶ Porov. UR 10-11.
- ¹⁷⁷ Porov. vyššie 70, a Obežník biskupom o istých aspektoch ekumenického vzdelávania, č. 6, v Informačnej službe č. 62 (1986).
- ¹⁷⁸ Porov. 35, 5-6.
- ¹⁷⁹ Porov. v pozn. 177 uvedený obežník 10a.
- ¹⁸⁰ Tamže.
- ¹⁸¹ Porov. UR 1.
- ¹⁸² EN 77.
- ¹⁸³ Tamže.
- ¹⁸⁴ Porov AG 6.
- ¹⁸⁵ AG 15.
- ¹⁸⁶ Porov. encyklika „Redemptor hominis“ (1979), č. 11.
- ¹⁸⁷ Porov. UR 12.
- ¹⁸⁸ UR 12.
- ¹⁸⁹ Porov. UR 12.
- ¹⁹⁰ Príhovor k Rímskej kúrii z 28. 6. 1985, AAS 1985, 1148-1159; tiež encyklika „Sollicitudo Rei Socialis“ (SRS), 32.
- ¹⁹¹ Porov. Informačná služba 55, 1984, 42-43.
- ¹⁹² Ekumenická spolupráca na regionálnej...úrovni (1975), porov. vyššie pozn. 3.
- ¹⁹³ RH 8, 15, 16; SRS 26, 34.
- ¹⁹⁴ SRS 36.
- ¹⁹⁵ Ekumenická spolupráca na regionálnej...úrovni, č. 3g.
- ¹⁹⁶ Pastoračná inštrukcia Pápežskej komisie pre spoločenskú komunikáciu „Communio et Progressio“ č. 99, AAS (1971), 593-656.
- ¹⁹⁷ Ekumenická spolupráca na regionálnej...úrovni, č. 3f.

¹⁹⁸ Porov. Pápežská rada pre spoločenskú komunikáciu, *Kritériá ekumenickej a medzináboženskej spolupráce v komunikačných médiách* (1989), č. 11 a 14.